

наша Ніва

П Е Р Ш А Я   Б Е Л А Р У С К А Я   Г А З Э Т А

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы

Піраны перазімавалі

у Белым возеры. Зь веснавою вадою
рыбы-эмігранткі непазбежна
трапяць у вадаёмы Палесься.

старонка 2

Помнік камісарам

Да 75-годзьдзя Саюзу вызвалення
Беларусі. Артыкул Анатоля Сідарэвіча.

старонка 14

Калі гучыць Стома

Пераадкрыццё геніяльнага
кампазытара.

старонка 8

ПРЕЗЫДЕНТ-2006**Набор у касманаўты**

У сьпісе кандыдатаў на прэзыдэнтства — спрэс партыйцы. Статкевіч, Колас, Вайтовіч не зарэгістраваліся паводле праіздур, вызначанай «дзесяткай».

Старонка 3.

АБМЕН ВОПЫТАМ**Эфект лямпачкі**

Паўгоду таму я набыў кватэру на апошнім паверсе дзвесяціпяціхруці. Калі ў першы раз зламаўся ліфт, высьветлілася, што на лесьвічных пляцоўках не гарыць ніводная лямпачка.

Старонка 13.

АДУКАЦЫЯ**Фінская мадэль школы**

Няма адказуў ля дошкі і нечаканых кантрольных. Пануе поўная свобода ў форме адзення. Вучні могуць слухаць музыку і хадзіць па кабінэце ў часе заняткаў. Сярэдняя зарплата настаўніка складае больш як 2700 даляраў. Школа мараў? Не — фінская школа.

Старонка 11.

ЛІТАРАТУРА**Сага пра выбарчую скрынку**

Вось яны нам гавораць, што нават у гэтых азіятаў пластикавая скрыні для блюетэняў, і ўсё відно, што там ляжыць і як. А нашая скрынка праверана часам. Накшталт пасылчакай. Экалягічна бяспечная — выкінуў яс, і яна растворыцца ў прыродзе.

Апавяданне Сяргея Астрайца.

Старонка 18.

Дык падпісвайся!

Падпісны індэкс «Нашай Ніве» 63125. Падпіску на «НН» прымаяць на любой пошце, а ў Менску — і на шапкі «Белсаюздруку». Цана на месец — 3820 рублёў на поштаках або 3530 рублёў на шапкі «Белсаноздроку». «Наша Ніва» — газета 24 старонкі без чужога слова штотыдзень. Чытай сваё!

Дзьве Беларусі

Улады зреагавалі на падзеі 25 Сакавіка стэрэатыпна — крымінальнай справай. Ніводзін мускул на твары АНТ ня выдаў, як шмат людзей пасля падзення Акаева стралянуліся ад пачуцця непазбежнасці пераменаў. Пратестны патэнцыял Другой Беларусі высокі, і справа толькі за лідэрам, які праўдзіва Рубікон. На фота: твар у твар з амонаўцам Зыміцер Гарбуноў. Яго арыштуюць і прысудзяць да штрафу 1 мільён 200 тысячай рублёў. Пераварот у Кіргізіі, перспектывы Беларусі — старонкі 2-6.

Рост ці разъвіцьцё?

Ці ўстойлівы той эканамічны рост, які дэманструе беларуская гаспадарка? Ці адываеца разам з ростам эканомікі яе разъвіцьцё? Бо адзін колькасны рост нічога ня варты — расьці можа і сметнік. Беларуская гаспадарка праз прызму тэорыі нобэлеўскага ляўрэата Саймана Кузьняца артыкул эканаміста **Уладзія Калупаева**.

Цягам дзесяці гадоў Беларусь апярэджвае па тэмпах эканамічнага росту разъвітых краін. Між тым адзіны сярод ураджэнцаў Беларусі нобэлеўскі ляўрэат у галіне эканомікі Сайман Кузьніц пісаў: любая краіна можа дасягніць стану разъвітай рынковай эканомікі, калі пройдзе стадію таг званага сучаснага эканамічнага росту (ключавы тэрмін, пакладзены ў назыву ягонай кнігі

«Modern Economic Growth», 1966). Для гэтага хуткі эканамічны рост (10% у год) павінен выклікаць праізглы «разбуральны» працэс — прывесці да значных структурных зрушуў у гаспадарцы і сацыяльнай структуры грамадзтва, да кардынальных зменаў ва ўмовах жыцця і працы, а таксама да скарачэння нараджальнасці.

Ці выйшла Беларусь на стадию сучаснага эканамічнага росту?

Працяг на старонцы 12.

50 РАДКОЎ РЭДАКТАРА

МАСТАЦТВА ІНДЫКА.

Паводле звестак ураду, у 2004 годзе валавы ўнутраны прадукт перавысіў уроўень 1990 году на 15,7%. У мінея ніяма вялікае веры статыстыцы, якія болыні клапоціцца пра выкананне плянавых паказчыкаў, чым пра фіксаваць рэалістычныя.

(Адгайдайце, шанонўныя купшы і плацельщицы, на колькі выраслыі цены за першыя два

месяцы 2005 году? Правільніы адказ: на 1,7%. Крыніца:

Міністэрства эканомікі.) Аднак па мастацтве індывіда, бяз вестак зильнілага ў беларускіх

прылаўку, па здолнасці ўражваць ворагаў выглядам мы,

но часцець, якія не вырнуліся да ўзроўню 1990 году. І, траба меркаваць, што лічба +15,7

адпаведае рэалістычны.

Кампенсацыйны рост прыўёў да поўнага выкарыстання савецкага эканамічнага ресурсу, а

приростам заўдзячыў большай эфектунасці праців рынаку эканомікі ў парадынаніі з

гаспадаркай савецкай, перавагам прыватнага сектару, а таксама камп'ютарызмам. Асноўнае

пытаныне — як надбута хопіць

савецкага ресурсу? Ці дастатковая

ўнутраныя інвестыціі і

крадзенія тэхналёгіі для

развіцця? Артыкул эканоміста

Уладзіміра Каланея — **старонка 12.**

БЕСПАРАДКІ. Узбуджаная

крымінальная справа «па факце

масавых беспарадкаў» на 25

Сакавіка. Як па-нармальнаму,

правасуддзю варта разабрацца, хто правакуе беспарадкі,

рэгулярова адуайліючы

грамадзянам у гарантаваным

кансультуцыйнай праве на свободу

сходу, хто кідае амонаваць

супраць «узброеных» сінекамі

пікетуючых. На гэту ніяма

спадзіў. Але хай справу

збіраюць. Scripta manent.

Хроніка супраціў — **старонка 6.**

«СВБ». Артыкул Алеся Аркуша

«Рызыкоўская змова

наміністэрства» выклікаў бурную

рэакцыю, нават на старонках

сінагогі «ЛіМу». Анатоль

Сідарович папраўляе Аркуша, але

перадусім аднаўляе панарамную

карінку падзеі 1929—1930-га.

Гісторыя Беларусі — **старонка 14.**

ПОШТА РЭДАКЦЫІ

Беларусы — народ

прагматычны

25 сакавіка рэвалюцыі не адбылося. Не ўдалось. Рэвалюцыя ня можа выхнунці з волі аднаго палітыка.

25 сакавіка на Кастрычніцкую плошчу выйшли 2000 чалавек — падрымальнікі, студэнты, а таксама людзі, якіх можна ахарактарызаваць як «ты», каму ні ўёс адно», людзі, для якіх Дзень Волі — святына. Але падчас акцыі было больш аманаўцяў, чым демонстрантаў — сцільная сцяня з сасак і щытоў, такая шэршя сцяна. Шэршя сцяна страху. Страху перед магчымы мірмакі. Страху страціць уладу.

У палітыцы магчымы многія неімаўернныя рэчы. Возымем Кіргізію — сітуацыя на Бішкеку кардынальна змянілася за лічаныя гадзіны, але — адчынне розынцу — хвяляваны ў Кіргізіі началіся з нагоды парламэнцічных выбараў, менавіта фальсифікацыі падштурхнулі народ на вуліцы.

Беларускі рэзільенты застаюцца беларускім рэзільямі. Беларусы — народ прагматычны. Святія БНР можна адзначыць у больш прыемнай кампаніі, чым аменаўцы з дубінкамі. Было ж бажаны! Другая справа — выбары прэзыдэнта, тут магчымы іншы сценары ўзвышчыца падзеі.

Дар'я Ліс, Менск

Іншыя лісты — **старонка 14.**

Рэвалюцыі аранжавыя, ружовыя і колеру круглага стала

Зъмена ўлады ў Кіргізіі была для беларусаў як гром сярод яснага неба. Каб усенароднае бранага прэзыдэнта асобны хуліганствууючы элементы павалілі за адзін дзень? Не, такога мы і ў страшным сенсе сабе ўявіў ня можам.

Беларускія палітолагі таксама выявілі ў гэтым пытанні свой акадэмізм. Шаноўны Віталі Сіліцкі ў сувязі з нумарами часопісу «ARCHE» запэўнівае, што пасылка ўкраіны піраваратаў у СНД чацвёркі ня варта. Вуліца можа мець значэнне, толькі калі на яе выйдзе сто тысіч чалавек, звыклы думачы палітолагі. Як і беларускія сацыялісты, яны абсалютнай вялічыні яго вялікасьці празінт.

Між тым у кіргізіі выпадку апазыція нават не прэтэндуала на то, што яна атрымала большасць галасуў выбараў. У дэшнім выпадку — чвэрць. А рэжым усё адно зваліўся — «як съелая груша», скажуць адзін расейскі публіцыст. Як раней у Кіеве ці Тобілі, варта было рашучай, узбронай ідэяй меншыні выйсці на плошчу і сказаць: «У адстаку! Радзіма, свобода! Преч!» — як рэжым паскідаў транты ў «мэрсэдэс» дай паслухумна паехаў преч. А плястыкавыя галовы АМОНу палічылі за лепшае рассташыцца. Лепши атрымала пагалаве, чым засташца без душы.

Галоўная выснова з Кіргізіі: рэвалюцыю могуць зрабіць і некалькі тысяч рапушча настроенных людзей. Калі ніяма дзмакратыі, Калі ніяма свободных выбараў як мэтаду вырашэння грамадзкіх спрэчак. Бо ніякі вулічны пратэсты няздоўнія пахіснучы дэмакратычную ўладу, абрацуну на свабодных выбараў.

Чаму ж у Беларусі ў 1996-м 50-тысічныя дэмакрыянты не прыўзывалі да рэвалюцыі? Адказаў напрощаеца троі. Першое і галоўнае — Лукашэнка тады быў абраны на свабодных выбарах, і нават пракуды Захад ня ставіў гэту гадзіну пад сумнёў. Па-другое, Лукашэнка тады цешыўся актыўнай падтрымкай большасці грамадзян. Па-трэціе, лідэры тагачаснай апазыцыі не былі гатовы ўзяць на сябе адказнасць за развіццё падзеі ў краіне, ім было зручней заставацца ў апазыцыі, у вечнай інтэлігенційнай апазыцыі.

Што мы маем сёньня? Падтрымка Лукашэнкі калі ён ёсьць, дык пасіўная, і то вельмі-вельмі пасіўная. Яму не застаецца нічога іншага, як апаратраца на разбрыванія і канкуруючыя сілавыя структуры, прынізліва папярэднікам узнагароду за ўзнагароду на грудзі аднаго шчыра праваслаўнага палкоўніка.

Пра спрэвайдліўшы апошніх выбараў і рэфэрэндуму значная частка грамадзства мае вельмі пэўную думку, і гэта адпаведным чынам адбываеца на легітымнасці гэтай ўлады у вачах грамадзства.

На пытанніе ж пра лідэра апазыцыі адказаў

падзеі 25 Сакавіка. Тыя людзі, што адгукнуліся на экстраўагантны заклік Андрэя Клімава. Што выйшлі на дэлія Клімава, а дэлія Дня Волі. Але што на выйшлі б на Дзень Волі, калі б на урэв Клімав. Та падлаўшы, з якой гэтым хлопцы кідалі амону. Галоўная выснова з Дня Волі: патэнцыял пратэсту ў грамадзтве высокі, і справа, магчыма, толькі ў лідэры, які прайойдзе Рубікон.

Улады зрэагавалі на падзеі 25 Сакавіка

стэрэзатына — крымінальны спрэчай. Ніводзін мускул на твары АНТН ня выдаў, як шмат людзей пасыла падзеі Акава і нашага 25 Сакавіка

страпінуліся да пачуцця непазбежнасці

пераменаў.

Напоўна, нас чакае новы ўсплеск амбэркаванія, белай, залатай ці праста пад нацыянальным сцягам ёй быць. Але на трэба забывацца, што рэвалюцыя можа быць і колеру круглага стала. І такі кшталт, дарэчы, нашмат больш адпавядзе беларускай палітычнай культуры.

Які не стараліся, лукашэнкаўшы на здолелі сцерці другую Беларусь — Беларусь Быкова і Ліцю, віскоскіх гаспадароў, рок-музыкаў. Ці лукашэнкаўшы ажакінулі дастатковая разумны, каб зразумецца гэта ўпару, як генэрал Ярузэльскі? Ня сумленыя малайчыкі чарнелі жахлівыя злыніўшы — і кёндз Папялушка, і расстрэл рабочых у Радаме. Але, скрыстаўшыся з аслабленням савецкага кантроля, генэрал Ярузэльскі арганізаваў круглы стол у час, калі «Салідарнасць» была бледнай копіяй самай сібе. Польшча перайшла ў іншую якасць, і замаўшы ў камисарам Квасіеўскі, а Ярузэльскі жыве на сваю генэральскую пэнсію...

Ці задумеца пра гэта Лукашэнка, летучы 4 красавіка да Пущына над стэпамі Ўкраіны, што абдужаючы пад веснінай сонцам? Вядома, не, яшчэ раз не і сто разоў не, скажуць шаноўныя палітолагі, і прафесар Манаў падтрымаваў іх сваім апошнімі звесткамі. І градус грамадзства на той, і тэмпэрамант прэзыдэнта, і Лукашэнка палітычнай эліце ў сваіх марах пакуль не глядзіць вышэй за кросла кансультанта «Татнафты». І самае паскуднае, што ў гэтым выпадку палітолагі спарады маюць рацію, і ідэя круглага стала належыць сферы чистых ідэй... Хіба, яна будзе запатрабаваная не пры Лукашэнку, а ў невядомым пасылі Лукашэнкі. Хай ёхці так.

Ня трэба парыўноўшы Польшчу з Румыніяй, каб сказаць, што дэмакратызацыя праз самы абшараныя круглы стол лепшша за дэмакратызацыю праз самую зырку рэвалюцыю. Толькі ў Беларусі шанцы на круглы стол сыходзяць як дым. Вось пра што нагадалі падзеі ў Бішкеку і Менску, якія хочаш ня хочаш, а ўстаюць у адзін шэрш.

Барыс Тумар

Аб скліканыні
Трэцяга
Усебеларускага
сходу інтэлігенцыі

Шаноўнае спадарства, ка-
легі, аднадумцы!

Сённяны мы з вами вызначаем
лёс нашай Радымы на далёкую
пэрспэктыў.

Менавіта, ад нашай актыў-
насці, мэтанакіраванасці і са-
лідарнасці заляхніць нашага народу.

Інтэлігенцыя нася галоўную
адказнасць за асэнсаванне
працэсаў у краіне, фармаванне
грамадзкай думкі, давядзенне
яе да народу і ўлады.

Мы з вами на мокам ухіляцца
ад гэтай важнай і адказнай місіі,
які бы цяжкай сітуацыі, яна была ў
сёняніх умовах.

У сучасных умовах, калі скла-
дана, а часам настав небіясцельна
мечь сваю пасыпку, адкрытымі
думкамі, якія даўшыя пасы-
паваць сілу нашай кансан-
ціцы.

Нам неабходна амбэркаўца
становішча, у якім апынулася
навуковы, тэхнічны і творчы
інтэлігенцыя, умовы, у якіх пра-
цуюць урадчыкі, наставнікі, асэн-
саваць падзеі, што адбыліся пасы-
паваць прэзідэнту Беларусі.

Гэтыя пытанні будуть раз-
глядаць на Трацыі Усебеларускага сходу
інтэлігенцыі, які адбываецца ў
Менску 14 мая 2005 г.

Заклікем праўнесць сходы па
вылучнай дэлегатату на наш
агульны форум, вызначыць у
кохнамі рэгіёне ты, хто будзе
прадстаўляць народ на гарадзе або мястэчке, вёсke
або пасёлку. Ад нас заляхніць, накопкы пачуць слова інтэлі-
гентнай беларускай народу і тыя
сёняні прыўладзе.

Сысы паследнія, а таксама
вашы думкі і пажаданія просьмі
дасылаць на адрес нашага арга-
нізаціўнага камітэту: а/с 109,
220002, Менск. Е-mail:
rada05@tut.by. Тел.: 8-029-632-
12-75; 8-029-771-01-39, факс:
8-029-177-229-03.

Аргамітэт

Каардынатары па скліканыні
Трэцяга Усебеларускага сходу
інтэлігенцыі:

Горадня — Віктар Сазонав, т. 8-
029-669-11-25, e-mail:
sazonav@tut.by; Уладзімер
Хильмановіч — т.: 8-029-676-04-
67;

Гомель — Алеся Яўсекен, т. 8-
029-608-01-84;

Агульная каардынатары — Воль-
гаган Дашнавіч, т. 8-029-632-12-
37, e-mail: rada05@tut.by.

Па меры працы аргамітэту сходу
папяці каардынатары будзе на
сайце <http://rada05.at.tut.by>.

Надзвычайны клопат для МНС

Рыхтуючыся да паводкі, супра-
цоўнікі МНС зь Бярозаўскага ра-
ёну сутыкнуліся з незвычайнай
праблемай. Сёлета рапену пагра-
же на столькія вялікія вада, колькі яе насельнікі. Драпежныя
рыбы піраны (*Rooseveltiella nattereri*), якія лягасць завяліся ў
вадасховішчах тамтэйшага ДРЭС,
пра што пісалася ў газетах увое-
сень, пасыяхова перазімавалі.
Гісторыя, што началася з кур'ё-
зу, можа павярнуцца непрадка-
зальнымі вынікамі. Разам з ве-
савою вадою рыбы-эмігранткі з
Паўднёвай Амेрыкі, якія зляї-
юцца сапраўдным бедзтвам для

пазыўнай трапаць на вадаёмы. Пал-
лесць. На гісторычнай радзіме
гэтыя рыбы відомыя лютай
хіцавасцю. Вядома безліч ви-
падак, калі зграй пірану ў сваім
вострым, бы лёзы, дробнымі зу-
бамі ў лічаныя хвіліны пакідалі ад

жывых істот шкілет.

Праз месяц у пірану ѿч пач-
неніца шлюбы сэзон. Адпавед-
на, у водах басейну Дняпра можу-
ць быць узварыцца стальня папуля-
цыя названага драпежніка. Вых-
лядае, беларускі зіма ім не зап-
адзіці, бо непатрапіўшы ў мі-
ні, да якасці вада дазваліе ім вад-
зіцца і ў цёплых сцёкавых водах,
найперш паблізу ахала-
дзяльнічых систэм, калі электра-
станціі і гарадоў. Што ж адбу-
дзеца з гэтымі рыбамі ў зоне
радыяцыйнай забруджаныя, не
бэрэцца прагнаваць нікто.

Нагадаем, ужо цяпер у вадаё-
мах Беларусі жывуць і плодзяцца

непрощаныя экзоты з Далёкага Ўсходу — прэсноводныя кітай-
скія крэвэткі й жоўтые крабы, дробная драпежная рыба ратан. Шкодзячы месціўскі файф, гэ-
тыя віды, аднак, не складаюць небіясцельнікі для лодзей. Піраны

ж *Rooseveltiella nattereri* ўтварае реальную пагрозу жыццю купальщыкамі
купальщикамі і найперш быдла, што пойца з адкрытымі вадаёмі.
Дніамі дэлегаты МНС выяжджа-
юць ў Брыгантію, дзе летасць таксама
было адзначана зяўлічнай гэ-
тыністкай — у Тэмзе. Вынікам беларуска-брэганска-
га супрацоўніцтва мусіць стаць
праграмы неадкладных заходаў па
ліквідацыі магчымых зяўлічнай
вынікай для экалёгіі Эўропы.

**Сяргей Хароўскі,
Белаазерск—Менск**

Набор у касманаўты

У сьпісе кандыдатаў на прэзыдэнцтва — спрэс партыйцы. Статкевіч, Колас, Вайтовіч не зарэгістраваліся паводле працэдуры, вызначанай «дзясяткай».

28 сакавіка скончыўся тэрмін рэгістрацыі прэтэндэнтаў на ўдзел у працэсе выбрання адзінага кандыдата ад дэмакратычных сілаў. (Ух, адразу й на вымашів!) Свае заявкі на ўдзел у перадвыбарнай гонцы падалі толькі піцы чалавек: старшыні ПКБ Сяргей Калякін, АГПА Анатоль Лябедзька, БСДГ Станіслаў Шушкевіч, вылучэнец ад «зялёных» і ПБНФ Аляксандар Мілінкевіч ды малы камітэт мы ўпірхлі Валер Грыцук, які некалі працаўваў з фондам Ліва Сапегі. Лёгка заўважыць: большасць зарэгістраваных людзей «Пашёркі+». Астатнія засталіся за бортам, але па чый волі?

Няслушны мі выявіліся звесткі пра то, што Мікола

Статкевіч таксама трапіў у лік зарэгістраваных. «Мяне ў гэтым сьпісе німа», — кажа лідер Эўрапейскай кааліцыі «Свабодная Беларусь». «Калі на ўлічваць малавідных экзатычных асоб, фактычна прагучалі толькі прозвішчы чатырох кандыдатаў ад «Пашёркі-плюс». А павінна было бы быць чалавек 10—12». На думку Статкевіча, у працэсе вылучэння адзінага кандыдата ёсьць — іх трох — ліківідаць. Пастаянна дзеючая нарада дэмакратычных сілаў павінна гэта зрабіць.

Для многіх было неспадзянічна, як і ўбачыць у сьпісе кандыдатаў Уладзімера Коласа. «Я сам звязлілі, — кажа ён. — Але пакуль працэдура на вельмі зрасумела — што падлівацца, куды аддаваць? Нейкі набор у атрад касманаўту атрымліваецца. Я чую, што залишня бюрократызацыя толькі шкодзіць. Наши выступы на рэгіянальных канферэнцыях і будуть нашымі заўкамі. Але мы, тყы, хто на трапіў у сьпіс, не адмаўляемся ад ўдзелу,

вядом паміж сабой кансультантай».

Уладзімер Страх, кірунік сакратарыяту Пастаянна дзеючай нарады дэмакратычных сілаў, супакоівае: «Пакуль ізде агітацыйна-выбарна кампанія, асобы, якія жадаюць у ёй ўдзельніцтва, таксама могуць заявіць пра сябе. Але яны павінны будучы падпісаны адпаведнымі заявамі. Потым на «дзясяткі» шляхам кансансусу вырашаеща, ці можна гэтым асобам уключыць у сьпіс. Такім чынам, масты яшчэ на спаденьні».

Прауда, прайсыць тымі мас-тэлі змошка на кожны. Старшыня АГПА Анатоль Лябедзька падыходзіць да гэтай праблемы прынцыпам: «Усе выдатна ведалі, якія будзе працэдура». На думку Лябедзькі, дзверы заслаюцца адчыненімі толькі для тых палітыкаў, якія дагэтуль не былі актыўна ўключаны ў пра-

цэс вылучэння адзінага кандыдата. А вось з асобамі, якія вялі адпаведныя перамовы, але так і не падалі заявак у тэрмін, можна супрацоўнічаць, аднак не разглядзяць іх у якасцімагчымых кандыдатаў. «Я ні ведаю прычын, паводле якіх той ці іншы чалавек не падаў заяўку. Магчымы троі варыянты: яны рэальна ацанілі свае сілы, пазыцыі ўзялішы па рэгіёнах; абавязкі, закладзены ў працэдуры, падаліся ім занадта складанай ношай; нехта прапанаваў тое, ад чаго яны не змоглі адмовіцца».

Магчымы, масты для аўяднання выслілку апазыцыйных палітыкаў яшчэ й сапраўды ня спаленія. Але іх, відавочна, даведзенія рэканструюць ці будаўць абыходныя шляхі, інакш кожны палітыкі да выбараў у сваёй лодачы.

АК

Чысты Чацьвер

99 гадоў «Нашай Ніве», 7 гадоў часопісу «АРСНЕ»

сустрэча з чытачамі

Співае постамэрканская Лявон Вольскі.
Выступаюць рэдактары і аўтары Першай
Беларускай Газеты і Новага Беларускага Часопісу

Эксклюзіў у пагонах

На заплянаваны марш нэанацыстаў, пра які шырока паведамілі «Народная воля» і радыё «Свабода», не прыйшоў ніхто, акрамя саміх журналістаў.

Пішчыць мабільнік. Дзень Волі пачынаецца з SMS-і з калегі па цэху «нечэсных» карэспандэнтаў: «Ідзен на марш нэанацыстаў!»

Плакаючыя слова для адказу, апранаюся ды зъбіраю речы. Дыктафон — як заўсёды, пашпарт — натуральная, грошай мені — рэвалюцыйнай ўсё-такі, усікса можа здарыцца. Сунуся да пракуратуры — месца анаісанаванага рагадзу «фашыску». Пуста. Мо ўсё зараў? Абыходжу па прымэтыры комплекс КДБ — паводле іншых звестак, марш нэанацыстаў можа пачацца недзе там. Ціпшыя, сонекі, мінакі шыбуюць некуды па сваіх спрэчках.

Нарэшце, а 14-й насупраць пракуратуры зъбіраецца купка лодзей. Ведаю ўсіх — каго ў твар, якога асаўства. Адны журнalistы. Арыты — так і не звязліся. Мы рагочам, а самім прыкра. Хоць ты каламны падлікай да каленчук, каб фотажурналістам да тэлеантраратам было каго паздымыць.

Мы ўдарна прапрацавалі ў апошні месец. Ажанілі вязнія Марыніча, ператварыўшы ягонас асаўства жыўцё ў сувецкую хроніку. Мы амаль паставілі Лукашэнкавага сына губэрнатарам Баранавіч ды намесыкам дырэктара трэцяга мабільнага

апэратора. Людзі, якія спрабуюць займацца беларускім піярам, у прыватных размовах ужо гаворяць пра то, што Віктара Лукашэнку, магчымы, пачынаюць «раскрычваць». Калі так пойдзе далей, дык пад 2011 год мы забяспечым інформацыйную падтрымку стварэнню манархіі.

Але лепш за ўсё ў нас атрымліваецца ладзіць шэсціцы брыгатоловых — нават калі ты сядзяць па хатах. А потым дзяржаўнае тэлебачанніе гаворыць пра то, што павышаныя заходы бісьпекі былі зроблены ў адказ на звязлівэныя звесткі пра заплянаваныя акцыі нэанацыстаў. Не такі дурны гэты рэжым, калі ён так лётка выкарыстоўвае нас па сваіх мэтах.

Што нас чакае наперадзе? Нашэсцьце муҳи цэц акурат на «Чарнобыльскі шлях»? Якія чарговыя «эксклюзіў у пагонах» падорыць нам «ананімныя крыніцы»?

Мы хапаемся за любую інформацыю, нават калі гэта відавочны «зіліў» адпаведных структур, нібыта яна дапаможа нашым чытальнікам да слухачам лепши разумেць сутыццю. Так, мы галодныя. Але ці значыць гэта, што нам трэба сесіі гнілых яблыкі?

Алесь Кудрыцкі

28 красавіка 19:00 Вялікая зала Дому літаратара
Уваход вольны

Беларусы двух гатункаў

Асобны конкурс для абитурыентаў-вяскоўцаў Магілёўшчыны й Гомельшчыны мае праводзіць сёлета галоўная ВНУ краіны. Як паведаміла «Комсомольская правда», у БДУ пляніруюць троі конкурсы для абитурыентаў. Адзін — для гараджан, другі — для вяскоўцаў, а трэці — для вяскоўцаў з Магілёўшчыны й Гомельшчыны. Для іх выдзеляць квоты на самых прэстыжных спэціяльнасцях — права, эканоміка, дыпламатыя.

Матывыцаў такіх падтрымчых мераў таяж, што і ў «пазытыўнай дыскрымінацыі» афраамэрыканцаў у ЗША: маўліяў, студэнтаў гэтых спэціяльнасцей з Магілёўскай і Гомельскай абласцяў усяго 5%.

Як вядома, прэзыдэнт Лукашэнка — магілёўскі, а прэм'ер Сідорскі — з Гомеллю. На апошніх свободных выбарах менавіта ў гэтых абласцях самы высокі практэн выбарцаў галасаваў за прасавіцкіх кандыдатаў.

БТ

Пратест нямецкай амбасады

Дыпламатычнае прадстаўніцтва Нямеччыны выступіла ў сувязі з публікацыяй у «Советскай Беларуссіі», у нумары за 10 сакавіка, артыкулу «Дранг нах Остэн-2». Аўтар артыкулу на першай паласе, што падпісаўся як Вольга Нікіціна, папракніў немпай у падрыхтоўцы «інструкцыі для рэвалюцыі» ў Менску. Нямеччына дылігнімі спрабаваў адпушкаць каэрспандэнта, але

высъветлілася, што журнalist з указаным прозвішчам раней у газэце не друкаваўся і рэдакціі невядомы. Адказу з «СБ» таксама ніяма.

Газ падаражэ

Кіраўніцтва «Газпруму» абяцае наладзіць цэнзы на газ для Беларусі. Хутчэй за ўсё, за тысячу кубаметраў давядзенца плаціць \$55—60 замест \$46,68. «Газпрум» вымагае ад расейскага ўраду 22-адсоткавага павышэння ўнутраных тарифаў на газ ці наагу

адмены рэгулявання газавых цэнав. У такім выпадку іспэльзежны рост цэнав на экспартаваны з Расеі газ. Пытаюцца цэнзура на наступныя два гады вырашаеща ў Маскве ўзымі дні.

Лёс лётчыкаў

На просьбу беларускага боку для правядзення консульскіх дзеяньні і афармлення неабходных дакументаў у Манзуні (Танзанія) камандзіраваны консул расейскай амбасады ў Дар-эс-Саламе. 23 сакавіка ў

Танзаніі разбіўся самалёт майданіцаў аўтакампаниі. З вясмы чалавек енажажу пасыцёра былі грамадзінамі Беларусі. Дастанцаў на раздыму цел загінулых магчымы толькі пасыя распылроўкі «чорных скрніяў», апазнаныя і афармленыя ўсіх дакументаў.

Штрафы і пэнсіі ўзрастуць

1 красавіка паводле пастановы Саўміну, на 6,25% павышаюцца тарыфная стаўка першага разраду ў базавая

велічыня. Базавая тарыфная складзе 25 500 рублёў (была 24 тыс.), тарыфная стаўка — 51 000 (48 тыс.). Павышэнца з 1 красавіка і пэнсіі. Максымальная зараз складзе 309,3 тыс. руб. (\$143,7), мінімальная працоўная — 96,6 тыс. (\$44,9).

Грып адступіў з Менску

З 30 сакавіка ў сталіцы адменены супрацоўніцтвенные меры, выкліканы пад'емам узроўню колькасці

захворванняў на грып і ВРВІ.

Украінскі досьвед

Тroe абвінавачаных ва ўчыненны фальсифікацыі падчас выбарчай прэзыдэнцкай кампаніі ў Украіне атрымалі ад трох да трох з паловай гадоў пазбаўлення волі з адтэрміноўкай прысуду. Усе яны вінавацілі ў спробе арганізаціі так званых «арэляў» — галасавання па фальшывых бюлетэнях. АГ, svaboda.org, afn.by

Прага волі

ВІТАЛЬ ТАРАС

Даўно заўважана — чым далей журналіст ад месца падзеяў, тым прасцей пісаць пра гэта. За са- вешткім часам журнналісты «амэрыканісты» дасканала разбіраліся ў праблемах палітыкі рэспубліканскай або дэмакратычнай партый і з лёгкасцю выдавалі прагнозы на абраныне чарговага прэзідэнта ЗША. Адказансці нікай, бо міжнародныя аглядальнікі залежалі не ад гледачоў, а толькі ад начальства і лініі краінніцтва КПСС у той канкрэтны момант. З таго часу мала што зъянілася, варта толькі паглядзея БТ. Навошта пасыльца кэрэспандэнта ў Рыгу, каб ён пагу- тарыў там наконт «вызваленны Латвіі» савецкім войскамі як з латышамі, так і з рэсыянамі-ў-жыхарамі? Усё знача- прасцей — бірзца «карпіка» шэсцьця вэтэранаў вафэн-СС і на- кладаеца прапагандысцкія клі- ш: з Латвіі працьвітае фашызм.

Што ўжо казаць пра далёкі Кыргызстан? Кадры рабаваныя ўнівермага ў Бішкеку ў камэн- тарах рэсейскіх і беларускіх тэле- журнналістай адрозу злілі ў агульную песьню на стары матыў: «Паглядзіце, што такое варша рэвалюцыя і не што здоль- ная ваша апазыцыя». Падзеі ў Кыргызстане імгненна былі пас- таўлены ў адзін шэраг з падзеямі ў Грузіі і ва Украіне. Міжтым і ў Тбілісі, і у Кіеве рэвалюцыі былі абсалютна біскроўныя і вы- клочна мірныя. Але гэтая ака- чнасць — прапросту ігнарецца. Факты не адпавядаюць канцеп- цы! Тым горш для фактату!

Шырокая кааліцыя, альбо «Тэорыя змовы»

Ва ўсіх трох выпадках ёсьць нешта супольнае, свайго роду схема ці, кажучы, мовай спізыя- лістай, архетып падзеяў. Падста- вай для актыўных дзеяньняў апа- зыцыі становіца фальшаваныне выніку выбараў (прэзыдэнцікіх і парламэнцікіх) з боку ўладаў. У выніку масавых акый пратэс- ту частка ці большасць чына- венства пераходзіць на бок апа- зыцыі, а судовыя органы ці пра- куратура прызнаюць факт фаль- шаваныне выбараў. Вынік — падзеньне прагнілага рэжыму да прыходу ўлады новых (або ад- носна новых) асоб.

Што ўжча кідзеца ў очы, дык гэта шырокая кааліцыя сіл, якія ўступаюць у супрацьстаянне з рэжымам. Пад сцігамі апазыцыі могуць выступаць побач нацына- лісты і камуністы, тэхнократы і лібералы, рэлігійныя артадоксы і рэфарматыры. Але гэта парадак сінхронна толькі на першы погляд. Бо ў аўтарыгным грамадзтве дэмакратычныя партіі ня могуць аформіцца і дзеяйчыць звычай- ным, законным парадкам. Апазы- цыя ўзросты прости вымушаныя, каб процістаяць рэжimu, дзеяйчыць разам. І абы ядноўяс апазыцыю не

абавязкова «адзіны кандыдат». Гэта можа быць і «супольны во- раг», аднолькава несавісны ўсім.

Што прыходзіць на змену ста- рому ладу — асобнае пытаньне, якое кожная краіна вырашае па- скім.

Варта адзначыць, што расей- скія палітолягі і афіцыйныя асо- бы, уключочна з прэзыдэнтам, спрабуюць зваліць ўсё з хво- рай галавы на здаровую. Паводле іх лёгкі, гэта на ўлады мусиць несці адказнасць за фальша- ваныне выбараў, выкарыстанне адміністрацыйнага рэсурсу, пад- ман выбараў, парушэнне зако- ну, а апазыцыя, якая нежадан- но прызнаць такія выбараў легі- тымнымі дэстабілізуе ситуацію.

Некаторыя «палітологіі» ідуць далей. Прыклад такой паліталёгіі падада юяднана «Советская Белоруссия», апублікаваўшы аналі- тичную напітку нікайга навукоўца з Санкт-Пецярбурга па сы- туаціі ва Украіне. Заканамер- насці, пра якія казалася вышыя і якія праўлілі падчас аранжавай рэвалюцыі, ператвараюцца ў аналітыка ў зламыны сцэнар, распрацаваны замежнымі спэц- службамі. Гэтае адкрыццё мала чым адрозніваеша ад усіх ас- татніх «тэорый змовы», у тым ліку тэорыі аб том, што развал СССР быў сплюніваны і здэ- сяньены ЦРУ (або «Масадам», або масонамі). Калі пагадзіцца са згаданай тэорыяй, дык яе аўтары павінны прызнаць, што галоўнай зборай у руках варожкіх сіл былі КГБ, ваенна-прамысловы комплекс і частка краінніцтва КПСС, якія ўчынілі бізбарынер перастраты ўлады. Ці на хоча зъмірыща

ных спэцназаўшчай з дзецымі ўрэжвае на столькі сваёй жорсткасцю, колькі несувымернасцю дзясянінай і разальных нагроз. Уявіць сабе, што некалькі соцен хлопцаў і дзяўчак, узброных ле- дзякамі, здольныя пайсці на штурм прэзыдэнцкай адміністраціі, на якія будзе нават хворы розум. З другога боку, упартасць, з якой менскія хлопцы спрабавалі вірнуцца на Каstryчніцкую пло- щчу, нягледзічы на зыбцьцё ў затрыманні дзясяткі чалавек, сведчыць, што прынамсі частка маладзога пакалення перастраты баяцца ўлады. Ці на хоча зъмірища

са страхам. Прынамсі, такога ўпартага проштаяння менавіта ў Дзень Волі на вуліцах Менску даўно не назіралася.

А далей узаемалежнасць простая — чым менш у грамадз- тве страху, тым больш яго стано- віцца ва ўладаў. А страх — благі дарадца. Аднак, шлях да пера- долення страху беларусу пе- рад уладай ўжэ вельмі ѹ вельмі доты. Бо дылі перадолення яго патрібна не толькі мужнасць.

Хто асмелецца называць белару- саў нямужным народам? Патрэ- бен, перш за ўсё, мноны стымул,

жаданье стаць свободным. Яно сеяня нараджаеца — сирод вучняў і студэнтаў, прадпры- мальнікаў. Дарчы частка тых, хто на пачатку сакавіка страйка- ваў на прыватных рынках, пры- канцы месяца, у дзень нацыя- нальнай савіта, таксама выйшы на Каstryчніцкую плошчу. Тоэ, што гэты дзень як бы праспалі палітыкі, якія прызыўчайліся ў апошнія гады адзначаць Дзень

вельчыня гадавога даходу — ме- ней як 270 зўра на душу насельніцтва — была самая нізкая ў СНД. Магчыма, Акаеў і быў больш ліберальным дыктатарам, чым ягоныя суседы па Цэнтральнай Азіі. Але ж прэзыдэнт павінен несці поўную адказнасць перад людзьмі за вынікі 14 гадоў свайго праўлэння. Праўленыя, якое яму двойчы Ѹдувалася падоўжыць нібыта легітимнымі шляхамі. Толькі народу гэтую легітимнасць ня паверыў. Перамога прыхыліні- каў Акаеў на парламэнцікіх вы- бараж стала піравай перамогай. Улада, якую адмовіўся прызна- ваніць народ, абрнулася. І для гэ- тага апазыцыя не спатрабіўся на- ват харызматычны лідер.

Магчыма, у адсутнасці лідэра таксама ёсць праблема новай кіргіскай улады. А магчыма — перавага. Для таго каб меркаваць аб будучым Кыргызстане, се- нія не стае інфармація. Але ў лю- бым выпадку вызывачца свой лёс будзе сам кіргіскі народ. 1991 год быў толькі фармальным пач- ткам, незалежнасці быўших рэспублік СССР. Ціпер спарад- ная гісторыя, а не інэрція быўших дзесяцігоддзяў уступае ў свае права, і хто будзе тут першым, а хто апошнім, сказаць немагчы- ма. Ясна толькі, што закансэрва- ваваць стары савецкі парадок ў новай форме, пад выглядам уз- ўнай стабільнасці, захаваць са- цыялістычную, піс'дайэнтэрна- цыянальную сувадомасць на- доўга на ўсадца. Марна праца.

Застаецца, як заўсёды, адве- чае пытаньне — чана свобода. І чана перамогі. Цынічнымі вы- лічыдаюць разват некаторых палі- тыкай і журнналістай наконт «азі- ятчыны», якую нібыта прадманс- стравалі кіргізы. Гэтыя выказ-

Падзеі ў Кыргызстане БТ паставіла ў адзін шэраг з мірными рэвалюцыямі ў Грузіі і ва Украіне. Факты не адпавядаюць канцепцыі? Тым горш для фактату!

.....

ваныні гучыць асабліва недаречна з вуснаў рэсейскіх палітыків пасыльца того, што яны нарабілі ў Маскве ў каstryчніку 1993-га. Або ў Чачні цігам апошніх дзе- сяці гадоў. Альбо на тле сучас- ных паведамленняў пра збіць- ці і забойствы скінхедамі армін, азрэйбліхманаў, казахаў, жыха- роў азіяцкіх і афрыканскіх краін у адбельных стадіях Расеі.

Мараліры былі і ёсьць на толькі ў Бішкеку. Яны былі і ў старажытным Багдадзе пасыль- падзенныя рэжыму Хусэйна. Яны былі і ў Менску, калі яго пакіну- лі савецкія войскі ў 1941-м. Але гэта ніякі не паказык мараль- ных якасціў таго ці іншага на- роду. Гэта паказык крэзису, які гэтага народу перажывае.

Поступ Каранара

Рэвалюцыі бываюць не ад доб- рага жывіцца. Аб тым, калі жывіцца кіргіскі народ у апошнія гады, мы маглі толькі здагадаваць паводле ўскосных звесткаў. Афіцыйная

адпавед — з Чынгіза Айтматава. У нашумелым некалі рамане кіргіскага пісьменніка «Буранны пустанак» два галоўныя героі — Едыйег і ягоныя бэльярблюд Каранар. Вярблод гэты — сап- раўдны прыгажун і асілак сирод вярблоду — увес час працаваў на сваім гаспадары, выносіў разам з ім усе цяжкасці і трывогі, быў прывізаны да яго і па-свойму любі. І гаспадар любіў свайго Каранара. Але раз на год, калі па- чыналася вясна і прачыналася пустыня, Каранар рабіўся дзікі і неўтамоўным. Ніякая сіла не могла тады стрымаць яго...

Што такое свобода як «усвя- домленая неабходнасць», мно- гітія вывучаць у школе. Але што ёсць свобода як такая, як няз- ломная праца да жыцця і волі, дадзеная жывім істотам ад на- раджэння?.. Ці трэба тумана- чыць, што на толькі ў зьявору, але і ў чалавека нікто ня мае пра- ва адбіраць волю ні пад якой умовай. А ўжо як чалавек выка- рыстае свободу, а значыць, і пак- лапоціца пра свой лёс — выра- ўшыць толькі яму самому.

Змаганье за трубу

Расея здабыла падтрымку Нямеччыны ў справе пабудовы газаправоду па дне Балтыйскага мора. Польшча, Літва і Латвія загадзя крытыкуюць праект як палітычную акцыю, што мае на мэце маргіналізацію і падпрадаваць Усходню Эўропу.

Украіна лабіруе альтэрнатыўны праект.

Захоўнія краіны схіляюцца да падтрымкі пабудовы нікту газаправоду, што злучыць па дне Балтыйскага мора Санкт-Пецярбург і нямецкі Грайфсвальд (зямля Мекленбург — Пярэдня Паморшчыя). Хоць канкрэтных дамовай пакулю няма, гэты праект ужо выклікаў занепакоенасць Польшчы, Літвы і Латвіі.

Урады Польшчы, Літвы і Латвіі мяркуюць, што пракладаньне труб абыдзеца значна даражжай, чым па сушы, будзе чиста палітычнай акцыяй ды не бясспечна ў экалагічным пляне. Яны нават называюць праект новым пактам Молатаў — Рыбентропа, які спрычиніца да перадзелу Эўропы, гэтым разам на энергетычныя анклавы.

Прэм'еры трох краін звязнуліся з лістом да старшыні Эўракамісіі Жазэ Мануэла Барозу. Яны просяць ЭЗ падтрымаш пляны пабудовы альтэрнатыўнага газаправоду праз Польшчу. Газаправод «Amber» («Бурштын») мае цягнуць з Расеі праз Латвію, Літву, Калінінградскую вобласць, Польшчу ў Эўропу.

Аб'ёмы перапампоўкі газу па абудох праектах адноўкаў — 20—30 млрд кубаметраў у год. Але пабудова «марскога» газаправоду будзе каштаваць на 7 млрд даляраў больш (10,3 млрд супраць 3,3 млрд). Коліс у «Газпрому» былі пляны па пабудове газаправоду праз Польшчу, але яны засталіся на паперы.

У Расеі свая рацыя. Яны даво-

дзяць, што пры будаўніцтве газаправоду праз Польшчу і краіны Балты ўзынікне «рызыкі ў іхтых краінах». Таму канцэрн «Газпром» пачаў актыўна лабіраваць «марскі» праект на Нямеччыне, Францыі і Вялікабрытаніі, куды і плинуща пампаваць газ. Зерніч упала на ўрадлівую глебу, і шмат хто з заходнікаў ужо лічыць новапрынятая краіны Эўразіяյ з неіздейнымі, далаучычыся да расейскай прапановы.

Польская аналітыкі апэлююць да гісторыі: 66 гадоў таму лёс балтыйскіх краін і Польшчы быў вырашаны дамовай паміж савецкай Рассеяй і нацысцкай Нямеччынай.

Інвестыціі «Газпром» хацеў бы распачаць ў 2007 г. Паводле

некаторых чутак, расейскі канцэрн зблесці агаварыў частку гэтых грошай у бюджэце ЭЗ на 2007—2013 г. Паклаўшася на стол Эўракамісіі альтэрнатыўны праект газаправоду, Польшча, Літва і Латвія мяркуюць, што Брусьель зверніся на іх увагу і больш пільна паставіцца да прапановы «Газпрому». Гэта змаганье за інвестыціі і палітычную вагу адначасова.

Свае газавыя праекты лабіруе Украіна. «Нафтагаз Украіны» атрымала кредит ад Deutsche Bank на 2 мільяды ёура пад мадэрнізацію свайго газатранспартнага систэмы. Задумай стварэння новага газатранспартнага кансорцыума для дастаўкі ў Эўропу вуглевадороднае сырэвіны з радовішчай Цэнтральнай Азіі апякушчыса прэзыдэнт Віктар Юшчанка. Цікава, што перад сваім візітам у Нямеччыну, калі бы была дасягнутая дамоўленасць аб нямецкім крэдыце, аранжавы

лідар Украіны прызначыў новым кіраўніком «Нафтагазу» старшыню Кангрэсу украінскіх нацыяналістаў Аляксея Іучанку.

Украінцы прапануюць далучыць да газатранспартнага кансорцыуму ў складзе «Газпрому» і «Нафтагазу» яшчэ і «Рургаз» як патэнцыйнага спажыўца ды кампаніі з іншых краін Эўропы. Ініцыятывы Украіны знаходзяць водгук, бо прыход казаскага, туркмэнскага і нават іранскага газу дазволіў бы дывэрсыфікаціі краініцы паставак энергетычнага сосьцітуту ў Эўропу.

Дагэтуль асноўны паток расейскага газу цячэ ў Эўропу праз Украіну. Тым часам Беларусь, адзін з найбольш рацыональных шляхоў транзіту газу, працягвае разглядацца эўрапейцамі як неізгаданы партнёр праз антыўрапейскую і антыдэмакратычную пазицыю ціперашияня беларускага кіраўніцтва.

Руслан Равіка

Пракурор падтрымаў галадоўшчыкаў

Супрацоўнік пракуратуры Анатоль Бяржанін крытыкуе падатковую інспектцыю і Камітэт дзяржканторолю. «Дзе гэты Аўтуховіч возьме 600 мільёнаў рублёў? Лічу, што пракуратуры трэба было б унесці пратэст на рашэнне падатковай інспектцыі».

21 сакавіка ў Рэспубліканскім інстытуце вышэйшай школы пры БДУ пачаліся двухтыднёвіе курсы пра грамадzkую небізпеку карупцыі. Лекцыі падагогам са стацічных і рэгіянальных ВНУ ды тэхнікумай ужо прачыталі эканомісты (адна з выкладчыц хвалілася, што пры канцы 1990-х пакінула салігорскіх шахцёраў без законна набытых доліў маёмасці ў «Беларускаліпі», ідэолагі і нават работнікі КДБ). Сказаў антыкарупцыйнае слова і кандыдат юрыдычных навук, начальнік упраўлення пракуратуры Анатоль Бяржанін. Пры гэтым прысутнічай карэспан-

дэнт «НН».

Часам прамова Бяржаніна была досыць эмацийнай: «У Ваўкавыску падатковая інспектцыя спаганяе 600 млн руб. з падпрымальніка Мікалая Аўтуховіча. Ён і яго кіроўцы пад гаралаці. Падумайце, дзе гэты «аўтанс» возьме столькі грошай? Лічу, што пракуратуры трэба было б унесці пратэст на рашэнне падатковай інспектцыі, і маю пазыцыю падзяляючы юрысты з Канстытуцыйнага суду. На жаль, новае кіраўніцтва рэспубліканскай пракуратуры мяне не падтрымала».

Высокапастаўлены пракурор восем гадоў працаваў поруч з

Шэйманам. Летась А.Бяржанін пра «Советскую Беларуссию» прапаноўваў заvodіць крымінальную справы ў дачыненіі да тых, хто падзраваў яго шэфа ў выкраданні людзей, а гэтым разам жорстка раскрытыкаваў чыноўнікаў сэрэдняга звязка з Камітэтам дзяржканторолю, якія завышаюць памеры санкцый да прадпрыемстваў, фактычна спыняючы іх дзеяньнісць. «Калі гаворка ідзе ад мільярдаў, санкцыі павінен накладаць толькі намеснік старшыні КДК ці сам старшыня», — сказаў ён, прайшоўшыся таксама па няўрэзільных канцралёрах, якія ладзяць

«рэйдавыя» праверкі без прадпісанняў. Парада пракурора бізнесоўцам: «На парог не пускайце такіх правяральников!»

Слухачак цікавіла пытаньне аб кветках, што дараць ім студэнты (у Светлагорску кіраўніцтва тэхнікуму забараніла прымаць букеты пад сцягамі). «Бярьце съмела», — сказаў выкладчык сп.Бяржанін. Праўда, не ўдакладніў, ці зоймешца яго ведомства працаўладкаваннем падагогаў, звольненых за неізгаданы партнёр.

У час курсаў слухачам на раз дадзеліся пасенцаваць плячыма і дзвівіца, наколькі супірэччаць адно аднаму меркаванні прадстаўнікоў кіроўніцтва.

ВР

Бавоўна без ПДВ

Паводле прэзыдэнцкага ўказу, баваўнянія валацно, што ўзысцца ў Беларусь для апрацоўкі, як будзе аблодацца ПДВ. Прадпрыемствы, якія выкарстоўваюць газую сыравіну, знаходзяцца ў цяжкім фінансавым становішчы — таму ўлада пайшла ім наусцярач. А вось прыватныя прадпрыемствікі адмены ПДВ так і не дамагліся.

Зыніжэньне нафтапошліны

Урад плянует зыніць экспартную пошліну на нафту з \$87,9 за тону да \$83. Цікава, што Расея наадварот павышае

попшліну на экспартную нафту. Рэч у тым, што Беларусь экспартуе ўласную нафту, а рэнтабельнасць яе здабычы невысокая. Дзяржаўны манаполіст «Беларусынфат», які памігуе чорнае золата, ня здужае плаціць вялікія попшліны.

Калінінія рэкардсмэны

«Уралкалій» прапанаваў «Беларуськалію» стварыць сумеснае прадпрыемства. Яно будзе займіцца продажам калінінскіх угнаеній на міжнародным рынуку. Ни выключана, што да яго далаучыцца таксама

расейскі ААТ «Сыльвініт». У такім выпадку група збройцаў найбуйнейшымі вытворцамі калінінскіх угнаеній ў суседстве. Лукашнік паставіўся да прапановы досыць стрыжмана: Беларусь ужо стварае ўласную кампанію, што будзе прадаваць калінінскіх угнаенін за мяжу без пасярднікаў.

Новая біржа

Сёлета 1 чэрвеня адчыніцца Беларуская ўніверсальная таварная біржа. Пасылья яе адкрыцца ўсім юрыдычнымі асобы ў краіне павінны будуть заключаць зъдзелкі на суму, большую за 10 тыс. ёура,

толькі на біржавых таргах. Гэта датычыць гандлю лесаматэрыйламі, шэрагам вырабаў з жалеза, сталі ды чорных металіў.

Манеты не для крамы

Срэбрана манета «Беларускі балет» вартасцю сто рублёў, адбітая Літоўскім манетным дваром,

атрымала тытул «Манета году-2005» на конкурссе, якіх ладзіцца амэрыканскім выдавецтвам «Краўэз Паблікайшн». Яна ж прызналася найбольш дасканай на сваім мастанкам вырашэнні.

Іншая манета вартасцю 20 рублёў з выявай лебедзі-шыпунія атрымала тытул «Каралеўская манета». Яе чаканілі ў Варшаве.

Электраэсперымент

Беларусь дамовілася з урадам Імпішнікі распачаць эксперымент па пастаўцы электраэнэргіі з Украіны. Будуть зноў запушчаны з дзясятнічнай лініі электрападарадач, якія звязываюць ЧАЭС з Мазыром ды Чарнігаву з

Гомелем. Яны стаялі бяз працы з 1989 г. Калі эксперымент будзе ўдалым, па гэтых лініях Беларусь зможа імпартаваць да 2,5 млрд кіловат-гадзін электраэнэргіі ў год. Таксама распачненіца будаўніцтва яшчэ адной лініі электрападарадач, якая звязае Ровенскую АЭС з Пінском.

АК, АФН

КУРСЫ ВАЛЮТ

на 31 сакавіка:

- 1 амэрыканскі даляр — 2 153 рублі
- 1 ўні — 2 791,26 рубля.
- 1 латвійскі лат — 4 010,43.
- 1 літоўскі літ — 808,43.
- 1 польскі злоты — 677,94.
- 1 расейскі рубель — 77,37.
- 1 украінскі гривна — 406,76.

Паводле Нацбанку

PHOTO.BY/MEDIA.NET

КДБ вэрбую маладафронтайцаў

Супрацоўнікі спецслужбай увесну актыўіваліся: з апошняй тыдні кафедры намаўлялі на сурочы некалькіх актыўісту незарэгістраванага «Маладага фронту». Пра гэта журналістам распавеў прэзыдавы сакратар МФ Барыс Гарэцкі. Некалькі разоў да яго Руслана Харкевіча тэлефонаў супрацоўнік Руслан (нумар мабільнага тэлефону 751-25-16), прапаноўваў супрацоўніцтва. Угаворваш Гарэцкага наят прыйшоў у політхічныя каледж, дзе хлоепец научасця. Харкевічу аблічча добраю прыту ў рэжымным агенцтве за інфармацію пра «МФ». Абодва ад далейшых контрактаў адмовіліся.

А павал Севярынцу знаёміца з шасцю тамамі крыміналнай справы на вулічных дэмактрацыйных пасяліщах: ён праходзіць як падзаровани. Падзарованыя й аднакаты могучы вычуваць матрыцы пягам месяца, столькі ж — судзьдзіз. Тому пры канцы вясны або на пачатку лета можна чакаць пачатку судовага працэсу. Своею справу Павал называе палітычнай: «Ніводнай звязы ні ад грамадзянін, ні ад кіручуцца, якія нібыта стаялі ў «заторах», ні ад прахожых у справе ніяма. Гэта справа, інцыдэнтамі ўладамі. Сведкамі па ёй праходзяць міліцыянты і тыя вадаць, якіх удалося адшукати».

Крымінальную справу супраць сябя й Статкевіча лідэр «МФ» звязае з магчымым датэрміновым правядзеннем выбараў прэзыдэнта: «Момант ісцінны», на ягоную думку, надыдаў 9 мая.

Другой задачай судовага працэсу Севярынцу лічыцца «нэўтрализацыю» вулічных лідараў і заплахванне патэнційных завадатараў. Гэта рэакцыя на ровалацьці ў СНД.

Аднак моладзевыя лідэры ня падаюць думак. На 2 красавіка, «Дзень яднанін народу Беларусі Й Рассеї», маладафронтайцы плянуюць павінніцтва пасольства Рассеі з «каляровымі» рэвалюцыямі. Наступная акцыя — Чарнобільскі шлях: «Калі лідэры партыі ўжо не сумогуць павесыць за сабой, мы гатовыя ўзначаліць калені — з расыяйскімі, сцігамі лізунгамі», — сказаў Б.Гарэцкі.

Аркадзь Шанскі

Суд Цэнтральнага раёна Гомеля 22 сакавіка пакінуў без разгляду пазоў дэпутата гарсцевету **Юр'я Глушакова** да гарыўканкаму — у лютым дэпутат падаў заяўку на мітынг супраць павышэння камунальных плаціжоў, прымусовых контрактаў, меркаванага пыцігадавага разъмеркавання студэнтаў. Гарыўканкам, дэзволіўшы спярша мітынг, за два дні сходу забараніў яго. Судзьдзя адхіліў пазоў на падставе таго, што заяўнік не абсваржалі рашэння гарыўканкаму ў аблічыянкаме.

22 сакавіка кіраўніцтва жаночага ГА «Любава» (Горкі) прыняло разшыненіе пачаць прадліківадаць: арганізацыя ня устане зарэгістраваць юрдычны адрас згодна з новым законам. Такое ж разшыненіе прыняло **Балыніцкае краінскай** — член таварыства.

Пастара царквы «Новыя жыцці» Адьянісаныя суполкі пойнта Елангайлы **Вячаслава Ганчарэнкі** 22 сакавіка суд Маскоўскага раёна Менску аштрафаваў на 30 б. (720 тыс. руб.) за незаконны склад вернікі.

Ленінскірайдз Берасця 22 сакавіка адмовіўся задаволіць пазоў БСДП **(НГ) Анатоля Ляўкоўіча** да адміністрацыі Берасцейскай ўніверсітэтату: звольнены выкладыч хацей, каб яго не засаконіў, на яго думку, вымову рактара.

У віцебскім абласным гаспадарскім судзе 23 сакавіка ў адсутнасці мітыны была закрытая спрэса ў дачыненні па падпрыемніцтву **Барыса Элькіна**, у якога міліцыя канфіскавала 9 000 асбонікай кніг «Выпадковы прэзыдэнт». Аднак судзьдзя варнула мітынгам звязаў, каб яны маглі перагадзець фармулёўку адбінавання. Кнігі пакупілі застаўніца пад арыштам у Віцебскім райадзiale.

Актыўісткі незарэгістраванай арганізацыі «Зубр» **Веранікі Лазоўску** затрымалі 11 сакавіка на акцыі, а 21 сакавіка запрасілі прысыцьці на разомову ў Фрунзенскай раённай судзе ўпраўленне КДБ «для размовы».

Адміністрацыйная камісія барысавскага гарыўканкаму 23 сакавіка вынесла папярэджаны актыўі-

стам «Зубру» **Аляксандру Малчанаву** **Mihailu Staравойтаву**, затрыманымі месяц таму пры зборы подпісіў пад трымкі **Міхаіла Марыніча**. Пры вынікеніі рашэння камісіі не спаслалася ні на адні занкон.

23 сакавіка **Павал Севярынец**, адбінаваны ў арганізацыі масавых беспадрэдаку ў кастрычніку, даў падпіску ў аявіе зэздэлье Віцебску, даў прыпісаны ў кватэры бачкоў.

Падчас раздачы бюлетэню, прысьвечанага Дню Волі, 24 сакавіка затрымалі непадайленых наўчэнцаў Беларускага ліцэю **Франка Вічорку** і **Вольгу Гудкову**. За распаўсюд бюлетэню ў тоі самы дзень затрымалі на мітынгах: шматлыкі **ПБНФ Аляксей Янукевіч**, **Павал Красоскі**, **Сяргак Слабуха**, **Алесь Смольскі** — іх падаразоўцы ў вышэвэнані белыя сцягі. Аўтамабіль кіраўніка салігорскага філія ГА «Парспектыў» **Аляксандра Ціцуру** — па лініі ў пяцьцю пасажырамі міліцыянты спынілі на пайдэрозе ў заявілі, што машына лічыцца скраданай.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзіне затрыманы актыўіст «Маладага фронту» **Сяргак Нягашын**.

Каб на пусціць актыўісту ў Менску на вулічную акцыю, міліцыянты прыпіялі шыраг затрыманыя ўзрэгёнам. У Жодзі

Беларускія дарогі: поўны кош праблем

На II Агульнаеўрапейскай канфэрэнцыі па транспарце (Крыт, 1994) вызначылі дзесяць прыорытэтных міжнародных калідораў. Два ідуть праз Беларусь: калідор №2 (Берлін—Варшава—Менск—Масква—Ніжні Ноўгарад) і №9 (Хельсінкі—Санкт-Пецярбург—Масква/Ілкоў—Кіеў—Кішынёў—Бухарест—Дэмітраўград—Александрапаліс) з адгалінаваннем №9В (Кіеў—Вільню—Коўна—Кляйпэда/Калінінград).

Агульная сетка аўтадарог Беларусі складае 81 471 км (15 441 км рэспубліканскіх і 66 030 км мясцовага значэння), нормам адпавяданьня 7 965 км. Зношанасць дарог складае 35%, мастоў — 19%. Працягласць дарог за недастатковай трываласцю і дэфектамі пакрыцця — 6 387 км, толькі 440 км здольныя працягнуць нагрузкі ў 11,5 тоны на вось, 7 056 км — у 10 тоны, 1 644 км вытрымліваюць нагрузкі на больш як шэсць тон на адну вось аўто.

Фінансы дазваляюць сёлета капітальна адрамантаваць 2,7% ад патрэбнага. Каб вырашыць праблему, дэпартамент «Белаўтадар» плянуета вызначыць на дзяржмежы пункты пропуску транспарту агульной масай звыш 24 тон. Агульная практыгласць дарог, на якіх увесну уводзяцца абмежаванні нагрузкі на вось, — 9 260 км.

Адзначаеца неабходнасць удасканальвання систэмы зборання платы за праезд па трасе М1/Е30 Берасцце—Менск—мяжа РФ, бо стаўкі платы за праезд пакрываюць выдаткі на 50%.

Спэцыялісты Дасыледчага цэнтра Інстытуту прыватнага і менеджменту мяркуюць: каб палепшыць стан дарожнай гаспадаркі, троба павялічыць паступлены ў дарожныя фонды праз выкананне дзялоў умоў: павелечынне транзітнага грузапатоку цераз Беларусь ды пашырэные абавязковай аплатаў праезду па магістралі М1/Е30 на ўсе катэгорыі карыстальнікаў. Каці другая ўмова ўжо выканана — з 1 снежня мінулага году за праезд па магістралі сталі плаціць і беларусы, то юстотнае звінчэнне тэмпераціі росту транзітных перавозак праз Беларусь сама ператварылася ў вялікую праблему, вымагае вырашэння на найбышчым узроўні.

Міхал Чарвінскі

PHOTO BY MICHAIL CHERVINSKI

СЪССЛА

Тэлефануйце ў Воршу па-новаму

5 красавіка Аршанскі раённы вузел электрычнай сувязі прайдзе на пасыцізначеную нумарацію, што аблуёлена неабходнасцю рэарганізацыі тэлефоннай сеткі гораду і раёну. На начатку году ў Ворши працедзена замена ў старэлай АТС-2 на новую электронна-лічбавую. Памініяць тэлефоны ў дзесяці тысячабанітнай (усе, што пачыналіся з дзвойкі).

Пасыцізначеную нумарацію вычарынала сябе. На ўзор Віцебску, Полацку і Наваполацку Ворши будзе мец пасыцізначеную нумарацію. Аплюсцеца і стары міжгародні код гораду — 02161. Цяпер трэба будзе набіраць 0216, а затым новы пасыцізначенны нумар, які будзе зь лічбай 2. Як запушчанаюць сувязісты, пасыль

рэарганізацыі сувязь значна палепшицца. Пакуль жа абсанты маюць адны клопаты. Адразу ўстарэлі і два выдаদзены лястасці телефонных дадевінкі. Адзін з іх нават не распрададзены.

Жніво СНІДу

У Ворши зарэгістраваны першы выпадак нараджэннай дзіцяці ад ВІЧ-інфікаванай маці. Цяпер немаўдзі заходзіцца пад наглядам дактароў, і толькі праз некалькі месяціў можна дакладна вызначыць, як адбілася хвароба маці на ягоным здароўі. Даречы, у Віцебскай вобласці нарадзілася ўжо больш за 20 дзетак ад ВІЧ-інфікаваных майярок.

Апошній тэрмінальны стадый ВІЧ-інфікцыі з'яўляецца СНІД. Зыход з гэтай хваробы заўсёды трагічны. У Беларусі на сёньня

групе рэзыкі — работнікі галін жывёлагадоўлі, мэдыцыні і гаспадарчы наркаманы.

Яўген Жарнісек, Ворша

Найбольш сухотнікай — на памежжы з Расеяй

У Гомелі прайшло пасяджэнне круглага стала па пытаннях прафілактыкі сухотаў. Намеснік начальніка ўпраўлення аховы здароўя абліўянкаму Міхаілу Прыступіну канстатаваў, што найболей хворых на сухоты — на беларуска-расейскай мяжы — ў Чаркіўскім, Добрушскім, Веткаўскім, Буда-Кашалеўскім раёнах. Тут зафіксавана 909 хворых, іх 60,6 чалавека на 100 тыс. (У 2003 г. было 842 хворыя). Урачы мяркуюць, што неспрыяльная астаноўка звязана з высокай міграцыйнай актыўнасцю насельніцтва. У

групе рэзыкі — работнікі галін жывёлагадоўлі, мэдыцыні і гаспадарчы наркаманы.

Алей замест тлущы

У войску пашыраны асартымент прадуктаў, што ўваходзяць у салдацкі пак. Пры гэта заліў намеснік міністра абароны па тыле — начальнік тылу. Їх зброены сіл генэрал-маёр Івар Чыкал. З 1 студзеня ў агульнаўтайскіх паках уведзеныя тэхнічныя прадукты, як булачка з пшанічнай мукі першага гатунку — 100 грамаў, каубасныя вырабы — 80 грамаў. Апроч таго, замест раней належных 20 г жывёльнага тлушчу салдаты атрымліваюць 20 г алею. Паводле інформацыі сп. Чыкалі, калярынайнасць набору прадуктаў па агульнавайсковым паку складае 4170 кілягамў.

Паводле БелАПАН

Павезьлі цягнікі

У апошні 10 гадоў ідзе плянамерная і масавая высечка лясоў. У Пастаўскім раёне не засталося сьпелых сасновых бароў. Бяруца ўжо за бярозы.

Апошнім часам афіцыйны СМІ настойліва называюць стэрэатып: у Расеі на ўсё добра з эканомікай. Хоць нафтадаліраў там хапае. А вось у Беларусі ўсё добра. І толькі за кошт павышэння эфектуўнасці вытворчасці. Мы для сваіх нашчадкаў рыхтуем разыўтую, высокатехнічную эканоміку, пакінем некранутай прыроду. Дазвольце не пагадзіцца. Думаю, што таго ўсёй Беларусі, але пішу пра свой, Пастаўскі раён. У апошні 10 гадоў тут ідзе плянамернае і дзікунскае зынічэвное лясоў.

На севілі на плошчы рэгіён працуець аж дзьве дзяржаўныя арганізацыі. Лястасі і вытворчы ўчастак аўдзіданні «Маладчына». Працуець з інтэнсіўнасцю і напружанынем круглы год. Даставакі скажаю, што кожная арганізацыя адпраўляе ў месяц дзясяткі вагонаў лесу. Менавіта лесу — добра калі ён расыпілаваны на брусы ці дошкі. І ідзе гэты лес у Фінляндью і Расею, багацейшыя лесам, чым мы. Ідзе ў іншыя краіны замежжа. У нашым раёне нарыхтоўваць сталі нават барозу — п'язнай таўшчыні, памераў. І ідзе яна для камінёу ў Швайцарыю. Пра такую ж пароду, як сасна, і гаварыць няма чаго. Практычна з'яўлілі сасновыя бары на Пастаўшчыне. Шматгадовыя аматары ціхага палівання, трапляючы ў місціны, якія палобілі з дзіцінства, не пазнаюць іх.

Ня толькі гэтыя дзяржаўныя арганізацыі займаюць высечкай. У Паставах ды і ў некаторых вёсках раёну ёсьць напаўфіцыйныя тартакі, якія ня так інтэнсіўна пераганяюць брэвёны ў твя ж брусы. Але іх шмат! Яшчэ некалькі гадоў такоі работы — і съелага лесу ў раёне ня будзе. Ды яго ўжо практична ня няма. Хоцькі-няхоцкі ўспамінаеца клясічны верш Максіма Танка. Цягнікі з сасной і барозай візучь ресурс наших нашчадкаў, якім прыдзецца плаціць па рахунках.

Прадпрымальнікі зь лесавысечкі даўні асвойваюць новыя рэгіёны. Як, напрыклад, прыватнае прадпрыемства Бабічава і Савіцкага, якое разграбнулася так, што мае ужо больш за 200 работнікаў. Але справядліва трэба назначыць, што прадпрыемства адпраўляе за межы краіны не лесасырвіну, а гатовыя дзвойні.

Нехта павінен жа займацца і аднаўленнем лесу? Хоць бы той жа Пастаўскі лястасі. І паводле спрэвадзач лесу высаджваеца больш, чым высякаеца. Хаць ў прыватных размовах работнікі прадпрыемства толькі рукамі махаюць. Галоўная задача ў іх — сечкі. Нават калі спрэвадзачы слушныя, нельга не заўважыць: для таго, каб сасна стала съелага, каб вырас сапраўдны бор, патрэба пад ста гадоў. Ды колькі пакаленінай наступнікай мы пазбаўлем замагаўшай нашай прыгажосяць — некранутых, адвечных бароў?

Так што з расейскіх нафтадаліраў можна пасымхнушаць. Але ж тады дайце спрэвадзачу: колькі даляраў прыносяць дзіржаве штогод беларускі лес?

Міхал Гіль, Паставы

Калі гучыць Стома

Гэта быў геній, якім яго апісваюць у падручніках мэдыцыны. Адзін з самых яркіх беларускіх кампазытараў XX стагодзьдзя. Пры гэтым ён ня меў ніводнага прызыцьцёва выдадзенага ў Беларусі запісу. Ягоная «Бел-чорна-белая» п'еса застанецца такім сама вечным съвetchаннем пра лукашэнкаўскую эпоху-сынкопу, як Блякадная сымфонія Шастаковіча — пра нацысцкую аблогу Ленінграду. Стома нарадзіўся ў Літве, заўжды размаўляў толькі па-беларуску і правёў II апошніх гадоў жыцця ў Польшчы наладчыкам музычных інструментоў.

Гэта быў геній, якім яго апісваюць у падручніках мэдыцыны. Ён усё жыцьцё вучыўся. Мей філіялагічную і музычную адукцыю, цікавіўся мэдыцынай, атрымаў дыплём мастактвазнаўцу. На Кансэрваторыю паступіў, калі ўжо скончыў Інстытут замежных моў. Ведаў французскую, нямецкую,польскую, ангельскую, рассейскую, літоўскую і лацінскую мовы.

Выдавец Міраслаў Адамчык, які сэздзіў з кампазытарам у адну з філклерных экспедыцый у 1986 г., прыгадвае, што імі 20-гадовымі, навучніцамі «кансы» 32-гадовы Стома ўспрымаўся як дзед: «Доўгая барада і лысіна, дзівак, але які аўтарыст! Ён заходзіў у касцёл за Нараччу, сядзе і граў на аргане».

Сябар Стомы ўладзілаў Ахроменка, які жыў зімам на адным паверсе ў кансерваторскім інтэрнаце на Стараўленскай, усьмісціца: «На выгляд ён быў Карабасам Барабасам». «У свой пакойнік, — прыгадвае кампазытар Зыміцер Лыбін, іншы калега Стомы па кансерваторый,

Плывец з Троцкіх азёраў

Яшчэ ў брэжнёўскія часы мене пашчасціла пазнаніцца з Міколам Стомам на сходках «Майструні», што адбываліся ў Палацы прафсаюзаў. Ужо сваім выглядам ён абарачаў на сябе ўвагу: сустулы, худы, доўгабароды, з даўгім нэрвічнымі пальцамі, ён заўсёды нібы крыху ўсымаўся. Але тады я нават не наважаўся ёму ігутарыць, бо меркаваў, што ён нашмат старэйшы. Хоць у ягоных, даречы, вельмі артыстычных, паводзінах не было нікага дыстыансу ад маладзейшых.

Шмат пазней мне даводзілася бачыць Стомам у незалежнай уроці Літве, грамадзянінам якое ён стаў. Аднаго сялянскага лятнія дня ён з'явіўся ў віленскі Рэдакцыі «НН» — цыбаты, бледны, але ўсё з той жа паўсумешачкай у вачах. Тады, разгаварыўшыся як сълед, дзаналіся, на свой подзіў, што ён мноцца захапляеца спортам і пры кожнай магчымасці імкнецца на Троцкі азёры плаваць. А наагул ён бываў у Літве вельмі часта, у падвіленскім мястэчку Лендуварова (чылер Lentvaris), дзе жылі ягоныя бацькі. Адкрыццем для мяна было ягонае вольнае валоданнне літоўскай мовою й веданне на паміжнай плюімы польскіх класычных вершаў. Зы беларускай жа літаратуры ен шанаваў Быкаў, Караткевіч, але перадусім — Уладзімера Арлова. Ён надзвычай ганарыўся сваёй шматкультурнасцю, нават выпінаў гэта, нібы знарок дражнічаў беларускіх, польскіх, расейскіх (ягоная жонка была з Уралу) ды літоўскіх нацыяналістаў.

Мікола Стома быў першым з беларускіх кампазытараў, хто пачаў пісаць музыку на камп'ютары, на самым пачатку 1990-х гадоў. Лішне казаць, што ў музыцы ён быў надзвычайнікім эрудытам. Пішучы цалкам «сур'ённую» музыку, мей вельмі широкі дыяпазон захаплення, ад «Pink Floyd» да аматарскіх выкананняў этнічнае музыку. Запісы ягоных твораў «Повязя», «Строфы», «Блуканы» гучалі найперш за Бугам. Так сталася, што кампазытара Стому сёньня ведаюць наўгародчыні ў Варшаве, у Лендане (дзе ён рабіў запісы сваі музыкі) ды Вільні. Чаму не ў Беларусі, зь якою ён быў неадзельна з'янітаваны? Хто-хто, а колінія сябры ю калегі па Беларускім Таварыству Сучаснай Музыкі выдатна ведаюць кампазытара Міколу Стому, але...

Сяргей Харэўскі

Мікола цягніць даведнікі і слоўнікі на разных мовах. Той жа пакой служыў цэнтрам сучаснай музыкі, куды вылісаў з-за мяжы каштоўная музычная запісы, якіх па тым часе дастаць у Беларусі было немагчыма».

Стома быў з падвіленскага шляхецкага рода, чым вельмі ганарыўся, пісаўся ва ўсіх дакументах паликам, марыў жыць у Вільні, але размаўляў выключна па-беларуску. Калі ў жоўту пітату, чаму ён карыстаеца беларускай мовай, адказваў: «Таму што беларус». У Ахроменка згадвае: «У тых часы ў кожнай кансерваторскай групе быў які нацыяналіст. Асаўліва вылісаліся Сакалоўскі, Ларыса Сімаковіч і, відома, Стома».

Іншое жыцьцё

Па заканчэнні кансерваторы ў 1991 г. Мікалай Стома з'яжджае ў Варшаву, дзе працягвае навучанье ў Варшаўскай музычнай акадэміі. У Менску ён так і не вярнуўся.

У Варшаве кампазытар прафіяў 11 год — у кастрычніку 2002 году яго ня стала. Яго сямейнае жыцьцё ня склалася: жонка і сын жылі ў Літве, Стома — пераважна ў аднапакоўцы ў Варшаве. Мей два грамадзінствы — польскасе і літоўскае.

Працаўа ён наладчыкам каштоўных інструментоў у Варшаўскай і Беластоцкай музычных акадэміях, у Варшаўскай ён выкладаў па клісе фартэпіяна.

Ён заўсёды радаваўся гасцікам з Беларусі. Калі беларускія музыки прыяжджалі на «Польскую музычную веснін» — высступаў для іх у якасці перакладчыка. Зыміцер Лыбін бачыўся са Стомам за некалькі дзён да яго смерці, той быў у дэпрэсіі праз праблемы са зрокам, але па-разнашыму шмат працаўаў.

Несаюзны кампазытар

Некаторыя ягоныя творы гучылі на Беларускіх радыё, некаторыя вывучаюцца ў дысэртаціях сёньняшніх навучэнцаў Беларускай акадэміі музыкі. Сам Стома так і на стаў сбірал Беларускага саюзу кампазытараў. Кашуць, што прац адуцнасць патрэбнай гуткіцаць, бо ніколі ня ўтойваў сваіх меркаванняў. Затое Стома стаяў ля вытокаў Беларускага таварыства сучаснай музыкі, заснаванага ў 1990 г.

Зыміцер Лыбін, які цяпер з'яўляецца старшынёй гэтага таварыства, кажа, што Стома — адзін з першых беларускіх кампазытараў, які пачаў выгіраць з-за рамак музычнага сацэралізму і карыстацца сучаснымі музычнымі сродкамі, якіх за савецкім часам не выкарыстоўвалі. «У нас жа музычнае адукацыйскае дасыцце акадэмічна застаецца і дагутуль», — кажа Лыбін.

Прафэсар Дзмітры Смольскі, у клісе якога на катэдре кампазыцыі вучыўся Стома, гаворыць: «Пісаў ён іншамат, у асноўным камэрныя творы для аднаго-двух выкананіц. Гэта эстэцкія творы, не для масаў. Падобную музыку па-сапрайднаму могуць асцаніць толькі прафэсіоналы». Прафэсар Смольскі, магчыма, памыліўся. Творы Стомы ў аматарскіх запісах разыходзіліся між прастых аматараў музыкі. Яны філісафічныя і кранальныя адначасова.

Камэрнасць і эстэцтва

Стома стаўся адным зь першых беларускіх кампазытараў, твор якога выканалі на буйным фэстывалі «Сусветны дні музыкі», што праходзіць штогод у розных краінах. Гэта здарылася ў 1992 г., калі фэстываль праходзіў у Польшчы. «Усяго за гісторыю беларускай музыкі кампазытараў, якіх выконвалі на «Сусветных дніх ...», было пяцёра. І Стома ў гэтай славутай піцёрцы», — кажа Зыміцер Лыбін.

Стома мог атрымаша сусветнае прызнанне, калі б на раскрутку такіх, як ён, працавала пэўная сістэма. Але, як эксперыментатар і нон-канфарміст, у сыштэні ён не пададаў.

Затое ўпльываў на калег. Кампазытарка Ганна Кароткіна лічыць яго настаўнікам сваім і цілага пакалення маладых.

Ягоныя «Повязі для дзвюх флейтаў» і «Бел-чорна-белая» п'еса (якую можна паруць з «Ноччу на Лысай гары» Мусаргскага) выконваюцца на менскіх канцэртах, запісы захобуваюцца ў бібліятэцы Дзяржавнай акадэміі музыкі. Аднак творы Стомы недаступныя для широкай публікі. Каб выдаць дыск тысячай асобнікаў зь якаснай паліграфіяй і упакоўкай, трэба пад 800 далаўраў. «У нас такіх сродкаў няма», — разводзяць рукамі яго менскія сбірбы...

І беларускі, і польскія сбірбы Стомы саматужна выдаюць дыскі зь ягонымі творамі. У прадмове да аднаго з іх напісаны: «Гэта мажлівасць аддзяліць чалавеку, які ня меў ніводнага выдадзенага запісу пры жыцьці. Мажліва, гэта музыка будзе найлепшым напамінам пра яго. Гэта, на жаль, пасымяротны дыск для іх, калегі, якія ён быў. Мажліва, творы Стомы спачываюць там у спакоі».

Сяргей Будкін

культура

Невядомы кампазытар

«Works». Творы Мікалай Стомы.

Неймаверны часам трапляюцьца дыскі! Збор твораў заўчасна памерлага кампазытара і піяніста Мікалай Стомы прыносяць не-калькі твораў, якія дэмантруюць рознабаковасць яго творчых памкненій і адначасова даюць адчучні глыбіню сапрауднага таленту музыки.

Народжаны ў 1954 годзе, ён з часам набыў глыбікія веды ў розных галінах, у тым ліку ў гісторыі, атрымаў адукацыю як піяніст і кампазытар, у 1991 годзе пераехаў у Польшчу, дзе хутка набыў аўтарытэт у Варшаўскай акадэміі музыкі, чытаючы лекцыі для выступаючых з канцэртамі. Ён быў сапрауднік сучасным музыкам, пісаў як для традыцыйных інструментau, так і для сінтэзатора, ягоная музичная мова на ведала амбэквансіў. Пры гэтым як творца ён ня жыў замкнёна ад того, што адбывалася на вокал. І тое, што Зянон Пазыняк прысьвяціў музыку верш «Музыка Міколы Стомы», таксама шмат пра што гаворыць. Дастаткова праслушаць гэты дыск, каб нават ня дужа апантаны сучаснай

акадэмічнай музыкай чалавек зразумеў, якога творцу страціла Беларусь.

Дыск складзены з адрестаўраваных записаў Стомы розных гадоў, зробленых у розных месцах. Адкрываеца альбом этудам для арфы — надзвычай світлым, калірystычным творам, які літаральна прыгадынае таімніці і магчымасці гэтага інструмента найнішчай для тых, кто раней ня чуў яго сола. «Повязі» для дъзвох флейтаў — віртуозны твор камэрнага пляну. «Blanche-Noire-Blanche» выконваецца на фартэпіяна сам аўтар. А інакш і быць не магло: гэты праграммы твор, вельмі драматычны паводле зъместы, нават змрочны, прысьвечаны сучаснай Беларусі, разліям жыцця ў «самай дэмакратычнай» краіне съвету. Шчыра кажучы, з ліку сучасных кампазытараў нават цяжка й прыгодаць што-небудзь больш пранізываючым. Магчыма, і ёсьць падобнага зъместу творы, ды зе ж ты іх пачауш?! Мо толькі ў Варшаве...

Дзіве п'есы гучыць у выкананні арганіста Канстанціна Шараева, «Au petit bonheur» вы-

конвае Дзяржайны сымфанічны аркестар пад кіраўніцтвам Юр'я Цырука, «Строфы для фартэпіяна» — піяністка С. Эштэн (канцэртны запис). Завиршаюць праграмму альбому дзве п'есы для сынтэзатора, у якіх выразна адчучваеца на толькі цікавасці да новай гукавой палітры, але і адкрытасць аўтара да новых музичных тэхналёгій наагул. Шчыра кажучы, варта было бы ёгім мініятуры паслушаць усім тым айяйнам выкананіям электроннай музыкі, хто прэтэндуе на пазыцыі лідэраў гэтага напрамку. Прынамам, не пашкодзіць. А то шматамі чымай навучыць.

Зважаючы на зборны характар альбому, на якасць запису некаторых твораў можна не звяртаць увагі. Яны ўжо — гісторыя, дакумент, хоць варта верыць, што творы гэтыя будуть яшчэ гучыць і гучыць. Шкада таксама, што на ўкладцы ў альбом не стае вельмі неабходнай у такой суітасці інформацыі, хоць бы адносна гадоў напісаныя твораў. Затое згаданы электронны адрес, праз які можна атрымаць больш інфармацый і набыць копію альбому: yarblocks@yahoo.com. Шырока кажу: варта мець гэты альбом.

Зъянтэжаны СЛУХАЧ

Усё гэта містычна

Мікалай Стома нарадзіўся 6 ліпеня 1954 г. у Дварцы (Гарадзеншчына). Яго маладосьць прышла ў Беларусь, хача ў студэнцкія гады ён пападарожнічаў па прасторах былога ССРС. У 1976 г. атрымаў дыплём спацыяліста ў галіне замежных моў. У 1982 г. ён пайшоў по сапраўднаму паклікананью, паступіўшы ў Менскую музичную вучылню і працігнуўшы адукацыю ў Менскім кансерваторыі ў 1986 г. Пад кантрэцэстага пэрыяду ён зрабіўся выдатным піяністам і неаднарыйным кампазытаром. У 1991 г. Мікола пераехаў у

Польшчу, краіну сваіх продкаў, спадзеючыся зарыбіць там на дом для свайх жонкі, якую часова засталася ў Вільні. Годам пазней, ужо стаўшы бацькам, паступіў у Шапэнаўскую акаадемію музыкі ў Варшаве, выступаў як піяніст. Адораны дасканалымі слыхам, ён зрабіўся наладчыкам фартэпіяна. Ён таксама чытала лекцыі, выступаў з канцэртамі, даваў прыватныя ўрокі музыкі і пастаянна займаўся перакладамі, каб практыкавацца ў шасці замежных мовах, якімі ён дасканала абладаў раней. Валоданьне гэтымі мовамі было

таксама ягоным ключом да багаццяў літаратуры і гісторыі, якімі ён так захапляўся. Ягоная нечаканая съмерць 6 кастрычніка 2002 г. стала шокам для ўсіх, хто любіў гэтага сяброўскага, сціплага, неардынарнага чалавека. Ён быў цікім адданы музыцы, але не адрыўаўся і ад жыцця, таму зайдзеў буй першым жартайкі і прамоўкам тостаў на съвіточных вечарынах. Ён быў пахаваны ў Вільні, дзе къю са свайгі жонкай Янінай і сынам Мікалаем. Матрыял гэтага кампакт-диску рэзмасціраваны з касэты, якую

Мікола падарыў нам незадоўга перад сваім съмрцем. Ад задумлення «Blanche-Noire-Blanche» (асуджэнне лукашэнкаўскай дыктатуры ў Беларусі) да мадэрністкіх «Deux esquisses pour synthétiseur» запісы ў гэтым стужкі ілюструюць разнастайнасць Міколавай творчасці. Ён таксама папрасіў нас адсканаваць для яго тры фатаграфіі, але, на жаль, так і ня учачыў выніку. Для нас усё гэта выглядае ў найкрайнейшым містычна, бо, наколькі мы ведаем, нікіх іншых запісаў яго твораў не існуе.

МБ, АГ

СЪЦІСЛА

Кулінковіч: «Я ў шоку...»

Канцэрт «Найра» Дзюблён, запіняваны на 1 красавіка, не дазволены. Кіраўніцтва клубу, дзе мусіў адбыцца канцэрт, спасылаецца на аддзел культуры Менгарыўканкаму, чыноўнікі кажуць, што нічога не адмянялі. Адмена выступу стала шокам для музыку, бо дазвол на правядзенне канцэрту ўжо быў дадзены, грошы на рэкламу ўкладзены,

палаўка квіткоў раскупленая. Аляксандар Кулінковіч кажа: «Я ў шоку, на ведаю, што будзе далей, гэта ж не палітычная акцыя, а наш сольны канцэрт». Дазвол на правядзенне імпрэзы давала ўпраўленне культуры Менгарыўканкаму. Начальнік аддзелу гэтага ўпраўлення ўладзімер Хамякін павярхджае гэты факт: «Дачыненія да адмены канцэрту мы на маём і дазволу не скасоўвалі; відань, у

арганізатарапаў зьявіліся нейкія проблемы і яны вырышылі не праводзіць канцэрту», — дадае ён. Між тым, кіраўніцтва «Рэактару» спасыталася менавіта на тэлефанаваньне з упраўленнем культуры... Які б дураньні не забараніў — ніякіх. Усё адно ён толькі дадасць групе Кулінковіча кульставасці. **Сяргей Будкін**

Надсану — прэмію Багушэвіча

Літаратурную прэмію імя

Францішка Багушэвіча Беларускі ПЭН-цэнтар сёлerta прысьвяціў а. Аляксандру Надсану за книгу «Біскup Чэслай Сіповіч: сцячатар і беларус». Як сказаў старшыня ПЭН-цэнтра Лявон Баршчэўскі, журы выбіралі з чатырох прэтендэнтаў. Кнізе Надсаны аддадзілі перавагу як наватарской: «У нас звычайна па гісторыі беларускай царквы выдаюцца абагульненнія працы, а тут усё паказана на

прыкладзе жыцця і дзейнасці аднаго чалавека». Прэмію ляўрету мяркуюць уручыць падчас ягонага найбліжэйшага прыезду ў Беларусь.

«Залаты апостраф»

«Залаты апостраф» — прэмію недзяржайнага часопісу «Дзеяслоў» — атрымалі сёлerta Людміла Рублеўская (у намінацыі «праза»), Алеся Пісъманюк (пасмартонна, у намінацыі «пэзэй») і

аўтар «НН» Усевалад Сыцебрука (у намінацыі «дబют»). Узнагароджаныне адбылося ў Дзень Волі.

Кінаклясыка для ўсіх

«Кінавідэапракат» мяркуюць ўвосень аднавіць у Менску кінавідэасалён «Кіялянічны фільм». Год таму яго зачынілі, бо рамантавалі дом, у якім ён месціўся. Цяпер салён атабарыца ў адным са стаўлінных кінатэатраў.

АВ

Мікалай Стома

Творы

1. *Etude pour l'harppe* — 7:10
Д.Шышкоўска (арфа), запіс 1994—1995 г.
2. *Poviazi pour 2 flutes* — 3:47
Якаў Гелер і Сяргей Махаў (флейты), запіс 1989 г.
3. *Blanche-Noire-Blanche* — 9:53
Мікалай Стома (фартэпіяна)
4. *Deux berceuses I* — 3:29
5. *Deux berceuses II* — 1:44
Канстанцін Шараў(арган)
6. *Marche «Au petit bonheur* — 9:09
7. *Strophes pour piano* — 11:38
С. Эштэн (фартэпіяна), канцэртны запіс з «Варшавскіх сусветных музычных дэён», 1992
8. *Deux esquisses pour synthétiseur I* — 4:33
9. *Deux esquisses pour synthétiseur II* — 3:55

КАЛЯНДАР

Красавік

1 — 100 гадоў з дня нараджэння Лешка Асоўскага (1905—1996), польскага мовазнаўца, дасылдніка беларускіх мовы.

2 — 200 гадоў з дня нараджэння Ганса Хрысціяна Андерсона (1805—1875), дашкага пісьменніка.

6 — 50 гадоў таму вышыяў першы нумар газеты «Голос Радзімы» (1955). Да 1960 г. выхадзіла под назвай «За вяртаннне на Радзіму».

7 — Дабравешчаныне ў пра-ласлаўных.

7 — 125 гадоў з дня нараджэння Вікенція (Вінцца) Міцківічуса-Капускаса (1880—1935), камуністычнай дзеячы, старшыні Саўнікарку і наркіма замежных справаў Літоўска-Беларускай ССР.

11 — 150 гадоў з дня нараджэння Арсена Маркевича (1855, Берасцьце — 1942), архівіста, літаратуразнаўца, аўтара працаў па археалёгіі й гісторыі Крыму, чальца-карэспандэнта АН СССР.

14 — 125 гадоў з дня нараджэння Язэпа Дылы (1880—1973), пісьменніка, тэатразнаўца. У студзені—лютым 1919 г. — камісар працы ў Часовым рабоча-сялянскім савецкім урадзе БССР. З 1924 правадзеныя сябар і вучоны сакратар Інбелкультуры. У 1930 г. быў эрэзаваны ў Саратаву.

15 — 75 гадоў з дня нараджэння Расціслава Платонава (1930—2001), гісторыка, дасылдчыка рэпрэсій.

21 — 50 гадоў з дня нараджэння Ўладзімера Дзянісава (1955), гісторыка культуры, менскага краязнанія.

23 — 100 гадоў з дня нараджэння Савіла Сьвідзэрскага (1905—1977), Героя Савецкага Саюзу, удзельніка Другой сусветнай вайны.

27 — 75 гадоў з дня нараджэння мастака Мая Даныцы (1930).

29 — 150 гадоў з дня заснавання Віленскага музею старожытнасцяў (1855—1914). Адчынены 1 сінтября 1856 г.

Країна

ТАКаНЕ

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

Армэнія. Краіна, з любога пункту якой можна ўбачыць біблійны Аракат. Гара знаходзіцца ў Турцыі, але застаецца духоўным сымбалем і сусветна вядомым брэндам Армэнія. Краіна, дзе максымумы харкту можна вытлумачыць асаблівасцямі рэльефу. ТАКАНЕ. Такі відаверш нарадзіла ў мяне Армэнія. Ніяма ў чорна-белых армян паўклерай, паўінтанакый, няўзененасці ў самаўпрыманы. Усе ў гарнітурах у чорна-белую палоску, скуранных чорных куртках, радзей — дублёнках. Кохны — энцыкліяды армянскай гісторыі. З зайдзрасцю слуха аповеды пра армянскія карані вядомых ва ўсім сьвеце асоб, пра якія тут ведаюць абсалютна ўсе. «Калі б мы актыўна не прапагандавалі нашай культуры — даўно б зниклі з мапы съвету і незалежнай краіны ня мелі». Калі багаты — палац на ўгорку Ерэвану, належыць «Дурному Гаго», побач — персанальная царква, «Майбаха» не хаваеца ў гаражы (як у багатых менчукой), а, не кіруючыся нікім правіламі дарожнага руху, імчыць на чырвоное съялято. Кіроўца толькі кірчыць ды маша рукамі: «Адыйдзі!» У маршрутках, калі ніяма месца, усе пасунуцца, потым яшча, і яшча, і яшча раз... Мова адразу незразумелая, потым пачынаеш вітацца «бардў дэз» («добра дзень» па-нашаму) і дзякаваць у рэстарацыях «шнора каліюн». Рэстарацый, бараба і кавярняў у Ерэване шмат, значна больш, чым у Менску. І яны абсалютна розныя. Ад начнога клубу «Монтэ-Крыста», дзе зъбираюцца геі і лесьбіянкі, замежнікі і творчая моладзь ды танццац на стапах, да эстэцкага бару «The Club», дзе можна папіц гарбаты, лежачы на падушках. Ёсьць яшчэ супэргардагія джазавыя, мексыканскія і кітайскія... «Армэнія — цывік у ісламскім съвеце...» — кажуць пра сябе жыхары краіны. Но таму і ёсьць лёгкі налёт ісламскіх традыцый. Гарадзкія, а тым больш вясковыя жанчыны родка ядуць разам з мужчынамі. Віняткі складаюць тыя, што працуе на замежных кампаніі і фундаціі, якіх даволі багата.

Вёска працавітая, але бедная. Сем'і вялікія, жывуць усе разам, пакуль не звязіца свая, а з ёй — асобны дом.

Далягляды Армэніі — гата горы. Усюды. З гор краіна пачынаецца, гарамі і канчаецца.

Царква свая — Армянская Апостальская. У полі на азэрбайджанскія мяжы пад Мазрофам — пабудова: толькі съцены, ніяма акон і дзвіврэй. Каплічку нашу нагадвае. Цэркви IV—V стагоддзяў не зачыняюцца, ніяма аховы, абразоў, толькі зродку захаваўся старажытны росьпіс на съценах ды крыжы.

Армэнія — краіна старажытная, якая і беларуса робіць самім сабой.

Рост ці разьвіцьцё?

Працяга са старонкі 1.

Структурныя зрухі ў гаспадарцы

Яскравай праявой пераходу да гэтай стадыі, паводле С.Кузьняца, звязуеца зъяншненне колькасці працаўнікоў у сельскай гаспадарцы да 5%, у прамысловасці і будаўніцтве — агулам да 30% і канцэнтрацыя астатніх 65% на вытворчасці паслуг.

У Беларусі колькасць працаўнікоў у сельскай гаспадарцы склацілася з 19,1% у 1995 да 11,3% у 2003, але да вызначанага С.Кузьняцом парогу яшчэ далейшавала. Доля працоўнай сілы ў прамысловасці і будаўніцтве за гэты час скарацілася ўсяго на 1% і складае 34%. Такім чынам, на вытворчасці паслуг у сельшчнічай гаспадарцы засяроджана значна меней працаўнікоў ад патрэбнага — калі 55%.

Вага вытворчасці паслуг у ВУП за 2003 годзе Беларусі была яшчэ меншай — 45,9% і за апошнія дзесяць гадоў прырасла на 3,7% (для пароўнання, у Даніі яна ціпкер складае 72,1%). Павелічэнне адбылося галоўным чынам за кошт скарачэння ўдзельнай вагі сельскай гаспадаркі з 15,1% у 1995 г. да 7,7% у 2003 г., а таксама прымысловасці — з 27,6% да 25,5% (мал.1). Будаўніцтва ж вырасла з 5,4% да 6%. Вага іншых галін (у замежнай статыстыцы іх называюць «іншыя паслугі») вырасла нязначна — з 22,4% да 25,6%. У Даніі на іншыя паслугі прыпадае

50,9% ВУП. Астача ў 5,7% лягла ў прырост чыстых падаткаў. Такім чынам, структура гаспадаркі сапраўды мяніцца ў бок паслуг, але калі тэмпры гэтых зъяншненняў застануцца такімі ж маруднімі, то ўзору той жа Даніі эканоміка дасягне толькі праз 25 гадоў (мал.1).

Нерэзывітасць сферы паслуг у народнай гаспадарцы пацвярджаеца і статыстыкай замежнага гандлю. Іх доля ў агульным экспарту складае летасце 14,8%, у той час як у сусветным гандлю на паслугі прыпадае калі 30%. Прычым беларусы гандлююць на самымі навукамістымі паслугамі. У сусветнім гандлю на першае месца выхадзяць паслуги, што грунтуюцца на найноўшых сучасных тэхнолёгіях, — гэта інфармацыйныя, фінансавыя, кансалтынгавыя паслугі. На гэтую группу прыпадае 47% сусветнага гандлю паслугамі, у той час як у экспартце Беларусі яе доля складае 22% (мал.2).

Яшчэ адна група — турызм — ахоплівае траціну сусветнага гандлю паслугамі, але на паездкі ў Беларусь прыпадае ўсяго 17% экспарту паслуг. Больш за тое, сярод краін ЦУЭ Беларусь разам з Малдовай дзяліць апошнюю месца па ўдзельнай ваге турыстычных паслуг ва ўтваральному ВУП — 0,1% (для пароўнання, у Чэхіі, Польшчы і Славакіі гэтая паказнікі складаюць адпаведна 6,6%, 5,0% і 2,4%). Затое вага на самых навукамістых транспортных паслугах у сусветнім гандлю паступова скарацілася ўжо да

22%, але ў беларускім экспартце яна штогод расце і складае чи-пер 61%. Станоўчае сальда ў гандлю паслугамі за 2004 год (743,9 млн дзяляраў) на 91% было забясьпечана транспартным паслугамі.

Такім чынам, відаць, што эканамічны рост цігам апошніх дзесяці гадоў не прывёў да істотных структурных зрухў у гаспадарцы, якія мусілі праглядзіцца ў значным павелічэнні сектару паслуг. Аднак трэба адзначыць, што дадзятымі тэндэнцыямі на скарачэнні сельскай гаспадаркі і прымыловасці і павелічэнні сферы паслуг ёсьць. Хоць эканамічнай палітыкі ўвесь гэты час была скіравана на падтрымку вытворчасці тавараў, а вытворчасць паслуг дагэтуль застаецца без увагі.

Вага вясковых жанчын

Сайман Кузьнец даводзіць, што паляпшэнне ўмоў жыцця і працы, паслья працяглага эканамічнага росту, прыводзіць да скарачэння нараджальнасці, якому папярэднічае эпоха кардынальных змен у географіі рассялення людзей — калі пераважна ічастка канцэнтруєца на ўзроўні гандлю паслугамі. Тое самае тычыцца і Беларусі.

Галоўным фактарам, які вызначае скарачэнне насельніцтва ў Беларусі з 1993 году, звязуеца не пагаршэнне ўзроўню жыцця, а рэгіональная структура праўжнай жанчыні ў дзяржавных узроўніцах: чым буйнейшы населены пункт і больша гутчніна насельніцтва, тым меншай нараджальнасці. Цігам апошніх сарока шасці гадоў ўдзельная вага вясковых жанчын у агульнай колькасці жанчын розпрацоўкынага ўзроўню (15—49 гадоў) скорацілася тэмпамі 1% у год. Калі ў 1959 г. іх колькасць была 65%, то ў 2003 г. — ужо 21,7%. Нягледзячы на тое што сельняні колькасць адпаведна складае 2,67 млн (больш, чым у 1960—1970-х, і прыкладна столькі ж, колкі ў 1980-х гадах), у сельскай мясцовасці са сваёй высокай нараджальнасцю (у 1,4 разу вышэйшай, чым у горадзе) ях практыкае такі мінімум, які на ўстаноўце забясьпечыць агульнага прыросту насельніцтва.

Калі ў ўдзельнай ваге сельскіх жанчын сельняні была роўная ўзроўню 1989 году, то тая самыя жанчыні, якія пераехаць за гэты час у горад, нарадзілі бу ў 2003 годзе дацатку 60 тысяч дзяцей. Пры гэтым індэкс нараджальнасці склаў бы +0,5 замест сельнянінага —5,0.

Агульні працэс урбанізацыі распачаўся ў Беларусі раней і быў выкліканы не эканамічнымі прычинамі, якія адзначыць Кузьнец у іншых краінах, а, хутчэй, гістарычнымі — ліквідацыяй у Беларусі 400 тыс. твароў за два гады да і пасля другой сусветнай вайны.

Пасляя перамогі над сялянамі

Былыя савецкія рэспублікі, дзе большавікі перамаглі ў вайне з сялянамі, сёньня маюць самыя вялікія адмойновыя індэкссы нараджальнасці (Украіна: -7,5, Расея: -6,2) у параўнанні з тым постсаўстычнымі краінамі, дзе калектывізацыя мела непаслядоўныя характар (Польшча: -0,1, Славаччына: -0,1, Чэхія: -1,5). Немагчымасць атрымліваць зямлі рэнту, якая б забясьпечвала прыстойнае жыццё, а іх беднасць гэтага жыцця, звязуеца галоўной прычинай таго, чаму людзі імкніцца пакінуць сельскую мясцовасць.

Чэхіі і сёньня няма вялікай розніцы, дзе весці бізнес — у горадзе або ў сельскай мясцовасці. Таму насельніцтва Прагі за апошнія 10 гадоў скарацілася на 100 тыс. жыхароў. На поўначы Польшчы звычайні сем'і маюць чацьвера і болей дзяцей, каб паслыходзіць весці сялянскую гаспадарку. Эканамічны рост апошніх дзесяці гадоў у Беларусі быў другасным фактарам і на здолеў унесці якіхсці карынтынговыя змены у даўно складзены працэс міграціі сельскіх жыхароў у гэтыя гадах. Тое самае тычыцца і Беларусі.

Эканамічны рост і міграцыя

Пры гэтым патрабуе тлумачэнні рэзкае зъяншненне кафіцыенту нараджальнасці ў Беларусі з 1993 году, звязуеца не пагаршэнне ўзроўню жыцця, а рэгіональная структура праўжнай жанчыні ў дзяржавных узроўніцах: чым буйнейшы населены пункт і больша гутчніна насельніцтва, тым меншай нараджальнасці. Цігам апошніх сарока шасці гадоў ўдзельная вага вясковых жанчын у агульнай колькасці жанчын розпрацоўкынага ўзроўню (15—49 гадоў) скорацілася тэмпамі 1% у год. Калі ў 1959 г. іх колькасць была 65%, то ў 2003 г. — ужо 21,7%. Нягледзячы на тое што Беларусь 10 гадоў таму мела самы нізкі ў сусвете квінтильны кафіцыент (перавышэнне даходаў 20% самых багатых над даходамі 20% самых бедных жыхароў краіны), роўны трох (у 3 разы), ён павысіўся нязначна і па выніках 2002 году быў роўны чатыром. Для параўнання, у Польшчы, якая сядра пераходных краін увесце гэтую зміну на першое месца па прыцягненіі замежных інвестыцый, квінтильны кафіцыент вырас з 4 да 6, а ў Малдове — з 6 да 10. Нагадаем, што квінтильны кафіцыент разлічваеца на падставе аптымістичнай хатніх гаспадарак і акрамя асноўных даходаў улічвае даходы, атрыманыя ў цэнтральным сэкторы.

Такім чынам, адметнасцю Беларусі застаецца вельмі роўнае пераразмеркаванне народнага прыбыту паміж насельніцтвам. Гэта добра з пункту гледжання капштадніцкай сацыялізму, але дрэзна, калі стаўіць на мэце пераход да развітай эканомікі, бо няма той сірэйскіх клясы, якія б за кошт зробленых раней ашчаджэнні спрыяла сваім інвестыціямі далейшаму разьвіцьцю народнай гаспадаркі.

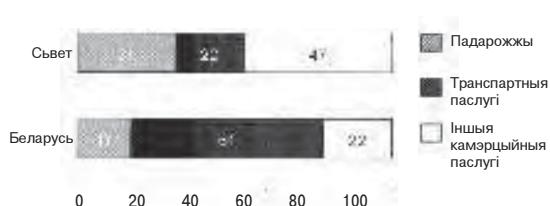
Калі беларусы будуць жыць, як немцы

Відавочна, што познія структурныя зрухі ў гаспадарцы, дэмографіі і даходах адбываюцца, але яны, хутчэй, выкліканы геапалітичнымі і геаэканамічнымі зъяншненіямі, што адбыліся ў нашым географічным рэгіёне ЦУЭ, чым звязаныя вынікамі ўнутранага эканамічнага росту. Гэтыя структурныя зрухі носяць такі марудныя характеристы, бо адбываюцца як бы наступерак установкам эканамічнай палітыкі. Беларусь яшчэ на вышышила на стадыю сучаснага эканамічнага росту і, калі нічога не зъяншніцца, у найбліжэйшай перспективе наўрад ці гэта зробіць.

Мал.1. Структура народнай гаспадаркі, %

Мал.2. Структура экспарту паслуг за 2004 год, %

Дзяўчынкі і коткі гуляюцца па начы

Вольца жыве ў Менску. Їй 19, яна зь перапэцканымі ў розныя колеры рукамі, шчакамі ды ідэямі. Кожны дзень малое і ўтходня імкненіца на памятаць пра тое, што «самавучак ніхто на любіць».

На ейных карцінах — коткі і маладыя кабеты, дзяўчата і хлопцы, дрэвы з райскімі яблыкамі, Менск-мэгаполіс, матылькі і лодзі, якія наталяюць смагу жоўтай поўнай, сарванай з неба.

Вольца малое дзе хочаць і чым хочаць: «Хто пад руку патрапіў, таму не пашанцавала!». А трапляючы пад руку пальто, кардон, ДВП да розныя фарбы — акрылавыя, пастэль, маслянныя крэйдичкі, туш... толькі не гуща, бо гэта Вольца ня любіць, і лепш для гуашы не трапляцца на вочы. Свой стыль Вольца называе экспэрыментальным, з сучасных мескіх мастакоў паважае Руслана Вашкевіча, любімымі мастакамі ўсіх часоў і народаў — Босх, Клімт, Гаген і Янсан. Пра свой стыль жыцця Вольца апавядзе мне, шмат съмечкоў і папіваючы чырвонае віно.

Вольца: Усё началася тады, калі я для кагосьці штосьці на малівала і ўжо не змагла слыніцца. Я хадзіла ў дзіве студыі — пры Універсітэце культуры і пры ПК трактарнага заводу, але зьбегла. Гісторыя выйшла съмешная: нас увесь час прымушала маліваць адні і той жа жудасны гаршчок, але я парвала малюнак, бо хадзіла маліваць самавар. Прышла і сказала, што хачу самавар замест гаршчка, а мне кажуць, кац зноў бралася за гаршчок. І я сышла. Усё гэта жахліва: гарычочки розныя, кубікі-рубікі... я ведано, хто іх церпіц, але я ня дзеля гэтага... Тоё, што я маюло, — мая ўласна знаходка.

(На адным з яе малюнкаў у куточку — «накалякане» простым алоўкам: «У мяня ніяма ні кропелькі жадання сачыць за правіламі прапазыцыі, правіламі перспектывы!», другі падпісаны: «Wake up and draw!», на наступным чырвоныя літары:

«Why do I love you so much?»).

Тэда Лі: Думкі і пачуцьці лягчай выказваць малюнкамі ці ўсё іншым словамі?

В: Малюнкамі. Чым больш гэтых здзіўляючых, тым горш. Іншы раз, калі ў гэтым стане праvodзіш шмат часу, бывае цяжка два слова звязаць.

ТЛ: Колкі выставаў табе ўдалося зрабіць?

В: Пакуль толькі адну, у бібліятэцы на вуліцы Казінца. Была выстава сумесных зь мескімі фатографамі, выстаўліліся каліжы. Яна выйшла як першыя блін сабаку. Прышлі свае людзі. Мы нарада стараліся рекламираваць падзею. Надрукавалі пару дзясяткі афішак.

ТЛ: Што трэба такому мастаку, як ты, каб зладзіць наступную выставу?

В: Шмат працаўца і знаёміцца з людзьмі. Бо ўсё ў нас на сувязях. Бяз сувязяў нікуды не прарвешся. Вось на Нямізе адчынілася новая галерэя, дзе нікога

выстаўляюць на станцы, калі яго не прызналі за мяжой. А выстаўляючы ў іх беларускія мастакі. Выходзіць, спачатку ты мусіш ехаць за мяжу, каб цябе палоблі, а потым ужо зможаш паказваць на Радзіме.

ТЛ: Гэта не падштурхоўвае цябе ехань за мяжу?

В: За мяжой я б хадзела найперш пападарожніччаць. Хоць у нейкі момант я ўсыходоміла, што і працаўца працы — таксама не галоўнае. Галоўнае, каб цябе паказвалі як мастака. Дарослыя дзідзькі-мастакі ўспрымано мене як маленьку дзяўчынку, а не як чалавека, які работіць справу. Жанчына ў гэтай сферы як быццам ні можа быць раўнаправным чальцом грамадзтва. Мне не падабаецца відавочная дыскрымінацыя.

ТЛ: Як зібираешся жыць у будучыні?

В: Маю мару адчыніць мастацкую школу з псыхалічным ухілам. З агульнай ідэй: творчасць як быццам на можа быць пакідана. Мені не падабаецца відавочная дыскримінацыя.

напісала, і кучу людзей зацікавіла, але пакуль задума адклалася.

ТЛ: Такое нельга ажыцьвіць у Беларусі?

В: Праект мае быць сумесным. У сувесе ніямала людзей, каму ідя здзялалася б цікавай. Мне бракуе пэдагагічных ведаў, але прыйдзеца набыць іх, калі я сур'ёзна захаплюся гэтай справай...

Да ейных працаў людзі ставяцца вельмі неадназначна. Нехта адразу загарыца ідэй набыць адні з карцін і павесіць над канапай, іншыя рабяць больш ніколі нібрацца за пэндзлі... Абыяковых імя, што да падставы меркаваць, што дзяўчына дасягне поспеху, нягледзічы на абставіны супраць яе. Куды б яна ні зівярталаася з працамі і прапанавала, пацюль кажуць, што яна — «нідзе не пізначаныя мастак».

Гавораць: «Нас не хвалюе — можа ты і гений, але спачатку пакажь паперку, дзе гэта напісаны».

Усё, што жыве з Вольцай, робіца падобнымі да яе. Разма-

лёўваюча старыя шафы, крэслы і дзверы, малюнкі зъяўляюцца на яе вірапады, а туалетная панера робіца матэрыялам для шэдзўраў. Калі б у нас было прынята здымати сюжэты для тэлебачання пра незвычайнія жытлы незвычайніх суайчыннікаў, як гэта часта бывае за мяжой, Вольца стала б героянай адной з іх.

Другая (гэтым разам персанальная) Вольціна выстава мае адбыцца на спачатку вясны ў Вільні. Сярод безльчыя карцін ёсьць малюнак з надпісем «NO PORN». Спачатку яна так і плянівала назваць выставу, але вырашила, што назва мусіць быць казачнай, як і большасць сіных працаў — дзяўчоў і пышчотных, з анёламі і каліровымі коткамі.

Можа быць, у некага зіявіцца жаданыне «палибіць мастака за мяжой», каб пасыль можна было бесперашкодна любіць яго ў Беларусі...

Тэда Лі

Эфект лямпачкі

Зрабіць наша жыццё съвятлейшым не складана — было б жаданье.

Паўгоду таму я набыў кватэру на апошнім паверсе дзвеяціпяцівярховай ў адным з спальных раёнаў сталіцы. Калі ў першы раз зламаўся ліфт, высыветлілася, што на дэсвічных пляцоўках не гарыць ніводная лямпачка. Пара-змаўляў з суседзямі і даведаўся, што лямпачкі крадуць і б'юць, таму відуцца новыя бессэнсона. Вырашыў праверць. Набыў дзесяць лямпачак і асьвятліў лесвічную клетку. Пры гэтым ва-

յіх патронах бытлі выяўленыя перагарэлія лямпачкі. Думка пра скрадзеныя лямпачкі аказаўлася стэрэтычнай. Лямпачкі праства перагаралі, але нікто з жыльцоў не прайяўляў ініцыятывы замяніць. Кожны чакаў, што гэта зробіць нехта іншы.

Ліфт знў не працуе. Два дні перад рэфэрэндумам. Падымаюцца да сябе наверх. Сусед звінізу заўважае, што мне пашчасціла падымашца па асьвятленай лес-

ты. Настае першая круглая дата — трэх месяцаў поўнага бесперапыннага асьвятлення лесвічнай клеткі. Вырашаю адсвяткаваць падзею. Набываю яшчэ 10 лямпачак і асьвятляю на ўсіх паверхах пляцоўкі калі ліфтую. Пры гэтым увесь час наўмысна пакідаю на першым паверсе дзве «кантрольныя» перагарэлія лямпачкі.

І вось нарашце эфект спрацоўвае. Увечары, віртаючыся дадому, бачу, што нехта западлі дзве кантрольныя лямпачкі. Відаць, гэтыя нехта зразумеў, што ЖЭС ні пры чым, і вырашыў падтрымачы гульню ў добрыя справы. Бы ад добрай справы чалавек ат-

рымлівае на меншую асалоду, чым ад спажывання якіх-небудзь даброт.

Прайшло паўгоду. У пад'ездах наладзілася супрадаўная канкурэнцыя. Лямпачкі перагарачаюць досьце рэлка, а зрабіць добрую справу хочацца шмат каму. Аднойчы віртаюся задому і бачу, што перагарэла лямпачка. Падымамося да сябе на апошні паверх, біру новую лямпачку, спускаюся ўніз, але не пасыльваю... — ужо гарыцы. На часе «эфект карціны», бо ў асьветленым пад'езде добра выглядаючай карціны на сценах.

Уладзімір Каліна, Менск

або Помнік камісарам

Народнага камісара земляробства БССР, з становішча наамесніка старшыні Дзяржсаўна плянавае камісіі і члена Эканамічнай нарады БССР; 17 верасня — Зымітру Жылуновічу, былага галаву першага ўраду Радавае Беларусі, з становішча наамесніка Народнага камісара асьветы БССР; А. Адамовічу — з стан. наамесніка Народнага камісара земляробства; Міхася Кудзельку (паэта, ведамага пад прозвішчам Міхася Чарот, старшыню «Маладняку») — з становішча адказнага рэдактара «Савецкае Беларусі»; 10 кастрычніка — Ігната Масальскага з станов. Народнага камісара сацыяльнага забесьпячэння БССР. А 16 кастрычніка Савет Народных Камісароў звяліў в. Ластоўскую з становішча неадміннага сакратара Беларускай Акадэміі Навук і Сыціпана Некрашэвіча — з станов. віц-прыздынта Акадэміі. І гэтак далей. А адначасна адбываецца выкіданье з кампартыі найбольш актыўных камуністаў беларусаў....» (Наперад! 1929. 12 снежня).

17 лістопада 1929 г. ЦК ВКП(б) вводить з Палітбрю Бухарина і панірждяве Старшину СНК ССР Аляксея Рыка-ва ды лідэра прафсаюзай Міхailа Томскага, а 19 сінкяня Бюро ЦК і Прэзыдыйюм ЦКК КП(б) бы-
маючы раздаюць «Аб пазыць-
тав. Чарвякова па пытаннях ба-
рацьбы з правым ухілам і нацы-
наль-дэмакратызмам». 27 сінек-
ня «Звязда» друкуе ліст А. Чар-
вякова, які прызнае свае «па-
милкі». А раней — 20 сінекня
— у той самай газэце зявіўся
ліст З. Жылуновіча «Мae па-
милкі і ў кэрэнскі».

Чакаць нейкага арганізованага выступу «на хвалі нездаволенасці калектывізацыяй», нават

калі б «правыя» камуністі ась-
меліліся на то, не даводзілася.
Хвалю зблід да таго, як яна мага-
ла ўзынінку. Сталін прадбаччы-
іва нанес прэвантыйны ўдар і,
паўтаруся, нэутралізаваў сваіх
галоўных апанэнтаў у Маскве, а
потым і ў Менску.

Нешта падобнае адбылося і ва
Украіне. На пачатку 1930 г. уся
Беларусь лавіла весткі з працэсу
«Спілкі візволення Украіні». Розумныя людзі казалі: і ў нас
будзе такое.

А ўзброеныя сілы?

Стары Энгельс вучый, што да новага ладу лепш пераходзіць мірна, у рамках закону, што посыпех збройнага чыну – рэдкасьць, што для такога посыпеху патрона, каб войска (ці вельмі значная частка яго) перайшло на бок паўстанцай.

Прышчэпаў, Масальскі (вось дзеяла калірнай фігурай) бы іншыя захавалі свае пасады на момант пачатку калектывізацыі і надумаўся (што малаімаверна) узна-
чаліць супраціў, на каго яны
маглі бы аблепіціся? І А. Аркуша гэта разумеэ, калі піша, што ўрад
БССР не кіраваў славымі струк-
турамі. Ён мяркуе: «Каб яшчэ
пару гадоў... Мады між бал-
тычанамі і Чорным морамі знайш-
ліся ў свае Манзрэймы».

На жаль, Аришук не развиув'є гтаса темы, бо яму замінає абс-
olutnaih neraspriavannas'cю з-
жету «kiraunik BCCP i voyska».
А тым часом водгuk нездавле-
насыць ў Чyрвонай Армii (яна
складалася певажна з си-
лянскiх синої) да нас даходзяць.
Вось віннятка з нiйкай газзты за-

1931 г., што захоўваецца ў паперох Клаўдзія Дуж-Душэўскага (БЛАМЛМ, ф.3, вол.1, адз. за-

xab. 241)

«Викрита вайсковая змова»
й Гадарин

Більня, 31.3. (Радыё-Тэлефун-
кен). У ноч на сёння агенты
менскага ГПУ правілі шматлікія
арышты сирод вышыншага кам-
паставу і беларускай інтэліген-
цы. Паводле паведамлення з
польскіх крыніц, звесткі пра
вайсковую змову ў беларускай
савецкай арміі (трыгубаўскіх
злучэннях? — А.С.) даўно ўжо
цыркулювалі ў колах, блізкія да
менскага ГПУ. У выніку было
наладжана высочаньне бела-
рускіх нацыянальных дзеяч, у
прыватнасці і сирод чырвоных
апіштураў Беларускай нацыяналь-
насці. Ці існавала вайсковая
змова сапраўды або ў наяўнасці
новая частага правакацыя ГПУ,
але пакуль што лічыцца арышта-
ваных — 17 чырвоных камандз-
іраў і 60 прыватных асобаб, га-
лоўным чынам грамадzkіх дзея-
чаў».

Такім чынам, арыштouвали ня толькі «грамадzkіх дзеячau» (гэта фігуранты справы «СВБ»), але і беларусаў-камандзіраў (слова «афіцэр» тады не шанавалася). Да яны служылі? У 2-й беларускай стралковай дывізіі, дзе беларусу было больш за 60 адсоткаў, у Аб'яднанай беларускай вайсковай школе імя ЦВК БССР, у якой 83 адсоткі курсантu былі з Беларусі, ці ў іншых эвакуацыйных злучэннях і ўстановах? І што мы ведам пра настрой на асяроддзі з вайскоўцаў? Віда-му, усе дакументы знаходзіцца ў архіве расейскага міністэрства абароны. Але што-коlectionы масцица, мусіць, і ў нашых архівах. Сёе-таксі праправілася і ў друк. Вось і гэта паведамленне паштвярдждае правіла, што дыму багнію не бывае, ба газета, выняткі за якіх цытавалася, 17 лютага

са спасылкаю на тое ж «Радыё-Тэлефункен» паведамляла, што Ігнатоўскі і Купала спрабавалі скончыць жыцьцё самагубствам — што Ігнатоўскі застrellіўся, а Купала цяжкі паранены ў лётгаке.

Ды гэты сюжэт я закранаю мімаходзь, у парадку пастаноўкі проблемы.

Пра знаёмы

ГПУ зъдзейсніла больш чым злачынства — яно зрабіла памылку. На самым пачатку трэба было арыштоўваць не Ільючонка, які нападлікту хадзіў на парт-сход барапіца Жылуновіча, ні Смоліча, а — Ігнатоўскага.

У канцы 1918 г., калі адбылася эвакуацыя Ўраду БНР, некаторыя яго сабры засталіся ў Менску. Іх задачаю было працяўшча культурніцкую дзейнасць. Перад алі зядам А.Луцкевіч меў гутарку з Ігнатоўскім, бо ўсе былі ўпэўненыя, што «яго супрацоўніцтва з савецкага ўладаю цалкам забясьпечана». Гутарыў Луцкевіч з ім «як з старымі знаёмцамі». Гаворка ішла пра беларусізацыю школ, у прыватнасці. Яны, Луцкевіч і Ігнатоўскі, «расстались дружески». Луцкевіч пакідаў Менск з упэўненасцю, што «сотрудничество этого крупного деятеля» Савецкага Беларусі гарантавана.

Гэта былі цытаты з уласнаручных паказаньняў А.Луцкевіча (1939 г.).

Не магу ціпєр прыгадаць дзе,
але я чытаў, што ў сакавіку 1919 г., завітаўшы з Горадні ў Вільню, дзе ў той час знаходзіўся ўрад Літбелу, Луцкевіч сустрэўся з намеснікам наркама асвяты Чарвяковым. Пэўна, між імі ўсталяваліся добрыя адносіны, бо Чарвякоў звяртаўся да Луцкевіча на «ты» (я маю на увазе знакаміті ліст Чарвякова да Луцкевіча, які перахапіла польская вайсковая контраразведка і які ўжо даўно цытавала Аляксандра Бэргман).

Зрэшты, дапускаю, што яны былі знаёмыя яшчэ ў нашаніўскі пірэй. На такую думку наводзіць і тое, што Чарвакоў вучыўся ў Віленскім настаўніцкім інстытуце, і тое, што, каментуючы ў дзеянніку «Утварэнніе» 1 студзеня 1919 г. БССР, Луцкевіч зауважыў у яе ўрадзе «Жылуновіча, Дылу, Фальская, Чарвікова і іншых праўдзівых беларусаў». Мусіць жа, ведаў, пра каго і што пісаў.
(Захаваны на бібліе.)

(Заканчэньне будзе.

Роза Люксэмбург і беларускае пытаньне

На дөпіг гэты падварухнү мяне Валодзя Конан сваім лістом-запрашынем да абелмеркавання історыі та традыцый Беларускай сацыялістичнай грамады. Сустрч зачыкаўленых адмыслобу́й мелася адбыцца, можа, і адбылася, у Менску на выхадзе літага. Іншы напала, на жаль, скарыстаць з ласка-вае прапановы даўнічая сабры-пабраціма, хачы ў сваіх даследніцкіх засеках і адшуква-да зеца, незакіянты матрызлы — здатны, мяркую, паглыбіць уяўленыні пра нашых па-чынальнікаў-сацыялісту, «грамадоудаў», дакладней — пра міжнародны розсанан-іхняе дэйніасць. Гаворка пра стаўленыне війтібіна дзяячкі польскага і нямечкага са-цыял-дамакратычнага руху да беларускага пытання. Скажак адразу: праблему гэтую я з'яўлявымсь і на свой лад пракаментавалася ў артыкуле «Нацыянальнае пытанье і аўта-номія», надрукаваным у «Сацыял-дамакра-тычным аглядзе» (*«Przegląd Socjaldemokratyczny»*, 1908. №6). Чэвэрць веку тому падчас працы ў Варшаве скліпаваў я ў архіве некалькі старонак з гэтага раздзела выдан-ня. Вось фрагмент з таб публікацыі ў май перакладзе з польскіх мовы:

тэрыторыі «Захо́дняя краё» прадстаўляюць беларусы, на долю якіх прыпадае ў Віленскай губрні 61%, у Гарадзенскай 44% ад агульнага насельніцтва. Калі ж вычліняць беларускую нацыянальнасць, то неабходна датырох згаданых літоўскіх губерній (Ковенскай, Віленскай, Гарадзенскай, Сувалскай. — А.К.) дадаць яшчэ губэрні Менскую, Магілёўскую, Віцебскую, а таксама Смаленскую — інакш каку́ху, быльша ваяводстві Плоцкаса, Менскаса, Віцебскаса, Місцільскаса Смаленскаса — колішнюю юласна Белую Русь. Разам яны склалі ў больш-менш поўны асаблівасці гісторычна Літвы, альбо позыўнай тэрыторыі, адасобленую, прынамсі, гісторычнай традыцыяй і пойнай грамадзак-экзамінамічнай супольнасцю. Даводчава, гэтую тэрыторыю мае на ўзбое Беларуская грамада, дамагамо-чыся нацыянальна аўтэнтыкам для «Захо́дняя краё» (або рэспублікі ў федэрэцыі з Рассеяй), уключая з тэрыторыяйна аўтэнтычнымі сіёмамі у Вільні... Разам з літоўцамі насельніцтва згаданых чатырох губерніяў складае ўнушальную лічбу 12 171 007 чалавек. Аднанес з гэтага агульнага колькасці на долю беларусаў прыпадае меней за палову — каля 5 трох чвэрцяў мільёна (5 885 547). Наваты ходждачы з колькаснымі меркаваніямі, зву-

жэньне аўтаноміі Літвы да беларускага нацыянальнасці падаеца практэкам вельмі проблематычным. Тым болей складанасць пытання ўзрасте, беруны пад увагу эканамічна-грамадскія варункі адгэтаўленія нацыянальнасці (апроч беларусу ў артыкуле разглядаючы літоўскую, габрэйскую, польскую супольнасць краю. — А.К.). Беларусы на трэтырыі свайго пражывання прадстаўляюцца наеліцнай выключна віковаяе, сельскаспадасцячая. Да таго ж іх культурны ўзровень абумоўлены эканамічнымі абставінамі, вельмі нізкі. Непісменнасць настолкі пашырана, што Беларуская грамада вымушана была найперш пачаць ад заснавання «Асьветніцкага таварыства» дзеяць пашырэнную элементарнае асьветы сірэдніх беларускіх сялян. Пойная адгұтнасць улас на беларускай буржуазіі, гардзкой інтэлігенцыі ды самастойнага навукова-літаратурнага жыцця на беларускай мове робяцца ідэю нацыянальнай беларускай аўтаноміі проста невыканалій».

Ня манімся палемізаўцаў зь небяспречнымі меркаваныямі вядомай марксісткі «арла рэвалюцыі» — скарэктаванымі, урэшце, далейшай хадой гісторыі і вызволльнай

практыкай Беларускага Адраджэння. Аднак варта адзначыцца: на тагачасным марксісткім асбугу (бальшавіцкага не чалепам) голас па- лымнаяс. Розы быў ці я першай праявай угаві да вызвольных парыўнаньня Беларускага грамады. Хаця яе дзеяворчы патэнцыял ялы аўтарка яны недацаніла. Невыкладові, Адольф Варски, яе калега-прафесар па рэвалюцыйным змаганні, пазней разлісточына асансьоне ніглізм свае таварышкі ў нацыянальным пытваны, беларускім у прыватнасці: «Эта перспэктыва несэндзядненія, а не рэволюцыі!» Літве і Беларусі (A.Warski. Wybór pism. T.II. — Warszawa, 1958. S.499).

Тым на менш, з аднае ётве акаічнасці — зас্বедчанага нерашадушша да Беларусі — можна пагадзіцца з прысутнасцю на тапанімічнай матэ стольнага. Менску імя Розы Камсбург, не рапубулочы прозывішчам некаторых рэволюцыяністаў «западнорускай» гадоў, для якіх беларуская нацыя наагул не аснована. Хоць згаданая акаічнасць пакуль не адзначана ні ў гістарычных манаграфіях, ни ў энцыклапедычных даведніках. Цяпер гэты недагад можна лічыць праз «Нашу Ніву» развязаным.

Аляксей Каўка,
Масква

Законапраект адкліканы — рэформа вышэйшай адукацыі працягваецца

Доля платніка ў виросла да 52%, бясплатныя паслугі ператвараюцца ў платныя, павышаюцца цэны на навучанье. Адбываецца імклівая камэрцыялізацыя адукацыі. Такі кірункі рэформы задавальняе кірауніцтва краіны, а з другога боку — адміністрацыі ВНУ, якія атрымліваюць права зарабляць. Аднак ён супярэчыць інтарэсам студэнтаў і доўгатэрміновым нацыянальным інтарэсам. Артыкул **Аляксея Тамаровіча**.

Хоць практэк закону «Абышыўшай адкукацыі» адкладзены з парламэнтам на патрабаванне кірауніка дзяржавы, гэта не паўпльвалы на рэформу вышэйшай адкукацыі. Рэформа, што началася ў сярэдзіне 1990-х, прайвілаеца і бяз гэтага закона, які, хутчэй, закліканы лігтвымі заладамі заменены, чым прапанаваны рэформамі.

Апрабацыя на БДУ

чым прапанаваць рэформы.

Апроч недарэчнага законапраекту ёсць зацверджаныя Саўмінам заманакадаўчыя акты: з 2002 г. дзейнічае новая рэдакцыя закону аб адукцыі, Палажэнные аб ступенях вышэйшай адукцыі (2002 г.)

За гады рэформы дзеялі із залежнасцю адміністрацыйнай адукацыі. Так, у Канцэпцыі разыўвіцы вышэйшай адукацыі (1998 г.) сядр жацтва і задача дасканалення систэмы вышэйшай адукацыі было прапанавана ўвесці тро ступені вышэйшай адукацыі. Першая, які мениш за два гады навучання, прадугледжвалася агульнанавуковую падрыхтоўку, наступны ўровень — атрыманьне вышэйшай адукацыі з наданнем ступені «дыпломаваны спэцыяліст» (4—5 гадоў), і трэцяя ступень — магістратура, арыентація на падрыхтоўку да навукова-даследчай і відкладыцкай дзейнасці (агулыны тэрмін навучання складу быў шэсць год).

Дасягненьне задавальненъня пры зыніжэнъні

Калі паводле гэтай канцэпцыі разыўцыцца адукцыя на бюджэтнай сярэдніве языч заставалася прыярэтычным кірунку разыўцыцца вышэйшай школы, то Канцэпцыя пераходу на дзяржохуступенчатую систэму вышэйшай адукцыі ўжо акрэслівна мае тэму рэформы іншым чынам: «дасягненне больш поўнага задавальнення адукцыйных патраб грамадзян краіны і забесьпичнаныя рынку працы спэцыялістамі пры зыніжэнні грамадзкіх і асацыяльных выдаткаў на вышэйшую адукцыю». Гэта мэта да-саэгца «шылдам скарачэння гармініу навучання» пры адна-часовым арганізацыйным, мэта-дальным і структурным пераўтварэнні вышэйшай школы». І ўрэшце, Канцэпцыя ўкараненая дзяржохуступенчатай систэмы пад-рэшткою спэцыялісту з вышэйшай адукцыяй (2004) канчаткова ўводзіць пераход на дзяржохуступенчатую систэму вышэйшай адукцыі і замацоўва скарачэнныя бюджетнага фінансавання ВНУ. Уёй прадугледжаны наступныя эта-пы: падрыхтоўчыя (2004—2007 г.), калі павінна распрацоўвацца неаб-ходная нарматыўна-правовая і на-вучальна-мэтадычная база, экспэ-риментальныя (2005—2009 г.), пад-час якога мае ажыццяўляцца «эк-

сяджэньня па структуры вышай адукацый стаў адпоста

шай адукцыі стаў адносітаваніем кандыдатаў дэльтаў адукатыўных груповак: прапанаваны закон праекта закранаў інтарэсы Вышэйшай атэстацыйнай камісіі, бо ВНУ тады б атрымала значную самастойнасць. За два дні да пасяджэння па БТ з крытыкай праекту выступуя старшыня ВАК Анатоль Рубінаў. Ён спінчоўся на ўядзенні дэльтаў адукатыўных систэммы выпадковай адукцыі (яна стала галоўным аб'ектам крытыкі з боку Лукашэнкі на пасяджэнні 26 студзеня) і прапана-

ваў замест ступені «бакаліяўр» увесьці ступень «спецыяліст», пакінушы гэрмін навучаньня ў магістратуры роўным году. Канфлікт паміж ВАК і радай рэкта-
раў ВНУ, прадстаўнікі якога зацікаўлены ў пашырэнні пайсана-
моптваў, прывёў на пасяджэнне
на структуры вышэйшай адукаты-
цый да часовай перамогі лоби-
ВАК, і законопраект адлікнай.

Анадік пад жорсткую крытыкай, падпала не дзъюхступенчата гысьтэма, а, хутчы, назва першай скарочанай ступені. Не падаецаць слова «бакалайёр» — і ўсё. Але ад дзъюхступенчата гысьтэмы адунікія чынства нікто не адмаўляцца. 20 студзеня Лукашэнка даручыў раздзелу юстицы, які падрыхтаваў глядзець «магчымасць скарачэння тэрміна навучання ў шэрагі ВНУ на асобных спэцыяльнасцях і ажыццяўлівці аптымізацыю навучальных праграм». Розныцы паміж такім скарочаным дыплёмам і прапанаванай законапраектам ступенічно бакалайяру нікай.

Адукцыя масавая і элітная

Скарапці тәрміні атрыманындын
вышпайшад аудакуы — значыңдың
ахвяраваң яе якасыцо, аднак таңда-
сое скарачының наилепшим чын-
нам адпавядыа галоўнай мәпде рәс-
формы — скарапці аб'емы биом-
дэжтнага финансанын єсөрдөлөнүү
адакууда шылям скарачынанын
тәрмінай навчучаныя і праз на-
даные большай эканомичной са-
мостыйнасыц ВНУ. Суттансыцда
уздындын дэзвюхступенчатаң
системи ўтым, што яна выдатты
дазвалие «економик дэзяржаунын
садрож», бо прадугеджваас падзел-
вышпайшад аудакуы на масавуны
(первая ступень) і элиттүү (дру-
гая ступене), пры готым наву-
чаныне на другой ступени будзак-
зольшага платтам, а колькасыц
навчунчынай складзе 30% ад ліккі
выпускнику першай ступени.

Тое, як падзея на вышэйшую аддукцыю першага і другога галтунку адбівæцца на якасць адлукайшы, можна прасачыць на прыкладзе БДУ, дзе на старых курсах працаў вядомага эксперыента вядзеніем ступеняў бакалёўра дыплямаванага спэцыяліста і магістра. Ажыццяўленыя падрыхтоўкі на бакалёўра за чатыры гады стала матчысмым за конспект скарачэння аб ёму навучальных праграм, скасавання шматлікіх спэцкурсаў, павелічэння колькасці матэрыялаў, якія пакідаюць на «самастойнае вывучэнне». Каб запоўніць усе праграмы, якія застаюцца ў выніку такої пасыпешлівой інзакаснай падрыхтоўкі, нібы прызначана магістратура, куды трапляюць адзінкі

Менш, чым у Гвінэї

Прэзыдэнт заявіў: «Аб'ём фінансаваньня выпшайшай школьнай

ни зъмешыцца, а зэканомленым сродкі можна будзе націкраваць на матэрыяльную падтрымку выхада ладыцыкага саставу, будоўле рамонт інгэрнатаў, набыцце абстаўліванняў». Аднак статыстыка сведчыць пра адваротнае: блюжэйшыя выдаткі на адукацыю штогод зъмяншаюцца — лягась у параўнанні з 2003 г. яны скакаюць іліся амаль удвая (у 2003 г. гэтая сума складала 402 млрд ад 6,55 трлн, г.зн. 6,1%, а ў 2004 г. — 511 млрд ад 13,9 трлн — г.зн. толькі 3,7%). Дарэчы, доля бюджэту што выдаткоўасцца на адукацыю ціпо, у Беларусі сёньня ніжэйшая чым у такіх краінах, як Гінізія, Бісаў (4,8%) ці Йорданія (5%). У Гішпаніі гэтая лічба складае 11,3%, а ў Нарвегіі — 15,6%.

Маё масная дыскрымінацыя пад папулісцкі шумок

Як зафіксована ў артыкуле 13 Канвэнцыі ААН аб эканамічных, сацыяльных і культурных правах, вышэйшая адукцыя з'яўляецца правам чалавека і павінна быць даступнай для кожнага, каму яна патрэбна. Увядзенне платы за навучанье – гэта замацаванне маёмыснай дыскрымінацыі. Так, паводле меркавання ESIB, «зўражпейскага агдэнданія 48 нацыянальных студэнцікі прафсаюзаў», «у краіне, дзе ўводзіцца плата за навучанье, абліжоўаеца пасып да вышэйшай адукцыі для людзей з нізкім сацыяльна-еканамічным падмуркам і тых, хто традыцыйна знаходзіцца па-за вышэйшай адукцыяй».

Якщо не відома, ці дозволиць уявлення дъзвохступен'чайстай систэмы адукцыи ўйвайсы ў агульнаузбрейскую адукцыиную прастору, але тое, што ў ця першым виглядзе яна давалася значна скапрашні дзяржаўныя выдаткі на адукцыю за кошт скара-чэнныя тэрмінаў навучаньня і камерціялізаціі магістратуры, зразумела ўжо сέньня.

З瓦льпеные выкладчыкау і скарачэнне шматлікіх дысцпрылі ды навучальныя курсаў таксама зьяўляеца вынікам зъянгішчыны дэзяржайной фінансаваныя ВНУ. Такім чынам, бягучая рэформа на толькі спрыяле камэрцыялізацыі адукцыі і несумішчыальна з правам на агульнастасць і якіснасць адукцыі.

Між тым то, що видаєткоуванець з бюджету на сацьяльну сферу, у тим ліку на адукацію, фармующца за концепт падатка грамадзян. Увядзенне платы за адукацію значыць, што грамадзянне вымушаныя плаціць за права на вучобу лявічы

Споглядялістя, якія распрацоўваюць реформу вышэйшай адукацыі, лічач, што на варта спыніцца на дасягнутым скапрачныі фінансаваньні ў два разы. Толькі застаецца незразумелым, чым абумоўлена гэткай патрэба эканоміцы сродкі на вышэйшай адукацыі, якая, як відома, здыўліцца перадумовай разыўціць і дабраўгыті на толькі кожнай асобі, але і ўсяго грамадзтва, у краіне, што з году ў год выхваляеца беспредзідэнтым і стабільным эканамічным ростам.

у беларускім войску

Смачна есьці, таварышы салдаты!

СЯМЁН ПЕЧАНКО

Працяг. Пачатак тэмы № 6, 9.

Са сталоўкай мне пашанцавала. Усе вясімнаццаць месяцаў, пакуль я рыхтаваў гэты рэпартаж (ха-ха), быў прыстойны і разнастайны асартымэнт страв, дыг гатавалі смачна. Ну, насамроч два наццаць месяцаў, а што друкаваць яго будзе — усе вясімнаццаць, то хто б сумніваўся (хе-хе).

Нават выбар быў: дзіве першыя стравы, дзіве другія. Кармілі кашамі — рысавай, грэцкай, гарохавай, паніаком, час ад часу макаронай. Бульбу часцей давалі тоўчаную. Раз на тыдзень — драпінкі. Свята для большасці і бяды для тых, хто трапляў тады ў нарад у сталоўку — даводзілася звыш нормы аўбраца бульбу. У дадатак да гарніру ішлі тунюнка, катлеты, часам смажаная скварка ці якая-небудзь поліўка (бяды, калі з кансерваванай кількай ў тампе — сапраўднае вычваронства), смажаная камбала. На абед — абазіковая нейкай салата. Масла двойчы на дзень — на сніданак і ўвечары па 15 грамам. У выходныя — вараныя яйкі і сок альбо фруктовое порэ (50 г).

Раніцай і ўвечары салдаты п'юць гарбату, у абед — кампот.

Першыя паўгоду службы прыгадаўца пастайнімі начучцем голаду. Нават пажылыя павары ўжывалі вайсковы слэнг: «Што, **некватос?**» — і як маглі падкормівалі. Для якога праходзіў вучубку, у тых жа Печах, выклікалі зъяздіўленыне тое, што ў нас можна быць атрыманы дабаўку. Спачатку дзіўна было бачыць, як «старыя» недаждайлі свае порцікі, амаль не краналі хлеба.

Асабіль наўтульня я пачувалася пасля вічэры, калі разумэў, што наступным разам буду есьці толькі раніцай. Потым зьявілася магчымасць нештырь набываць у краме перад заступленнем у нарад, а бывала, частавалі мясцовыя сябры, да якіх раз-пораз наведваліся свякі. Пры гэтым зайдзіць ўзынкала праблема з захобульнем прыпасаў, рабіць гэтага ў камарце нельга, а хапец есьці ад гэтага не праастае. Вось і шукалі познія скованікі, на якіх потым палноюць сяржанты. Знайшоўшы, на найлепшым выпадку дапамогуць тэрмінова зьнічыць «кампрамат» — у горшым «гаспадарлівага» салдата чакае пакаранье — той жа нарад на службу. Магчыма, у сталоўку... Зрэшты, хоць і называюць дзе-нідзе гэты нарад грэбліва — **маслы**, гэта для маладога і вечна галоднага байца ў пэўнай ступені паратунак.

Як і кожнай сталоўцы, у вайсковай таксама штодня вывешваецца мэню, у якое дасціцнікі

ўносяць карэктывы. Да называ супу «Ленінградскі» прыпісваюць «бліядны», маючы на ўвазе тое, што ў гэтым супе крупна сала з цыбулі і чорных хлебам. Гэтыя няхітры наёдак падобны ў бібліі. Нярэдкімі былі подпісы да катлет «хлебныя», што часам цалкам спрэяджалі паказала на галоўны інгрыдзент стравы.

Паход у сталоўку — вайсковы рытуал, з адмысловымі элементамі стравой, выкананым песьні. Толькі пры адсутнасці начальства афіцыйныя слова каманды ігнаруюцца, і тады можна пачнуць: «Рота, падрхтавацца да жору!» Але часцей гучыць слова **пайка**, вядомае кожнаму.

Зымяншыя падраздзялені, у якіх служаць розныя па пэрыядах вайсковуць, маюць адпаведны падрадак абслуговыя ўсталоўцы — старэйшы на пэрыядзе мусіць абслугіваць малодшага. Лічыцца, што такім чынам зьнікае магчымасць эксплюатаціі маладога папаўненія старэйшымі.

Але як біні кармілі ў вайсковай сталоўцы, ніколі не зынкае жаданне паспытаць свойскай ежы. Па першым часе аж пахне салодкае — печыва, пукеркі, нейкай газ-вадзічкай, садавіна. Гэта інфармацыя для тых, хто мае каго наве-

даць у войску, але ні можа вырашыць, што ўзіць з сабою. А часам хочацца звычайнага сала з цыбулі і чорных хлебам. Гэтыя няхітры наёдак падобны ў бібліі. Зваленіні быўноць розныя: чартговыя — гэта

калі ў вас ніякіх правіннасцяў, ці, як тут кажуць, **засосаў**; нечартговыя — у якісці ўзнагароды за добрую службу; дзенныя і сутачныя. Сутачныя (ад сутак да трох) даюцца за асабільна заслугі і могуць даць адукацію да адпачынку. Перш чым выправіць вас у зваленіні, дзяжурны па падраздзяленіі сяржант са старшыною прававераць ваш выгляд і наяўнасць адпаведных дакументаў. І някай лепш яны адпушкаюць у вас нейкія недахопы, чым гэта зробіць вайсковы патруль ужо падчас вашага заходжання ў горадзе. Брудныя боты, ніжавежы падкаўнікі пі няголені твар лёгкага могуць стаць нагодай для працягу адчынку на **губе**. Яшчэ горш, калі ў зваленіні вы выпа-

равліся, не папярэдзіўшы пра гэта нікога, — іншымі словамі, пайшлі ў **самаход**. Адсутнасць **звальніцкі** ў часе прававеркі — вельмі сур'ёзны артмэнт для затрымання вас вайсковай камэндатурай, як і заходжанне ў нецвярдзеным стане. Непіта раць у такім выпадку бессенсійна, тут кожны мусіць выбіраць, ці не зародзага вам абыдзеца тая пляшка півам у 10 сутак дадатковай службы, бо за нядыўнага часу заходжанне на гаўптахеце далучаецца да агульнага тэрміну — колькі прарабы ў «курорце», столкі і даслужбі насыльні. Есьць над чым задуміца. Яшчэ варта быць пільнім у зваленіні і не прапускать без увагі іншых вайскоўцу, асабліва старэйшых па званіні, з якімі мусіш па-вайсковому павітацца. У прынцыпе, вітанца, згодна са статутам, мусіш з усімі, у тым ліку і з роўнымі сабе, але тое на практицы выконваецца не заўсёды. А вось афіцэр ц прапаршчыкі не амбіне вас увагай, калі вы яго прагннаце. Пры гэтым ён мае паўнамоцтвы віянца ў часыц, дзе вы мусіце раслумачыць свайму начальніку прычыну вяртання.

Варты загадзя прадумаць, што і

дзе вы будзеце рабіць у зваленіні, каб своечасова вірнуцца ў часыць, бо спазыненне са зваленінія без уважлівай прычыны знойдзе адпаведную «ўзнагароду». Не ўступайце ў непатрэбныя канфлікты з цывільнымі асобамі і прадстаўнікамі праваахоўных органаў. Паверце, нічога добра гэта згатага вы для сябе не атрымаецце. Неабходна ведаць, што ў войску ўсе напімат стражэй. Тоё, што ў цывільнымі грамадзтве ацэніваецца, як дробнае хуліганства, тут можа каптаваць вам некалькіх гадоў пазбадуленыя волі. Увогуле, уся служба — як сядзінне на бочцы з порахам: трэба быць вельмі ўважлівым, каб не нападзіць сабе і родным.

Далей — пра службовыя нарады і вайсковую пошту.

Працяг будзе.

У артыкуле «ПДГ, прысяга і далей» (4 красавіка 2005, №9) ніправільна ўказаны нумар тэлефону для Менску, куды звязяцца вайсковуцам у выпадку парушэння іх праву. Замест ранейшага нумару (229-14-14) ціпер дзейнчае іншы — 297-29-14, паведаміла нам прас-служба Міністэрства абароны.

Сага про вибарчу ю скрынку

СЯРГЕЙ АСТРАВЕЦЬ

— Вось яны нам гаворачь, што нават у гэтых азіятаў пластика выя скрыні для бюлётэніў, і ўсё відно, што там ляжыць і як. Ну што нам, яшчэ ў чарніла мачанчальцы, як яны, ды адбіткі пакідаць?

Нашая скрынка праверана чамкам. Накшталт пасылачнай. Эклягічна біслечная — вілкінү ёсі, і яна растроўца ў прыродзе. У нас усе з дрэва было — дамы, перамы, нават замкі некаторыя спачатку. Не кажу ўжо пра цэркви, без цывіка зробленыя.

Дрэва — гэта наш матэрыял: лыжка, драўляная, матрошка, дошка хлеб рэзаць, рыбу патрапіць. Нават яйкі драўляныя. А яны нам... Скрынка пасылачная — колкі ў іх сала перасланы адрасатам. Звёсі ў горад. З калгасу ў інтэрнаты, кватэрны, у армію. Салдацкая пасылка — гэта асобная тэма, ізлы раман, можна сказаць. Што такое пасылка з дому для салдацка? Гэта скарб, гэта ўпрыгітанье, гэта навязаная лучнасць з бацькамі. А яны нам гаворачь — алмовіца. Што яны ў гэтым разумеюць?

Прапануюць галасаванне праз пошту, інтэрнэт. Можа, эсмэскі яшчэ пасыльца? Або па тэлефоне галасаваць, як за песьню па тэлебачаніні? Гэтыя навамодныя штучкі хай сабе пакінуць. Мы — за традыцыі. Канечно, часам гэта можа быць вікірьстана. Касманаўты таксама галасаюць, то яны якраз могуць і па радыё — ім можна давярчаць, іх няшмат. Наш траўлер, калі ў морі апынаецца на выбарах. Рэзведчыкі шыфруюць ўготуле пасліца можна — не ў пасольства ж яму ісьці на участак. Але такіх людзей у нас, таіх выпадкіў ня так багаты. Каб празь іх дрэвы ламаць, сыр-бор учицьца...

Мы — за традыцыі: чырвоны кумач на стае, графін, шкіянка, чырвоная трывуна з гербам — каласы пад сірпом тваим, партрут на сыніне, да болою знаёмы. Або, калі на ўчастку, вялікай (памятаеце?) чырвоная скрыня для бюлётэніў. У такой паўкабана паслаць можна было бы пры жданыні. І тэй самім скрыні, толькі меншыя, у паліянкаў на лядзіне, у памежнікаў на заставе, ля самага калочага дроту: «Возыте самай граніцай аў-

раг, можа, у чапчы скрываеща ўраг...» Там прац гэтых ўсяхіх афраазіяту няма калі прагаласаваць спакойна.

Партызыны нашы галасавалі — скрынку на кукурузынку з Вялікай зямлі прывозілі. Падпольнічкі пад пагрозай юнцы ў бюлётэні запівалі сабе ў падпіску, каб пранесці праз патрулі. Як шыфроўкі таксама насыпі — дзе колькі ў акупантав складоў, танкаў, эшелёні. Як саме дарагое — пісъмы, данясеніні, — скрынку з бюлётэнімі кукурузынкі вёз назад. А зынізу, падыспадам, — баҳ-бах! Вось што такое для нас гэтая скрынка.

У нас усе галасаюць, апрач сымулянтаў. У спэцпрыемнік арыштантам вазілі скрынкі. Вазілі Паставій на калідоры, хто хацеў, выходзіў з камеры і галасаваў. А запіскай яму пальцы чарнілам — дзе ён адмываць іх будзе? У вільнявізіні калі хто трапляў на выбары, рабілі яму халодны душ і везэлі на ўчастак. Усіх больниццах — закрытыя ўчасткі абавязковыя. Каб усе канфідэнцыі, сакрэты, каб ніхто не даведаўся і не перашкаджай. На ракетнай базе ў лесе — ім не адмыслы нават на хвіліну, раптам які-небудзь Руст працяць, із дай бог.

Вось яны абуроўца: лічлі плодзей, хто загадаў прыходзіў на ўчастак, а бюлётэні ў скрыні аказаўся нашмат болыць, і ўсё да аднаго — за начальніка. Ды хто ім паверыць? Брахня ўсё. Дзе съедзід? Ды ніхто іншы мог бачыць, як лічак. Ніхто пабочны. Дык тады хто падъвердзіць? Хто пячатку паставіць? Што яны тут пішуць? Яны самі не моглі бачыць, іх блізка ніхто не падпускаў да скрыні, ведаючы хіні прыкрых харкатар.

Скагу сёньня разглядаюць праз гэтую «ё-пэ-рэ-сэ-тэ» міжнароднае, час свой марнум. Што яны тут пішуць? У вас парушаюцца дэмакратычныя прынцыпіі. А хто вам гэта сказаў? У вас непразрыстыя выбары. У вас і скрынкі непразрыстыя... Выбары — гэта не казла забівача, панове замежныя віжуны. Знаець, што «цікайней Варвары на базары нос адварвалі? Выбары — гэта інтывіная справа, вы ж у спачувальні фіранкі не адвесвашаце?

Яна падпісаны, праштэмплюваны, і пастаўлены дата — што яшчэ трэба? Раней, канечно, было інакі: бралі сургуч, награвалі агнём, дзьвіні звровачі — пячатка, якая застывала. Потым пячатку трэба было зламаць, бюлётэні вымалі, падлічвалі, і ўсё. Тады ўсе галасавалі за аднаго дэпутата.

Сенія ёсьць варыянты — чаго яшчэ трэба? І з пячаткамі прасцяцей — плясь, рослыс. Або на паперы адбіў, потым наклеіў, і ўсё ўжору.

Народ прызываўся да нашай скрынкі са шчылнінай — яна, як

PHOTOMEDIA.NET

скарбонка для грошай, выклікае давер, прываблівае. Знаходзяцца нібыта ахвотныя, каб яна была, як акарвым. Магчыма, сапраўды ёсьць такія, але для большасці лепей, каб яна захоўвала таемніцу — колкі там купор і якой вартасці: напачатка адкрыта рэкламаваць? А як жа з таемніцай банкаўскіх ашчаджэнняў? Нападрот уготуле лобісты яшчэ ў панчоху хаваць, каб ніхто не ведаў. Галасаванне ў нас адбываецца патаемна!

Скарбонку потым — ляся! Парсока ідзь яшчэ катосы. А скрынку — расчынілі, высыпалі. Адсартавалі. Як пісъмы на пошце. Спачатку праехалі па паштовых скрынках сініх, якія мы таксама не мянілі. Усё сартуюць па адрасах, па прозвішчах, па краінах урэшце. Нікому ня прыйдзе да галавы на ў ту краіну даслана, не на той алрас. Нікага мухлюваныя, як думоўца нашы замежныя крэтыканы,

якім хочацца быць назіральнікамі. А мы самі справімся бяз іх, самі з вусамі. Самі пісъменныя, лацінскі прырэд таксама ведаем, ія дурні, як камусыці здаецца.

Ёсьць прэтэнзіі да нашага хатнога галасавання. Пішуць, што быў выклік да трох пэнсіянераў, а прывезэлі назад бюлётэні ў штуцісто.

А калі іншыя захадзяць прагласаваць, суседзі там? Што, адмаўляць людзям? У нас дэмакратыя. Людзі адпачываюць, выхадзяць дзень, чаго ім пігнуща галасаваць? З дастаўкай на дом працуем, паляпшаем абслугуўвай насељніцтва. Хай пасядзяць за сталом у нядзелю, адпачнучы, «Багатыя таксама плачуть» паглядзяць. А што да скрыні вільнявізіні — яны невялікія, зручныя, як паптарская сумка. Ёкія могуць быць прэтэнзіі?

Вось яны гаворачь, што павінны быць перамяпнаныя бюлётэні ўнутры, што не павінны стосаць ляжаць. А яны адкупі ведаюць? Яны ж самі абінавачаюць, што іх не дапускаюць на пушчаныя выстрал да працэдуры галасавання, тым болыць да адкryцця і падпісі. Гэта ўсё іхня фантазіі. Нездаровыя фантазіі. Прыніжаных і абражаных, так сказаць.

Так і хочацца часам машокнучца: займайдзяцца сваімі справункамі, на сунны нос у чужы агарод. Мы арытмтэтыкі на горын ведаем, вучыліся. Лепей разбірьцацца са сваімі падпікамі — па пайду лічыце і на можаце разабрацца. Лепей бервізно спачатку са свайго вока дастаныце. Усе гэтыя выбарчыя шоў — з шарыкамі, трубамі, трапчоткамі, са сцягамі, патрэтамі, сырнозам, раздзячай гарачых сасісак, з пісціцамі аркестраў, з паветранымі шарамі, з швам, попкорнам. У нас выбары — гэта сур'ёзна, у іх — маскарад нейкі.

Дзякуй за ўлагу.

24 сакавіка 2005 г.

СЯРГЕЙ АСТРАВЕЦЬ — празаік, журналіст радыё «Свабода». Выдаў тры кнігі прозы. Жыве ў Горадні.

варштаты

Падведзены вынікі нацыянальнага літаратурнага конкурсу для школьнікаў «Я маю твор...» («Дзень Зямлі-2005»). Дваццаць фіналістаў конкурсу запрошаны ў Менск на майстар-клясы, што адбудуцца з 31 сакавіка да 2 красавіка. Зъмешчаем вершы некаторых фіналістаў.

А.Хадановіч

Арцём Аладка

ЛЕТНЯЯ МЭЛЁДЫЯ

Падаўся ў лес працяжны гук струны
І водгасак гучнага тamtама.
Сmak лета — ён сунічны, крамяны,
З луговым пахам, дажджавым
таксама.

З крыніцамі стары напеў имышыць,
Над травамі палёў жалейка плача.
То летняя мэлёдры гучыць
З сабачым выем, лямантамі качак.

Спявавае конік песьеньку маю,
Бы адзінока шопча кастањета...
Зачаравана, ўдумліва стаю
На скрыжаваннях сонечнага лета.

в.Бараўляны Менскага р-ну

Ірына Бельская

* * *

Шалее вецер на двары.
Зіма на волю рвеца.
З душою ты не гавары —
Яна не адзвеца.

Перад зімой апошні дождж
Я не пабачу, можа.
Ты сэрца лепей не трывож —
Яно не дапаможа.

Я восені скажу: «Бывай!» —
У выры хай нясеца.
Ты галаву не забірай —
У ёй ня хопіць месца.

Шапоча вецер у лісці.
Ты сэрца грэш кавай...
А колькі мне яшчэ цвісці —
Нікому не цікава.

в.Чарневічы Глыбоцкага р-ну

Сяргей Завалокін

* * *

Янку Купалу.

Вецер на руінах, плач жалобна!
Плач, зімовы вецер, носьбіт змроку!
Плач перарасце — у крык
вантробы,
бо сьвятла ня ўбачыць грэшным
вокам.

Над чужой магілай,
долю нямілай,
праудаю забітай
плач!
Як на папялішчы,
д'ябліскім ігрышчы,
сьсечанай бярозай
плач!

Хай жалобна з хмары ліўца сълёзы
горкія на твар, узынты ўгору!
Хай пікую гарэлкай, бо цвярозы,
бо не пераношу гэта гора...

Спадчыну згубіўши,
галаву схіліўши,
позум пахаваўши,
плач!
Як зязюля ў лесе
й каня ў паднябесці,
па дядоўскім краі
плач!

Менск

Даша Кадамская

* * *

Зоры блішачь пад нагамі.
Я іду, закахана і пышчотная,
Зелёка я, рыхая котка я.

Сёньняночку прысыніся мне
вершнік,
Ен скакаў па пыльнай дарозе ля дому
старога...

А на небе ніводнай зоркі —
Усё ў сънежным пыле.

Заблакаць у пошуках
У памкненнях і думках сваіх...
Гэта час зор, гэта час мар,
Гэта час выбіраць свой штандар.

Абудзіць дотыкам,
Пацалункамі вочы амьцы...
Гэта час жыць, гэта наш час.
Гэтые час закахаўся ў нас.

І душой прагнаю
Дакранутца да сэрца быцця,
І адчыць ток, і адчыць пульс...
«Гэта крык, што жыве Беларусь!»

Менск

Ульяна Маставая

* * *

Бог плакаў ваксовай съвечкай,
А д'ябал съмляўся ля брамы.
Бог думай, што ён — вечны,
І д'ябал думай таксама.

Адчыніліся раптам дзверы,
І ўбачылі нешта абода, в
Зразумей Бог, што ён быў дрэнны,
А д'ябал — што ён быў добры.

Пацігнуліся разам да брамы —
І адскочылі, бы аплякіся.
Хты зь іх быў супраўды абрани?
Схамніліся — і адышлися.

Д'ябал плакаў ваксовай съвечкай,
А Бог съмляўся ля брамы.
Збаўленыне ад вечнасці вечнай
Надзеяна было схавана...

Наваполацак

Соня Марозава

* * *

Не дае натхненне жыць,
Растудыць яго тудыць!

* * *

Пакуль мы тужліва праменъчыка
хджом,
Святло выпадае дажджом.

* * *

Ні прамацаю праклямацию,
Ані мацио анімацию.
Лірай коцко мікрасоцюм —
Маю рацыю.

* * *

Б'еща поўна ў сашчэпленых цапах
халоднага голія.
Ты рымуеш бяздолына, эдзімаочы
пыл з наваколья.
Ты куеш і пільнуеш прылёту чароўнага
відма,
Што стаўёвасць кавадла размажа па
сноху, як павідла.

***
Мы наладзілі лажу. Нам собіць яе
ўвасобішь.
Гэта шалы шальмоўства, сляпяя, як
танга мустанга.
Гэта мро і сны, што ліюца лікёрнай
ракою.
Гэта эмтана.
А зрэшты...
А можа...
...Але!
ГЭТА ТОЕ.

Менск

Аляксандра Папкова

* * *

Уночы я застыну ў белым суме
І буду наізраіць за шашчым белым,
А ты і не падумаеш спытаць —
Навоста плачу гэты зорнай ноччу...

Хутчы міе шляянку падасі абсанту
І не звойніш нават, што я ёзікла,
Пралала, згінула, растала...

З табою побач я — забытая цытата,
Я — месяць цымны, я — шэдэўр
фрыволы...
І з самай першай ледзянай сустрэчы

Адчула гэты смак спакусы ў сары...

У нас з табой цяпер няма сакрэту:

Я — ценъ ад ценю, я, прынамсі, —

SHADOW.

Да маскараду кліча сэрца,
Я не іду супроць жаданьня.
Я кроучу ціха па сюжэтах:

З сабой прызначыла спатканье,
Бо не жывеца памяркоўна.
Адкрыла дзверы ў паветра,
Вядзэмаркай стала... Бессенсноўна
У цемруночы палацела,
Бо ў чорным колеры хацела
Я падымашца да нябесаў,

Дзе таямніці і надзеі,
Духоўнасць, вера, бестурботнасць,
Дзе сутнасць можа стаць камэтаў,
Дзе съвет — касматая бясконсасць.

Пяшчотна-злая, зразумела,
Што траба зёлкі,
Што прытомнасць
Згубіла дзесць ў ўсіхных фарбах.

Ды ёлкі-пalkі, пalkі-ёлкі,
Мне не жывеца памяркоўна,
Бо я — відзьмарка, тут самотна
Жыву, як у турме, на волі...
Мне не знайсці сябе ніколі
У межах левага пашўшар'я.

Ліда

Вераніка Садкоўская

СТАНЦЫЯ ЖЫЦЦЯ

Гэта станцыя жыцця
Атрымала складанай.
Я вярнуся з небыцця,
Але іншаю на стану.

Мой гадзіннік б'е дванаццаць,
Толькі гэта не пухае.

Я ня ўказы: што мне страціць?
А што мае — то маю.

Сэрца, спалена сонцам,
Душу, выплюту горам,

Верш на жоўтеньчай старонцы
І твой позір, што з дакорам.

Маю лёс зусім на прости,
Маю веру-ўратаванье,

Маю зоркі і нібесы,
Маю сълёзы і хаканье.

Я збіру пачыцця жменю,
Ды мне большага ня трэба.

Пакладу сабе ў кішэню
І са станцыі ад'еду.

ВЕРА Ў НЯБЕСЫ

Уратуць мяне, вера ў нябесы,
Вобраз шчасця міне намалюй.
Уратуць ад нядобра лёсу,
Ад памылак мяне ўратуць.

Навучы майд сэрца змагаща,
Каб ня секлі галоў палача.
Каб укосы магла дачакаща,
Ты цярплювасць навучы.

Дай цяжкое вырабаванье
І у пекле доўга трымай,
Перадбыць нянявісць з хаканнем —
Толькі сілы для гэтага дай.

Уратуць мяне, вера ў нябесы,
Засмучоную — пашкадуй.
Зараз ліюца апошнія сълёзы.
Пакуль веру яшча... уратуй.

Глыбокае

Ксенія Федаронак

* * *
Скамечыць, разъбіць, загубіць...
Скалечыць, забіць, апляваць...
Ня думаць, ня верыць, ня жыць...
Ня мець, не любіць, не хакаць...

А потым: «Прабач, пачакай...»

А потым: «Кахаю, люблю...»

І сльёзы, і боль, і адчай.

Чакаю, трываю, ня сплю.

І зноў абяцаныне, хаканыне,
Сустрэча, размова, працяг,

Рука у руці — і прызнаныне,

І крылы, і неба, і шлях...

А потым — падман, адзінота,
Майчаныне, адчай, забыццё,
Трывога, пакуты, маркота

І выбар: ці съмерць, ці жыццё...

Ні гора, ні шчасць, ні болю,
Ні сну, ні пакут, ні жыцця...
Нікога, нікому, ніколі...

Ні мараў, ні сэрца біцця...

Паставы

Ася Ярмоленка

ВЯЗЬНІ РЭАЛЬНАСЦІ!

* * *
...Ствараць казку ў рэальнасці...
Як вязні ў турме,
Галовамі круцім,
Каб адганаць

Думкі аб хуткай

Съмерці: Яна

Зыбірае даніні з аўтра,

Калі трываніца з нас будуць

Пад ногі

Мідзьведямі

Кідацца пайончаму зъязннюно.

(Галава круціца,

Як у каралевы,

Што трапіла ў келіх зь віном.)

Спаць.

І не стагні. Ты можаш

Левай рукю

Заплюшчыць міне вочы,

Калі я памру.

На вуліцы — сънег і бруд.

Marijelė

12 красавіка 2005

у рамах вечарыны ка(сь)мічнай паэзіі

Землякі: ПОГЛЯД З КОСМАСУ

адбудзецца прэзэнтацыя кнігі
Андрэя Хадановіча

«Землякі, альбо Беларускія лімэрыкі».

На арбіце Уладзімер Арлоў, Кася Камоцкая, Максім Жбанкоў, Юр'яс Барысевіч, Вальжына Морт, Глеб Лабадзенка, гурты «Індыга», «Рацыянальная дыета» й «4.8», «Сны Юр'я Гагарына» ў пастаноўцы эксперыментальнага тэатру «ЕУ», «сатурніянскія» пазыты Вера Бурлак і Віктар Жыбуль ды іншыя землякі.

Месца дзеяньня:

вялікі касмадром Дому літаратара
(вул. Фрунзэ, 5).

Пачатак а 18.00. Уваход вольны.

Усю жыўню узьніца

ТАЦЯНА БАРЫСІК

22 чэрвня 2003 году, піятай гадзіне раніцы. На гаубыцы шматпавярховікі стаіць паўнаваты дзядзька і галёкае на ўесь двор:

— Вайна! Вайна!

З вонку высуваючы заспанныя сплоханыя суседзі. Убачыўшы такую заціклёўніцу, дзядзька на хвіліну сыхаў і, набраўшы паветра ў грудзі, праінавае яшчэ гучней:

— 62 гады таму началася вайна!

Гэткім чынам псыхічныя хворы інвалід па мянушцы Кампутар вось ужо два гады запар нагадвае сваім сучаснікам ад векапашым дні ў гісторыі Бацкапашымі.

60 гадоў, як німа вайны, а беларуская прымаўка «Хай тое немцу» ніяк ня зынкніце з уյытку.

Летам 1992 году магілёўскія дзецы разам з выхавальнікамі выехали на аздаравленіне ў Нямеччыну. Падчас адпачынку вырашылі зладзіць канцэрт. Адзін хлопчык вызваліў чытальня верш, запіснікі що, што верш вучылі ў школі і ён добра яго памятае.

Выйшаў на сцену. Выкананыя сапрэды было нічога сабе, але тематыку твору для вечарыны хлопец падабраў няўдала. На ўсё глядзельную залу загучалі палімнікі радкі, прысьвечаныя барацьбе з фашысцкімі акупантамі.

Дзіве бабулькі, што ня дужа ладзілі міжсобку, выпадкова зайшлі да суседкі ў адзін і той жа час. У адной зь ёй унучка вышла замуж у Нямеччыну. Ну, тая і хваліцца суседдзі:

— Вой, добра ўладзілася маі ўнучка! І дом у же вілкі, і вучыцца яна там, і машыну сама водзіць. І муж у же харошы, і съявкова харопшы...

— А ўсё адно фашысты! — не стрывала хвалбы не- прыяцелька.

— Гаварыць буду ўсё, пра што памятаю, толькі вы не ўсё пішице, — папярэджае вэтэрн карэспандэнта раёнкі.

60 гадоў страху?

У другій палове 80-х напірэддні чарговата 9 Траўня наведалі прадстаўнікі мясцовай улады віясковага вэтэрана і пытаны:

— Якую вам патрэбна аказаць дапамогу?

— Нічога мне ня трэба. Толькі вазок гною, агарод засеяць.

— Гэтага мы ня можам.

— Ну, калі ўжо гаўна даць мяжаце, то той німа пра што гаварыць.

Гаварыць буду ўсё, пра што памятаю, толькі вы не пра ўсё пішице

У працоўным калектыве зайздроўскім дражнілі яго Палонны Заяц. Заяц — гэта прозывішча. А палонны, таму што немаўляткам робуна адны суткі на руках у мачі падышаў у нямечкай няволі. Праз гэта ціпер меў ільготы, нават са звягніці плаціў меней.

Задумалі жыхары малана-селенай вёскі купіць новае калодзежнае відро.

З бядра гроши даручылі Міхайлавічу, чалавеку адказнаму і вучанаму. Даведалася Валі, што яна мусіць здаць гроши, прыбегла ў хату да Міхайлавіча і лімантуе:

— Гроши забраеш! Зь сіраты ізъдзяйшэсі, мой бацька на фронце загінуў!

На той час сіറаціна мела калі піццесія піши гадоў, збліжалася на пэнсію. Васмы-ізесіягадовы Міхайлавіч паглядзеў на яе і з сумам зазначыў:

— Дык і я ж сіраты.

Геня піў даўно і заўзята. Апошнія 15 гадоў ніде не працаўшы, спачатку перабі-

ваўся на матчыну пэнсію. А калі старая памерла, давялося парабакаваць на падворках пэнсіянэрэў. У вайну мачі была вязнem канцылагеру. Прышлі маркі. Брат запаграбаваў палову:

— Ета і наша матка. Мы кана купілі.

Другая палова засталася Геню. Ціпер можна было не працаўшы на пэнсіянэрэў. Ён і не працаўшы, увогуле амаль нікуды не выходзіў. Задаралася, наймаў машыну, каб сэльдзін у містзіца па гарэліку і піва. Піць самагон ціпер ён лічыў ніжэй свайго гонару. Найчасціц купляў разьведзены сырт. У апошні свае дні піў, не устаночы з ложка. Так і памёр, стаўшыся апошніню ахвярай вайны.

— Ета узьніца — канешне, узьніца, усю жыўню узьніца, замужам за паліцаем! — камэнтуе пажылыя настаўніца знаёмае прозвішча ў спіске вязніяў, дасланным у школу.

«Нікто не забыты, нішто не забыта», — гаворыць па тэлебачанні.

«Усе забыты, усё забыта», — не згаджаеца вэтэрн.

8 траўня 2002 году ў адным з сельсаветаў на поўдні Магілёўскай аграñізаўвалі свята ѿ гонар Дня Перамогі. Шмат хосы афіцыйнай часткі баліяваў за столом. Дзізнішы, па хатах паразыходзіліся. Забыліся толькі на ветранау з далёкіх вёсак. Давялося гаротнікам зьдзейсніць пераход даўжынёй у 5—8 кіламетраў.

У другій палове 80-х напірэддні чарговата 9 Траўня наведалі прадстаўнікі мясцовай улады віясковага вэтэрана і пытаны:

— Якую вам патрэбна аказаць дапамогу?

— Нічога мне ня трэба. Толькі вазок гною, агарод засеяць.

— Гэтага мы ня можам.

— Ну, калі ўжо гаўна даць мяжаце, то той німа пра што гаварыць.

АЛЯКСАНДАР ВОРВУЛЬ

Слоўнік скептыка

Узых — нечытэльная фраза гісторыі каҳаньня.

Урост сіродні — калі ты вельмі малады для пэнсіі і вельмі стary для попшуку новай працы.

Улада — реч, якая забівае тады, калі ты яе на маеш.

Уласнасць інтэлектуальна — стol, крэслі і асадка.

Уменне лётань на мятле — тое, што адрознівае вельмі ад звычайнай жанчыны.

Урад — утрыманец прадпры-

мальніцтва.

Урок — пераход запісаў на стаўніку ў запісы вучня без праходу праз чый-небудзь мозг.

Усё — гэта калі пад партрэ-там зъяўляеца другая дата.

Усёдараўальнасць — гэта калі ня помніш зла і крываўду, які прынес іншым людзям.

Ускладненне мэдзыніс-кае — раман з мэдэскіяй.

Усміханца — рабіць зубы безабароннымі.

Уяўленне — кволая збору ў змаганні з речайснасцю.

Фантазія — думка, якая разъ-віваеца чутчай, чым яс аўтар.

Фантаст — чалавек, якому не хапае фантазіі, каб зразумець речайснасць.

Фізыка атамная — наука, якая зрабіла алхіміку на-армальными людзьмі.

Філософія — малаўчымия адказы на невырашальныя пытанні.

НОВЫЯ КНІГІ

Скрыденія кароны

Карона Вітаўта Вялікага: раманы, аповесьцы, апавяданні / Уклад. У. Січукава, А. Січукавай. — Менск: Мацтавская літаратура, 2004. — 510 с.

АДАМ ГЛЁБУС

Сучаснікі

2004. С. і даждж

Сустрэча адбылася ўлетку, калі можна выпадкова трапіць пад залеву. Вуліцай Кірава я кіраваўся ва ўніверсітэт. Каля Міністэрства замежных спраў мяне і саслалі даждж, ды такі, што давялося забегчы на ганак Палацу школьнікаў. Праз некалькі імгненьня там звязаўся і спадар С. Я ўзвіліў паглядэу на чаравікі спадара С. і падумаў, як выдатна, што ў нашай краіне носяць такі цудоўны чаравікі. С. таксама разглядаў мой аbutak, ён разглядаў на толькі мой аbutak, ён разглядаў мяне з такім выглядам, нібыта я мушу яго ведаць і павітацца зь ім. Напэўна, мне варта было павітацца з добра апранутым незнамцем, але пасля прывітання траба было б пра нешта гаварыць, а гаварыць пра даждж я не хаец. Я падумаў, што спадар С. ішоў з прыз-дэнцкага палацу ў Міністэрства замежных спраў — адпаведна, ён дыплямат. Пратарускую дыпляматню, як і пра залеву, гаварыць не хацелася. Мы прастаялі на ганку хвілін з дваццацю, але не сказалі адзін аднаму нівонага слова. Даждж скончыўся, і мы разышліся ў супрацьлеглых напрамках. С. у бок МЗС, а я — у бок Нацыянальнай бібліятэкі. Недзя пра падыгоду я ўбачыў С. на тэлекране. Спадар Л. і спадар С. нешта там абмяркоўвалі. Закадравы голас сказаў, што чалавек, з якім я хаваўся ад нечаканай навальніцы, — прэм'ер-міністар Сідорскі. Я цудоўна жыць і на ведаць твару прэм'ера, а потым нечакана даведацца пра ягоны выдатны аbutak. Я нават сам сябе пахваліў за канструктыўную апалаітычнасць.

P.S. Ціпер, калі інфармацыйная прастора перапоўнена тварамі украінскіх прэм'ераў, я падумаў, што пайшоў бы я галасаваць за С., каб ён вылучыўся ў прэзыдэнты? Не, не пайшоў бы.

Hanicay 27.12.2004, 13:45.

2004. Суша і сушки

Музичны прадус Алец Сушачастуеща каваю ў мене і разважае пра стравы: «Дзе я толькі ні быў, і што я толькі ні каштаваў... Я ж аб'е-хай краін 40—50, а эстраднай наведаў незылічоную колькасць, толькі мяне для мяне смачнейшай стравы за нашы беларускія сушки. Асабліва я люблю на круглы, а такія крышку выгнітуя, салодкі, і каб з ванільлю. Ты не паверніш, я зайдёсі ў машины трымаю пакет з сушкамі. Можа, таму і прызвышча ў мене — Суша».

Hanicay 03.01.2005, 14:30.

Фінансы — майстэрства пе-радаваць гроши з рук у руки да тae пары, пакуль яны на зынкнучу.

Фэміда — жанчына, якая шукае тых, каму ўсміхаецца Фар-туна.

Фэмізім — гэта калі да жаночых недахопаў дадаоцца мужчынскія.

Фюрор — чалавек, які кожнаму абяцаў болей, чым усяму на тояту.

Hanicay 11.01.2005, 14:23

1987. Робертас і савецкае КГБ

Віленскі школьнік Робертас удзельнічаў у несанкцыянаваным мітынгу. Акцыя ладзілася літоўскім нацыяналістамі, якія патрабавалі свабоды Літве. Міліцыяны той мітынг на Катадральным пляцы разагналі. А праз некалькі дзён Робертасу маці выклікалі ў КГБ, дзе паказалі фатадымкі з акцыі. На фота быў і Робертас. «Так мама даведалася, што я кур!»

Час пускаць камяні

У нядзелю ў шатляндкім Пэйсілі завяршылася сусветнае жаночае першынство па кёрлінгу. Выиграла яго зборная Швэціі. А ўжо 2 красавіка ў Вікторы (Канада) стартуе мужчынскі чэмпіянат съвету. На заходнім узбярэжжы Канады зьбяруцца 12 наймацнейшых камандай плянэты — Аўстралія, Новая Зэляндыя, Канада, Шатляндыя, Фінляндыя. Гульні будзе трансляваць канал «Эўрапорт».

Новыя тэндэнцыі ў спорце

У сусвете расце цікавасць да экзатычных відаў спорту — сплаву на байдарках па горных раках, гарадзікага альпінізму, сэрфінгу, снауборду або папулярнага апошнім часам шобінту. Прымета пераходу якога-небудзь віду ў экзатычных па масавыя — уключэнне ў алімпійскую праграму.

Яшчэ адна з апошніх тэндэнцыі — індывідуалізацыя і ці змяншэнне колькасці ўдзельнікаў таго што іншага спаборніцтва. Прасцей аматару-пачаткоўцу адзінка ўдзельнікі аднаго напарніка і двух супернікаў для пляжнага волейболу, чым фармаваць дзіве каманды па шэсць чалавек для яго клясычнага субрата. Або навошта ствараць хакейную каманду з дванаццаці чалавек, калі можна «зьбіць» дружыну з чатырох чалавек для гульні ў кёрлінг. Пагатоў і пляцоўка трэба меншых памераў.

Нядобраўчліўцы кажуць, што кёрлінг — страшніна нудная гульня. Нехта асьцярожна пульс каменем па лідовай пляцоўцы, а іншыя апантаны ў гэтым момант шуруюць лёд швабрамі. Аднас варты ўсяго раз паглядзець гульню, каб захварэць на яе.

Свой/чужы дом

У кёрлінг гуляюць дзіве каманды па пяць чалавек (чатыры асноўавыя і адзін запасны) — скіп (капітан), віце-скіп, лід (вядучы) і сэканд (другі). У залежнасці ад катэгорыі спаборніцтва гульня складаецца з восьмі—дзесяці эндаў (пэрыяду), у кожным з якіх запускаецца па восьем каменяў.

Задача кожнай з каманд — пастаўіць як мага большія сваіх камянін-бітаў у дом, ды-ямэтар знаходить акружнасці якога складае шэсць футаў (182 см), як мага бліжэй да цэнтра. І заадно па мягчымасці павільвіца адтуль камяні супернікаў. Маса каменя — 44 фунты (19,95 кг). Кіруюць дзесянінамі скіпы — мозг і штаб каманды. Яны вырашаюць, як найзручней «трапіць» у дом, уваход куды можа быць зачынены камянімі суперніка.

Гульцы каманды па чарзе — лід, сэканд, віце-скіп, скіп — пускаюць камень. Двое калег у гэты момант апантана паліруюць лёд шчоткамі-мётламі, ствараючы адмысловую дарожку, коічыць па якой, камень ня толькі павільвічае свой шлях, але нават мяняе траекторыю.

3 радзімы піктаў

Радзімы кёрлінгу — Шатляндыя. Паводле адных звестак, кёрлінг прыдумалі гор-

PHOTO BY MEDIANET

цы, якім трэба было неяк бавіць час у пэрэпынках паміж войнамі з англічанамі. Паводле другой вэрсіі, гульню прыдумалі манахі, якія ня ведалі, куды сябе падзець дутімі каледонскімі зімамі. Першыя зафіксаваныя згадкі пра гульню адносяцца да 1511 г. На адной з гравюр, датаванай гэтым годам, і бываў адлюстраваны «камень у руху». Пазней Пітэр Брэйгель-старышы «трапіць» у дом, уваход куды можа быць зачынены камянімі суперніка.

Біты напачатку шукалі ў скалах, падбіраючы абломкі аднолькавай формы і вагі. Пасля далучэння Шатляндыі да Англіі англійскія салдаты захапіліся гульнёй. Яны і далі назыву — curling (вярчэнне) — і прыдумалі новыя правілы. У 1775 г. началі вырабляць круглыя камяні з металічнымі ручкамі. У 1838 г., калі быў заснаваны Каледонскі каралеўскі клуб, памеры й форма гранітных ка-

Каня засыпелі на допінгу

Міжнародная фэдэрацыя коннага спорту пазбавіла залатага мэдэя Атэнскай алімпіядзе ірлянда Шона О'Конара. У крыва каня спартовца ўтрымлівалісь забароненыя препараты — флюфазаніну і цыкліпэнтыксолу. Ірляндыя пазбавілася адзінага «золата»

Алімпіяды, а О'Конар праpusціць трэція месяцы праз накладенную дыскваліфікацыю. Ці будзе накладзены санкцыі на каня, не паведамляецца.

Менскі фінал

У фінале Адкрытага чэмпіянату Беларусі па хакеі сышліся стаўлічныя «Юнацтва» і «Керамін». Першыя абыграли ў паўфінале матэліёўскае

«Хімвалакно», другія — кіеўскі «Сокал». Фінальная сэрыя — да чатырох перамог. Матчы 31 сакавіка, 3, 4, 6, 8, 10 красавіка. Першы матч прыйшоў у сераду. Як паведамілі «НН» у фэдэрацыі хакею, усе гульні сэрыі пройдуть у Палацы спорту на Машэрава. Пачатак у будны дні ў 18.30, у выхадныя — у 13.00. Летасць менскія клубы таксама гулялі ў фінале,

тады «Юнацтва» выиграла з лікам 3:0.

Дзюдо па-беларуску

У мінулым ўік-энд у Менску і Таліне прыйшли этапы Кубку съвету па дзюдо. У горадзе над Свіслаччу сабраліся спартовікі з 12 краін. Два залатыя мэдэлы заваявалі беларускія Тасцяна Масківіна (вагавая катэгорыя да 48 кг) і Юлія Барысік (звыш 78 кг). У

Таліне прыйшоў мужчынскі міжнародны турнір. Беларусы таксама прывезлі адтуль два першыя месцы — «золата» здабылі Сяргей Шундзікай (да 81 кг) і Аляксандар Шлык (да 66 кг).

Шляхам Эрнста Рэма

Міністэрства спорту Нямеччыны пакарала сваіх футбольных фанатоў, якія літаральна разъяснялі ў мінулу

суботу горад Цзел, дзе праходзіў таварыскі (!) матч між зборнымі Славеніі й Нямеччыны, які скончыўся перамогай гасцей — 0:1. «Учынкі гэтых хуліганіў — ганбна для нашай краіны.

Сапраўдныя заўтары міралюбіві і атрымліваюць задавальненінне ад футболу», — заяўў міністэр спорту Ота Шылі.

СЪЦІСЛА

ARCHE

Самы дэфіцитны часопіс

У новым нумары: Віталь Сіліцкі пра беларускую рэвалюцыю, Юры Чавусаў, Віктар Корбут і Аляксей Бацюкоў аб Другой сусветнай вайне, Пётра Рудкоўскі пра книгу Ўладзімера Падгола «Куля для прэзыдэнта», гутаркі з Алегам Латышонкам і Леанідам Галубовічам, Ульяман Фолкнер у перакладзе Яна Максімюка, «Франкфурцкія лекцыі» Пэтэра Слотэрдайка.

312 старонак

Шукайце ў незалежных распавесі юнднікаў

ПАРТЫЯ З ГРОСМАЙСТРАМ

Сядро хадоў, якія даслалі чыгачы, трапіла сякстравагантнае 11...h5!! Усё-такі перавага аддацца спакойнайму 11...Kd7-f8 — насымоч, перш чым атакаваць на фланзе, лепши падыгніцца на яго свае сілы. Гросмайстар гуляе на іншым баку доўжы: 12. Fd1-b3. Як дэйнічап'яч чорных? Вашы адказы чакаюць да панядзелку, 19:00. E-mail: nn@promeida. by, SMS: 754-04-53, партыя ў I-chess. ru, chess.narod.ru.

Lybin12.rchx. З. Лыбін — чытачы «НН». Ход чорных.

Адказ

1. Тэле Бенядыкса
1. Fd6 e5 2. Qd5 e4 3. Fd6 e5 4. Qd5 e4 5. Fd6 e5 6. Fd6 e5 7. Fd6 e5 8. Fd6 e5 9. Fd6 e5 10. Fd6 e5 11. Fd6 e5 12. Fd6 e5 13. Fd6 e5 14. Fd6 e5 15. Fd6 e5 16. Fd6 e5 17. Fd6 e5 18. Fd6 e5 19. Fd6 e5 20. Fd6 e5 21. Fd6 e5 22. Fd6 e5 23. Fd6 e5 24. Fd6 e5 25. Fd6 e5 26. Fd6 e5 27. Fd6 e5 28. Fd6 e5 29. Fd6 e5 30. Fd6 e5 31. Fd6 e5 32. Fd6 e5 33. Fd6 e5 34. Fd6 e5 35. Fd6 e5 36. Fd6 e5 37. Fd6 e5 38. Fd6 e5 39. Fd6 e5 40. Fd6 e5 41. Fd6 e5 42. Fd6 e5 43. Fd6 e5 44. Fd6 e5 45. Fd6 e5 46. Fd6 e5 47. Fd6 e5 48. Fd6 e5 49. Fd6 e5 50. Fd6 e5 51. Fd6 e5 52. Fd6 e5 53. Fd6 e5 54. Fd6 e5 55. Fd6 e5 56. Fd6 e5 57. Fd6 e5 58. Fd6 e5 59. Fd6 e5 60. Fd6 e5 61. Fd6 e5 62. Fd6 e5 63. Fd6 e5 64. Fd6 e5 65. Fd6 e5 66. Fd6 e5 67. Fd6 e5 68. Fd6 e5 69. Fd6 e5 70. Fd6 e5 71. Fd6 e5 72. Fd6 e5 73. Fd6 e5 74. Fd6 e5 75. Fd6 e5 76. Fd6 e5 77. Fd6 e5 78. Fd6 e5 79. Fd6 e5 80. Fd6 e5 81. Fd6 e5 82. Fd6 e5 83. Fd6 e5 84. Fd6 e5 85. Fd6 e5 86. Fd6 e5 87. Fd6 e5 88. Fd6 e5 89. Fd6 e5 90. Fd6 e5 91. Fd6 e5 92. Fd6 e5 93. Fd6 e5 94. Fd6 e5 95. Fd6 e5 96. Fd6 e5 97. Fd6 e5 98. Fd6 e5 99. Fd6 e5 100. Fd6 e5 101. Fd6 e5 102. Fd6 e5 103. Fd6 e5 104. Fd6 e5 105. Fd6 e5 106. Fd6 e5 107. Fd6 e5 108. Fd6 e5 109. Fd6 e5 110. Fd6 e5 111. Fd6 e5 112. Fd6 e5 113. Fd6 e5 114. Fd6 e5 115. Fd6 e5 116. Fd6 e5 117. Fd6 e5 118. Fd6 e5 119. Fd6 e5 120. Fd6 e5 121. Fd6 e5 122. Fd6 e5 123. Fd6 e5 124. Fd6 e5 125. Fd6 e5 126. Fd6 e5 127. Fd6 e5 128. Fd6 e5 129. Fd6 e5 130. Fd6 e5 131. Fd6 e5 132. Fd6 e5 133. Fd6 e5 134. Fd6 e5 135. Fd6 e5 136. Fd6 e5 137. Fd6 e5 138. Fd6 e5 139. Fd6 e5 140. Fd6 e5 141. Fd6 e5 142. Fd6 e5 143. Fd6 e5 144. Fd6 e5 145. Fd6 e5 146. Fd6 e5 147. Fd6 e5 148. Fd6 e5 149. Fd6 e5 150. Fd6 e5 151. Fd6 e5 152. Fd6 e5 153. Fd6 e5 154. Fd6 e5 155. Fd6 e5 156. Fd6 e5 157. Fd6 e5 158. Fd6 e5 159. Fd6 e5 160. Fd6 e5 161. Fd6 e5 162. Fd6 e5 163. Fd6 e5 164. Fd6 e5 165. Fd6 e5 166. Fd6 e5 167. Fd6 e5 168. Fd6 e5 169. Fd6 e5 170. Fd6 e5 171. Fd6 e5 172. Fd6 e5 173. Fd6 e5 174. Fd6 e5 175. Fd6 e5 176. Fd6 e5 177. Fd6 e5 178. Fd6 e5 179. Fd6 e5 180. Fd6 e5 181. Fd6 e5 182. Fd6 e5 183. Fd6 e5 184. Fd6 e5 185. Fd6 e5 186. Fd6 e5 187. Fd6 e5 188. Fd6 e5 189. Fd6 e5 190. Fd6 e5 191. Fd6 e5 192. Fd6 e5 193. Fd6 e5 194. Fd6 e5 195. Fd6 e5 196. Fd6 e5 197. Fd6 e5 198. Fd6 e5 199. Fd6 e5 200. Fd6 e5 201. Fd6 e5 202. Fd6 e5 203. Fd6 e5 204. Fd6 e5 205. Fd6 e5 206. Fd6 e5 207. Fd6 e5 208. Fd6 e5 209. Fd6 e5 210. Fd6 e5 211. Fd6 e5 212. Fd6 e5 213. Fd6 e5 214. Fd6 e5 215. Fd6 e5 216. Fd6 e5 217. Fd6 e5 218. Fd6 e5 219. Fd6 e5 220. Fd6 e5 221. Fd6 e5 222. Fd6 e5 223. Fd6 e5 224. Fd6 e5 225. Fd6 e5 226. Fd6 e5 227. Fd6 e5 228. Fd6 e5 229. Fd6 e5 230. Fd6 e5 231. Fd6 e5 232. Fd6 e5 233. Fd6 e5 234. Fd6 e5 235. Fd6 e5 236. Fd6 e5 237. Fd6 e5 238. Fd6 e5 239. Fd6 e5 240. Fd6 e5 241. Fd6 e5 242. Fd6 e5 243. Fd6 e5 244. Fd6 e5 245. Fd6 e5 246. Fd6 e5 247. Fd6 e5 248. Fd6 e5 249. Fd6 e5 250. Fd6 e5 251. Fd6 e5 252. Fd6 e5 253. Fd6 e5 254. Fd6 e5 255. Fd6 e5 256. Fd6 e5 257. Fd6 e5 258. Fd6 e5 259. Fd6 e5 260. Fd6 e5 261. Fd6 e5 262. Fd6 e5 263. Fd6 e5 264. Fd6 e5 265. Fd6 e5 266. Fd6 e5 267. Fd6 e5 268. Fd6 e5 269. Fd6 e5 270. Fd6 e5 271. Fd6 e5 272. Fd6 e5 273. Fd6 e5 274. Fd6 e5 275. Fd6 e5 276. Fd6 e5 277. Fd6 e5 278. Fd6 e5 279. Fd6 e5 280. Fd6 e5 281. Fd6 e5 282. Fd6 e5 283. Fd6 e5 284. Fd6 e5 285. Fd6 e5 286. Fd6 e5 287. Fd6 e5 288. Fd6 e5 289. Fd6 e5 290. Fd6 e5 291. Fd6 e5 292. Fd6 e5 293. Fd6 e5 294. Fd6 e5 295. Fd6 e5 296. Fd6 e5 297. Fd6 e5 298. Fd6 e5 299. Fd6 e5 300. Fd6 e5 301. Fd6 e5 302. Fd6 e5 303. Fd6 e5 304. Fd6 e5 305. Fd6 e5 306. Fd6 e5 307. Fd6 e5 308. Fd6 e5 309. Fd6 e5 310. Fd6 e5 311. Fd6 e5 312. Fd6 e5 313. Fd6 e5 314. Fd6 e5 315. Fd6 e5 316. Fd6 e5 317. Fd6 e5 318. Fd6 e5 319. Fd6 e5 320. Fd6 e5 321. Fd6 e5 322. Fd6 e5 323. Fd6 e5 324. Fd6 e5 325. Fd6 e5 326. Fd6 e5 327. Fd6 e5 328. Fd6 e5 329. Fd6 e5 330. Fd6 e5 331. Fd6 e5 332. Fd6 e5 333. Fd6 e5 334. Fd6 e5 335. Fd6 e5 336. Fd6 e5 337. Fd6 e5 338. Fd6 e5 339. Fd6 e5 340. Fd6 e5 341. Fd6 e5 342. Fd6 e5 343. Fd6 e5 344. Fd6 e5 345. Fd6 e5 346. Fd6 e5 347. Fd6 e5 348. Fd6 e5 349. Fd6 e5 350. Fd6 e5 351. Fd6 e5 352. Fd6 e5 353. Fd6 e5 354. Fd6 e5 355. Fd6 e5 356. Fd6 e5 357. Fd6 e5 358. Fd6 e5 359. Fd6 e5 360. Fd6 e5 361. Fd6 e5 362. Fd6 e5 363. Fd6 e5 364. Fd6 e5 365. Fd6 e5 366. Fd6 e5 367. Fd6 e5 368. Fd6 e5 369. Fd6 e5 370. Fd6 e5 371. Fd6 e5 372. Fd6 e5 373. Fd6 e5 374. Fd6 e5 375. Fd6 e5 376. Fd6 e5 377. Fd6 e5 378. Fd6 e5 379. Fd6 e5 380. Fd6 e5 381. Fd6 e5 382. Fd6 e5 383. Fd6 e5 384. Fd6 e5 385. Fd6 e5 386. Fd6 e5 387. Fd6 e5 388. Fd6 e5 389. Fd6 e5 390. Fd6 e5 391. Fd6 e5 392. Fd6 e5 393. Fd6 e5 394. Fd6 e5 395. Fd6 e5 396. Fd6 e5 397. Fd6 e5 398. Fd6 e5 399. Fd6 e5 400. Fd6 e5 401. Fd6 e5 402. Fd6 e5 403. Fd6 e5 404. Fd6 e5 405. Fd6 e5 406. Fd6 e5 407. Fd6 e5 408. Fd6 e5 409. Fd6 e5 410. Fd6 e5 411. Fd6 e5 412. Fd6 e5 413. Fd6 e5 414. Fd6 e5 415. Fd6 e5 416. Fd6 e5 417. Fd6 e5 418. Fd6 e5 419. Fd6 e5 420. Fd6 e5 421. Fd6 e5 422. Fd6 e5 423. Fd6 e5 424. Fd6 e5 425. Fd6 e5 426. Fd6 e5 427. Fd6 e5 428. Fd6 e5 429. Fd6 e5 430. Fd6 e5 431. Fd6 e5 432. Fd6 e5 433. Fd6 e5 434. Fd6 e5 435. Fd6 e5 436. Fd6 e5 437. Fd6 e5 438. Fd6 e5 439. Fd6 e5 440. Fd6 e5 441. Fd6 e5 442. Fd6 e5 443. Fd6 e5 444. Fd6 e5 445. Fd6 e5 446. Fd6 e5 447. Fd6 e5 448. Fd6 e5 449. Fd6 e5 450. Fd6 e5 451. Fd6 e5 452. Fd6 e5 453. Fd6 e5 454. Fd6 e5 455. Fd6 e5 456. Fd6 e5 457. Fd6 e5 458. Fd6 e5 459. Fd6 e5 460. Fd6 e5 461. Fd6 e5 462. Fd6 e5 463. Fd6 e5 464. Fd6 e5 465. Fd6 e5 466. Fd6 e5 467. Fd6 e5 468. Fd6 e5 469. Fd6 e5 470. Fd6 e5 471. Fd6 e5 472. Fd6 e5 473. Fd6 e5 474. Fd6 e5 475. Fd6 e5 476. Fd6 e5 477. Fd6 e5 478. Fd6 e5 479. Fd6 e5 480. Fd6 e5 481. Fd6 e5 482. Fd6 e5 483. Fd6 e5 484. Fd6 e5 485. Fd6 e5 486. Fd6 e5 487. Fd6 e5 488. Fd6 e5 489. Fd6 e5 490. Fd6 e5 491. Fd6 e5 492. Fd6 e5 493. Fd6 e5 494. Fd6 e5 495. Fd6 e5 496. Fd6 e5 497. Fd6 e5 498. Fd6 e5 499. Fd6 e5 500. Fd6 e5 501. Fd6 e5 502. Fd6 e5 503. Fd6 e5 504. Fd6 e5 505. Fd6 e5 506. Fd6 e5 507. Fd6 e5 508. Fd6 e5 509. Fd6 e5 510. Fd6 e5 511. Fd6 e5 512. Fd6 e5 513. Fd6 e5 514. Fd6 e5 515. Fd6 e5 516. Fd6 e5 517. Fd6 e5 518. Fd6 e5 519. Fd6 e5 520. Fd6 e5 521. Fd6 e5 522. Fd6 e5 523. Fd6 e5 524. Fd6 e5 525. Fd6 e5 526. Fd6 e5 527. Fd6 e5 528. Fd6 e5 529. Fd6 e5 530. Fd6 e5 531. Fd6 e5 532. Fd6 e5 533. Fd6 e5 534. Fd6 e5 535. Fd6 e5 536. Fd6 e5 537. Fd6 e5 538. Fd6 e5 539. Fd6 e5 540. Fd6 e5 541. Fd6 e5 542. Fd6 e5 543. Fd6 e5 544. Fd6 e5 545. Fd6 e5 546. Fd6 e5 547. Fd6 e5 548. Fd6 e5 549. Fd6 e5 550. Fd6 e5 551. Fd6 e5 552. Fd6 e5 553. Fd6 e5 554. Fd6 e5 555. Fd6 e5 556. Fd6 e5 557. Fd6 e5 558. Fd6 e5 559. Fd6 e5 560. Fd6 e5 561. Fd6 e5 562. Fd6 e5 563. Fd6 e5 564. Fd6 e5 565. Fd6 e5 566. Fd6 e5 567. Fd6 e5 568. Fd6 e5 569. Fd6 e5 570. Fd6 e5 571. Fd6 e5 572. Fd6 e5 573. Fd6 e5 574. Fd6 e5 575. Fd6 e5 576. Fd6 e5 577. Fd6 e5 578. Fd6 e5 579. Fd6 e5 580. Fd6 e5 581. Fd6 e5 582. Fd6 e5 583. Fd6 e5 584. Fd6 e5 585. Fd6 e5 586. Fd6 e5 587. Fd6 e5 588. Fd6 e5 589. Fd6 e5 590. Fd6 e5 591. Fd6 e5 592. Fd6 e5 593. Fd6 e5 594. Fd6 e5 595. Fd6 e5 596. Fd6 e5 597. Fd6 e5 598. Fd6 e5 599. Fd6 e5 600. Fd6 e5 601. Fd6 e5 602. Fd6 e5 603. Fd6 e5 604. Fd6 e5 605. Fd6 e5 606. Fd6 e5 607. Fd6 e5 608. Fd6 e5 609. Fd6 e5 610. Fd6 e5 611. Fd6 e5 612. Fd6 e5 613. Fd6 e5 614. Fd6 e5 615. Fd6 e5 616. Fd6 e5 617. Fd6 e5 618. Fd6 e5 619. Fd6 e5 620. Fd6 e5 621. Fd6 e5 622. Fd6 e5 623. Fd6 e5 624. Fd6 e5 625. Fd6 e5 626. Fd6 e5 627. Fd6 e5 628. Fd6 e5 629. Fd6 e5 630. Fd6 e5 631. Fd6 e5 632. Fd6 e5 633. Fd6 e5 634. Fd6 e5 635. Fd6 e5 636. Fd6 e5 637. Fd6 e5 638. Fd6 e5 639. Fd6 e5 640. Fd6 e5 641. Fd6 e5 642. Fd6 e5 643. Fd6 e5 644. Fd6 e5 645. Fd6 e5 646. Fd6 e5 647. Fd6 e5 648. Fd6 e5 649. Fd6 e5 650. Fd6 e5 651. Fd6 e5 652. Fd6 e5 653. Fd6 e5 654. Fd6 e5 655. Fd6 e5 656. Fd6 e5 657. Fd6 e5 658. Fd6 e5 659. Fd6 e5 660. Fd6 e5 661. Fd6 e5 662. Fd6 e5 663. Fd6 e5 664. Fd6 e5 665. Fd6 e5 666. Fd6 e5 667. Fd6 e5 668. Fd6 e5 669. Fd6 e5 670. Fd6 e5 671. Fd6 e5 672. Fd6 e5 673. Fd6 e5 674. Fd6 e5 675. Fd6 e5 676. Fd6 e5 677. Fd6 e5 678. Fd6 e5 679. Fd6 e5 680. Fd6 e5 681. Fd6 e5 682. Fd6 e5 683. Fd6 e5 684. Fd6 e5 685. Fd6 e5 686. Fd6 e5 687. Fd6 e5 688. Fd6 e5 689. Fd6 e5 690. Fd6 e5 691. Fd6 e5 692. Fd6 e5 693. Fd6 e5 694. Fd6 e5 695. Fd6 e5 696. Fd6 e5 697. Fd6 e5 698. Fd6 e5 699. Fd6 e5 700. Fd6 e5 701. Fd6 e5 702. Fd6 e5 703. Fd6 e5 704. Fd6 e5 705. Fd6 e5 706. Fd6 e5 707. Fd6 e5 708. Fd6 e5 709. Fd6 e5 710. Fd6 e5 711. Fd6 e5 712. Fd6 e5 713. Fd6 e5 714. Fd6 e5 715. Fd6 e5 716. Fd6 e5 717. Fd6 e5 718. Fd6 e5 719. Fd6 e5 720. Fd6 e5 721. Fd6 e5 722. Fd6 e5 723. Fd6 e5 724. Fd6 e5 725. Fd6 e5 726. Fd6 e5 727. Fd6 e5 728. Fd6 e5 729. Fd6 e5 730. Fd6 e5 731. Fd6 e5 732. Fd6 e5 733. Fd6 e5 734. Fd6 e5 735. Fd6 e5 736. Fd6 e5 737. Fd6 e5 738. Fd6 e5 739. Fd6 e5 740. Fd6 e5 741. Fd6 e5 742. Fd6 e5 743. Fd6 e5 744. Fd6 e5 745. Fd6 e5 746. Fd6 e5 747. Fd6 e5 748. Fd6 e5 749. Fd6 e5 750. Fd6 e5 751. Fd6 e5 752. Fd6 e5 753. Fd6 e5 754. Fd6 e5 755. Fd6 e5 756. Fd6 e5 757. Fd6 e5 758. Fd6 e5 759. Fd6 e5 760. Fd6 e5 761. Fd6 e5 762. Fd6 e5 763. Fd6 e5 764. Fd6 e5 765. Fd6 e5 766. Fd6 e5 767. Fd6 e5 768. Fd6 e5 769. Fd6 e5 770. Fd6 e5 771. Fd6 e5 772. Fd6 e5 773. Fd6 e5 774. Fd6 e5 775. Fd6 e5 776. Fd6 e5 777. Fd6 e5 778. Fd6 e5 779. Fd6 e5 780. Fd6 e5 781. Fd6 e5 782. Fd6 e5 783. Fd6 e5 784. Fd6 e5 785. Fd6 e5 786. Fd6 e5 787. Fd6 e5 788. Fd6 e5 789. Fd6 e5 790. Fd6 e5 791. Fd6 e5 792. Fd6 e5 793. Fd6 e5 794. Fd6 e5 795. Fd6 e5 796. Fd6 e5 797. Fd6 e5 798. Fd6 e5 799. Fd6 e5 800. Fd6 e5 801. Fd6 e5 802. Fd6 e5 803. Fd6 e5 804. Fd6 e5 805. Fd6 e5 806. Fd6 e5 807. Fd6 e5 808. Fd6 e5 809. Fd6 e5 810. Fd6 e5 811. Fd6 e5 812. Fd6 e5 813. Fd6 e5 814. Fd6 e5 815. Fd6 e5 816. Fd6 e5 817. Fd6 e5 818. Fd6 e5 819. Fd6 e5 820. Fd6 e5 821. Fd6 e5 822. Fd6 e5 823. Fd6 e5 824. Fd6 e5 825. Fd6 e5 826. Fd6 e5 827. Fd6 e5 828. Fd6 e5 829. Fd6 e5 830. Fd6 e5 831. Fd6 e5 832. Fd6 e5 833. Fd6 e5 834. Fd6 e5 835. Fd6 e5 836. Fd6 e5 837. Fd6 e5 838. Fd6 e5 839. Fd6 e5 840. Fd6 e5 841. Fd6 e5 842. Fd6 e5 843. Fd6 e5 844. Fd6 e5 845. Fd6 e5 846. Fd6 e5 847. Fd6 e5 848. Fd6 e5 849. Fd6 e5 850. Fd6 e5 851. Fd6 e5 852. Fd6 e5 853. Fd6 e5 854. Fd6 e5 855. Fd6 e5 856. Fd6 e5 857. Fd6 e5 858. Fd6 e5 859. Fd6 e5 860. Fd6 e5 861. Fd6 e5 862. Fd6 e5 863. Fd6 e5 864. Fd6 e5 865. Fd6 e5 866. Fd6 e5 867. Fd6 e5 868. Fd6 e5 869. Fd6 e5 870. Fd6 e5 871. Fd6 e5 872. Fd6 e5 873. Fd6 e5 874. Fd6 e5 875. Fd6 e5 876. Fd6 e5 877. Fd6 e5 878. Fd6 e5 879. Fd6 e5 880. Fd6 e5 881. Fd6 e5 882. Fd6 e5 883. Fd6 e5 884. Fd6 e5 885. Fd6 e5 886. Fd6 e5 887. Fd6 e5 888. Fd6 e5 889. Fd6 e5 890. Fd6 e5 891. Fd6 e5 892. Fd6 e5 893. Fd6 e5 894. Fd6 e5 895. Fd6 e5 896. Fd6 e5 897. Fd6 e5 898. Fd6 e5 899. Fd6 e5 900. Fd6 e5 901. Fd6 e5 902. Fd6 e5 903. Fd6 e5 904. Fd6 e5 905. Fd6 e5 906. Fd6 e5 907. Fd6 e5 908. Fd6 e5 909. Fd6 e5 910. Fd6 e5 911. Fd6 e5 912. Fd6 e5 913. Fd6 e5 914. Fd6 e5 915. Fd6 e5 916. Fd6 e5 917. Fd6 e5 918. Fd6 e5 919. Fd6 e5 920. Fd6 e5 921. Fd6 e5 922. Fd6 e5 923. Fd6 e5 924. Fd6 e5 925. Fd6 e5 926. Fd6 e5 927. Fd6 e5 928. Fd6 e5 929. Fd6 e5 930. Fd6 e5 931. Fd6 e5 932. Fd6 e5 933. Fd6 e5 934. Fd6 e5 935. Fd6 e5 936. Fd6 e5 937. Fd6 e5 938. Fd6 e5 939. Fd6 e5 940. Fd6 e5 941. Fd6 e5 942. Fd6 e5 943. Fd6 e5 944. Fd6 e5 945. Fd6 e5 946. Fd6 e5 947. Fd6 e5 948. Fd6 e5 949. Fd6 e5 950. Fd6 e5 951. Fd6 e5 952. Fd6 e5 953. Fd6 e5 954. Fd6 e5 955. Fd6 e5 956. Fd6 e5 957. Fd6 e5 958. Fd6 e5 959. Fd6 e5 960. Fd6 e5 961. Fd6 e5 962. Fd6 e5 963. Fd6 e5 964. Fd6 e5 965. Fd6 e5 966. Fd6 e5 967. Fd6 e5 968. Fd6 e5 969. Fd6 e5 970. Fd6 e5 971. Fd6 e5 972. Fd6 e5 973. Fd6 e5 974. Fd6 e5 975. Fd6 e5 976. Fd6 e5 977. Fd6 e5 978. Fd6 e5 979. Fd6 e5 980. Fd6 e5 981. Fd6 e5 982. Fd6 e5 983. Fd6 e5 984. Fd6 e5 985. Fd6 e5 986. Fd6 e5 987. Fd6 e5 988. Fd6 e5 989. Fd6 e5 990. Fd6 e5 991. Fd6 e5 992. Fd6 e5 993. Fd6 e5 994. Fd6 e5 995. Fd6 e5 996. Fd6 e5 997. Fd6 e5 998. Fd6 e5 999. Fd6 e5 1000. Fd6 e5 1001. Fd6 e5 1002. Fd6 e5 1003. Fd6 e5 1004. Fd6 e5 1005. Fd6 e5 1006. Fd6 e5 1007. Fd6 e5 1008. Fd6 e5 1009. Fd6 e5 1010. Fd6 e5 1011. Fd6 e5 1012. Fd6 e5 1013. Fd6 e5 1014. Fd6 e5 1015. Fd6 e5 1016. Fd6 e5 1017. Fd6 e5 1018. Fd6 e5 1019. Fd6 e5 1

дзе варта быць

СВЯТА

Гукальне вясны

31 сакавіка гурт «Ветах» спуспынна з Універсітэтам культуры ладзіць Гукальне вясны. У праграме — танцавальна-гульнявая вечарычна «Лё», канцэрт з узелем фольклёрных капелетаў вай «Берагія», «Верабейкі», «Калыханка», «Жыцьцё». Т. для дадавак: 253-24-54 і 754-70-74 (Алена Жукава).

Дзень Зямлі

Падвядзенне вымікаў нацыянальнага літаратурнага конкурсу для школьнікаў «Дзень Зямлі-2005» адбудзеца 1 красавіка а 17.00. Літаратурная гасцініца а 19.00. Адрас: вул. Макаёнка, 8, Рэспубліканскі экалагічны цэнтар.

ВЫСТАВЫ

Аўтатэкспазіцыя

Да 2 красавіка ў павільёне НВЦ «Белказпак» (вул. Я. Купалы, 27) працуе выставка «Аўтатэкспазіцыя-2005» — міжнародная выставка аўтатэхнікі, аўтазапчастак, абстравівання і аўтаслуг.

ТІБО-2005

3 5 да 8 красавіка ў выстаўным павільёне на Я. Купалы, 27 адбудзеца спэцыялізаваная выставка «Тэлекам. Інфра. Банк. Офіс. Бяспека. ТІБО-2005».

Кветачкі, кузурочки

3 6 да 9 красавіка ў павільёне на Машарава, 14 адбудзеца V Міжнародная спэцыялізованая выставка «Кветкі. Насенне. Сад. Агарод-2005». Жывыя кветкі, зеляніна для аранажроўкі, інструменты аранжавання, аксесуары і штукатура, штучныя расыліны, вырабы з лазы, саломкі...

Менскі мэблевы салён

3 5 да 8 красавіка ў павільёне НВЦ «Белказпак» на Машарава, 14 праце XI Міжнародная спэцыялізованая выставка «Менскі мэблевы салён», у рамках якой таксама реалізујуцца практыкі «Кухня» і «Мэблевыя тэхнолёгі».

Chinese Musical Instruments

Да 22 красавіка ў Нацыянальным музее гісторыі і культуры (вул. К. Маркса, 12) можна на-ведаць выставу кітайскіх музычных інструментоў. Квіткі: 2000.

На сваёй зямлі

Да 10 красавіка ў кінатэатры «Перамога» (вул. Інтэрнацыянальная, 20) працуе фотавыставка Марыны Дрохі «На сваёй зямлі». Уваход вольны.

Новыя шэдэўры

Да 3 красавіка ў Палацы масацаўцаў (Казлова, 3) працуе выставка жывапісу Валер'я Песіна «Новыя шэдэўры». Квіткі: 1500.

ІМПРЭЗЫ

Нэда Малунавічутэ ў Менску

7 красавіка ў Палацы прафсаюзаў (пр. Скaryны, 25) адбудзеца канцэрт «Нэда і гіганты балтыкайскага джазу». Пачатак у 19:30. Квіткі: 12 500 — 30 000.

Інтэрфільм-Усход

1—3 красавіка ў Менску пройдзе трэці паказ фестывалю кароткаметражнага кіно «Інтэрфільм-Усход». У кінатэатры «Перамога» (вул. Інтэрнацыянальная, 20) штодзень будуть ісціцы па два саэнсы з 19:15—21:15. За адзін паказ глядзецы сумногу паглядзець аздру 12 новых фільмаў. Гэта будуть карціны з Францыі, Нямеччыны і Скандынавіі. У праграме — некалькі жанраў: ігравое кіно, камэдыі, эксперымент і інш.

У клубе «Bronx» 2 красавіка (субота) пройдзе клубная вечарынка, прысьвечаная фэстывалю.

ТЭАТРЫ

Опера

2 (сб) — «Савійскі цырульнік». 5 (аут) — «Кармін». 7 (чы) — «Дзіке паліванье калія Стака». 9 (сб) — «Чароўная флейта». 10 (нед) — «Багема».

Купалаўскі тэатр

1 (пт) — «Дзілія». 2 (сб) — «Кім». 3 (нед) — «Паўлінка». 4 (пн) — «Парфен і Аляксандрас». 6 (ср) 7 (чы) — «Эрык XIV». 8 (пт) — «Я не пакіну цябе...». 9 (сб) — «Згублены рапід». 10 (нед) — «Дзяўнайа місіс Сэвідж».

Малая сцэна

2 (сб) — «Адчыніце кантралёру». 4 (пн) — «Саламея». 8 (пт) — «Муж для пасткі». 9 (сб) — «Беларусь у фантасцыйных алавяданнях».

Тэатр беларускай драматургіі

2 (сб), 3 (нед) — «Трыбунал». 5 (аут) — «Понцы Пілат». 6 (ср) — «Нязваны госьць». 7 (чы) — «П'емонік з'вер». 8 (пт) — «Баланічна». 9 (сб) — «Адзіл». 10 (нед) — «Кабала съятош».

Балет

1 (пт) — «Карміна Бурана».

3 (нед) — «Стваральніца свету».

Тэатр імя Горкага

2 (сб), 3 (нед) — «Дзядзькаў сон».

Музичны тэатр

1 (пт) — «Арфай і Эўрыйда».

2 (сб) — «Караўла чардаш».

3 (нед) — «Цыганскі барон».

Моладзевы тэатр

1 (пт) — «Банкрут».

3 (нед) — «Хітара закаханая».

Тэатр-студыя кінакатора

1 (пт), 2 (сб) — «Апошняя жанчына сэнёбра Хуана».

3 (нед) — «Тэатр купца Япіш-іна».

КЛЮБНАЕ ЖЫЦЬЦЁ

Bronx (288-10-61, GSM Velcom: 103 i 105)

31 (чы), 22.00 — dj Laurel. 1 (пн), 22.00 — «Wally Lopez» (Bacca, Ibiza), dj Noche, dj Dash Pushkina. 2 (сб), 22.00 — dj-bar.

Белая вежа (84-69-22, 239-16-00)

31 (чы), 23.00 — «WhiteTower Party»; dj Grizzly, dj Top. 2 (сб), 23.00 — dj Mihel, dj Alex. 3 (нед), 23.00 — dj Dee.

Izюм (206-66-18)

1 (пт), 23.00 — «Пляяч-прада»; dj Mitya, dj Lexa. 2 (сб), 23.00 — «Freak-dance»; dj Top, dj Lexa. 3 (нед), 19.00 — «Pretty Sunday»; dj Noche, dj Laurel, dj Zagar & dj Ewan.

X-Ray (223-93-55)

1 (пт), 22.00 — dj-bar. 2 (сб), 23.00 — dj-bar.

КІНО Ў МЕНСКУ

«Аўрора» (253-33-60)

«Турецкі гамбіт» (прам'ера, 2с): 1—3 (пт—нед) 13.30 (і), 16.00, 18.30, 21.00.

«Змовай вуды»***: 1—3 (пт—нед) 16.50.

«Жаніх напракат» (прам'ера): 1—3 (пт—нед) 19.00, 21.00.

«Чароўная краіна»: 1—3 (пт—нед) 13.00.

Кінавечар «Кінэматаграфісты жартуюць»: 1 (пт) 18.30.

(2с) — кінафільм падоўжанай працягласці

(і) — ільготны сэанс (зьніжка 50% для ўсіх глядзячоў)

Рэйтынгавыя амбекшаванні:

*** — дэці з 16 год не дапускаюць;

**** — дарослыя з 18 год.

ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Опера

3 (нед) — «Казка пра Караколя, Вераніку і Горад майстроў».

Музичны тэатр

2 (сб) — «Айбаліт-2002».

3 (нед) — «Бураціна.бү».

Тэатр юнага гледача

2 (сб) — «Неймаверныя прыгоды».

3 (нед) — «Мішукі і яго сяброў у Казак».

3 (нед) — «Паліянія».

5 (аут), 6 (ср) — «Гісторыя ханыяна Паласатага Ката і сэньярыты Lastraўki».

7 (чы) — «Маленькая трагедыя».

дзе варта быць

8 (пт) — «Якая стварыла цуд».

9 (сб) — «Маленькі лорд Файн-тлерой».

10 (нед) — «Паплялушка».

Купалаўскі тэатр

2 (сб) — «Афрыка».

3 (нед) — «Паліяніка».

10 (нед) — «Ажаніца — не жу-рыцца».

Тэатр беларускай драматургіі

3 (нед) — «Хрустальны туфлік».

10 (нед) — «Воўк-мараплавец».

Кіно для дзяцей

«Аўрора»

«Шчаўкунок»: 1, 2 (пт, сб) 10.30, 11.30.

«Піянір»

«Дунечка»: 1 (пт) 12.00; 2, 3 (сб, нед) 14.00.

«Падводная братва»: 1 (пт) 14.40.

«Гары Патэр і візень Азкабану»: 1—3 (пт—нед) 12.00.

«Берасьце»

«Пінокі-3000»: 1 (пт) 11.00; 2, 3 (сб, нед) 12.00.

«Блэйз: тройца»***: 2, 3 (сб, нед) 16.40.

«Інтарфільм-Усход» — «Усход» — паказ фільму «Міжнароднага бэрлінскага фестывалю кароткаметражнага кіно (12 фільмаў за адзін саэнс): 1—3 (пт—нед) 19.00, 21.00.

«Піянер» (227-64-87)

«Нівеста і забабоны»: 1—3 (пт—нед) 19.00.

«Прялкычы»***: 1—3 (пт—нед) 17.00, 21.00.

«Падводная братва»: 1—3 (пт—нед) 14.40.

«Гары Патэр і візень Азкабану»: 1—3 (пт—нед) 12.00.

«Палёт у краіну пачвар»: 1 (пт) 14.00.

«Шрэк-2»: 2, 3 (сб, нед) 10.20.

«Дружба»

«Лемані Сынкет: 33 няшчасы»:

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

«Турецкі гамбіт» («Турецкий гамбит»)

Rassey, 2005, каліяровы, 130 хв.

Жанр: ваенна-гістарычны дэтэкты

Адзнака: 5 (з 10)

Карціна «Турецкі гамбіт» замацоўвае на землі Туреччыны яго рэальнасць. Стрымкі, ягоны складнікі — касцымчыкі і настаяльнікі ад «Сібірска-га-цырульніка» (стварала фільм студыя Міхалкова «Трыз», спэцэффекты і кілаваныя выкрунты — ад «Начнай варты»; бульварнае начынне і прыгоды — ад папулярнай Барыса Акуніна). «Турецкі гамбіт» — экранізацыя яго рамана пра тулынага дарадцу Эрасту Фандорына. Фільм — наялепшыя застыгія гледачамі «Азазія» — першы фільм з сэрыі пра расейскую місія Маргіл на нагавіцах.

«У Гамбіце» Эраст Фандорын (Ягор Бароў) мусіць выкрыць шлега ў расейскім штабе падчас расейска-турецкай вайны. У гэтым яму

дапамагае імпэцная Варвара Суворава (Вольга Краскоў), якая прыхадзіць на адведкі да ханіха і пастаініна блытаецца пад ногамі.

Галоўны герой — стандартны тыпажы, надта неглыбока, каціца адкрыцьцем, і не занадта павярхноўнай, как выкликаць раздражненіе. На іх фоне лепей гледзяцца персанажы другога плану: хачаініца аўтамабілем падаеца Гоша Куцэнка ў ролі турецкага афіцэра, а Уладзімер Ільін, хачаініца забытага гледачамі «Азазія» — першы фільм з сэрыі пра расейскую місію Маргіл на нагавіцах.

Але нават таленавітыя акторы мусіць граць не напоўніць: маскұльтавыя вобразы

настаяльнікам спадабалася, але са

мая «галоўная песьня пра старое» — расейская спажывання абавязаваюць. Фільм Джакіна Фазіеў — гэта ўдала апранутыя ў шаты гістарычнага

перыяду, якія не лепшыя продажу.

Геранія нават сьпявает пе-

сеньку, каб асобныя прыхі-

лінкам спадабалася, але са

мая «галоўная песьня пра

старое» — расейская жайне-

ры Канстантыноўпала.

У гісторыі не адбылося —

затое ў кіно мары спрайдзі-

ліся.

Андрэй Расінскі

